

ANTEPLİ AYNÎ'NİN FARŞÇA DİVANI

Öz: Osmanlı Edebiyatında Farşça şiir söyleyen şairlerin bir kısmı saray çevresinde yetişmiş hatta Osmanlı padişahları arasında Farşça divan sahibi şairler de çıkmıştır. Farşça şiir söyleme geleneği de Mevleviliğe bağlı şairler arasında gelişmiştir. Kendisini Nakşî ve Celvetî ilân eden Antepli Aynî Mevlana ve Mevleviliğe duyduğu sevgi ile Mevlevilikte karar kılmış olmalıdır. Sarayda Farşça hocalığı da yapmış olan Aynî'nin Farşça Divanı bu makale ile günümüz Türkçesine aktarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Antepli Aynî, Divan, Farşça

ANTEPLİ AYNÎ'S PERSİAN DIVAN

Abstract: In Ottoman literature, some of the poets who recited poems in Persian were raised in palace and even there were poet sultans who had divan written in Persian. The tradition of reciting poems in Persian were mostly prevalent among Mevlevi poets. Antepli Ayni Mevlana who claimed himself as Nakşî and Celveti probably ended up to be a Mevlevi because of his passion to Sufism. The Persian divan of Ayni, who also taught Persian in palace, were translated into modern Turkish in this article.

Key Words: Antepli Aynî, Divan, Persian

Osmanlı Edebiyatının Fars dili ve edebiyatı etkileşiminin hangi tarihlerde başladığını kesin olarak bilemiyoruz. Buna rağmen iki edebiyat arasında münasebetlerin 14.-19. arasında kesintisiz süregeldiğini açıkça söyleyebiliyoruz. Padişahların yanı sıra pek çok Osmanlı şairi, zamanının edebiyat dili Farşça ile ilgilenmiş; Farşça nazireler, Türkçe'ye aynen veya değiştirilerek aktarmalar Osmanlı edebiyatının ilerlemesinde pay sahibi olmuştur.

Kimi Farşça şiirler hiçbir ipucu verilmeden sessiz sedasız tercüme yoluyla Türkçeye aktarılmıştır. Örnek olarak 14. yüzyıl şairi Şirazlı Hâfız'ın

Ânan ki hâkrâ be nazar kîmyâ kunend

Âyâ buved ki gûşe-i çeşmî bemâ kunend¹

[Nazarlarıyla toprağı altın haline getirenler, acaba bir göz ucuyla bize de bakmazlar mı ki?]

matlalı gazelini XV. yüzyıl şairi Çâkerî'nin Divanı'nda ilk ve son beytini tercüme edilmiş biçimde şöyle buluyoruz:

Anlar ki hâke kılsa na'ar kîmyâ kılur

İzüñ tozunı gözlerine tûtiyâ kılur²

Kemal-i Hocendî'nin "kâkül-i müşğîn-i dost" redifli ve matlalı aşağıda

* Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi; aksoyak@yahoo.com

¹ Abdülbaki Gölpınarlı, *Hâfız Divan*, İstanbul 1992, s. 126.

² Hatice Aynur, *XV. Yüzyıl Şairlerinden Çâkerî*, İstanbul 2000, s. 128.

manzummesine Cem Sultan ve Ahmet Paşa nazire yazarlar.

Bâz aklem bord ez-ser-i kâkül-i müşğîn-i dost

Best ber-dil bend-i diger kâkül-i müşğîn-i dost³

[Sevgilinin misk kokulu saçının ucundan aklım yine gitti. Sevgilinin misk kokulu saç, dili bir başka bağ ile bağladı.]

Kâkülüm zincîrinün dîvânesidür diyü Cem

Boynuna bend urmag ister kâkül-i müşğîn-i dost Cem Sultan⁴

Anberîne dakmag için bir perînün boynuna

Baglamış müşğîn girihler kâkül-i müşğîn-i dost Ahmet Paşa⁵

Ahmet Paşa’nın naziresi aynı vezin ve redifle 16. yüzyıl şairlerinden Lamiî’nin Divanı’nda artık Türkçe ve farklı hayallerle süslü bir gazele dönüşmüştür.

Âteş üzre saldı anber kâkül-i miskîn-i dost

Yakdı cân bezminde micmer kâkül-i miskîn-i dost Lamiî

Osmanlı Edebiyatının Fars dili ve edebiyatı etkileşiminin başlangıcı, yoğunluğu ve derinliği uzun ve özel çalışmalar gerektirmektedir. Bu çalışma sahasının en önemli şairlerden biri günümüzde şöhreti dünyaya yayılan Şirazlı Hâfız’dır. Hâfız’ın 16. yüzyıl şairlerimizden Bâkî, Fuzulî ve Gelibolulu Mustafa Âlî üzerindeki etkileri, yapılan çalışmalarla açıkça tespit edilmiştir. “Hırkayı şaraba vermek” söyleyişi Hâfız, Bâkî ve Âlî’de tekrar edilmiştir.

Mahlas	Beyit-Alıntı	Rehin veren	Alınan	Rehin Bırakılan	neden	yer
Hâfız	Ger mürîd-i râh-uşkî fikr-i bed-nâmîme-kon Şeyh-i Sanân hırka’i rehn hâne-i hammâr dâşt	Şeyh-i Sanan		hırka		
Hâfız	Dâstem delkî vü sad ayb-i merâmî pûşîd Hırka rehn-i mey u mutrib şud zünnâr bi-mând		şarap ve çalgi	hırka		
Hâfız	Ger şevend âgeh ze-endîşe- i mâ mugbeçegân Bad-ez-în hırka-i sûfî be- gîrev n’estânend			hırka		
Hâfız	Sâlhâ defter-i mâ der gîrev- i sahbâ bûd Revnak-ı meykede ez-ders u du’ây-ımâ bûd		şarap	defter		
Hâfız	Müdâm hırka-i Hâfız bebâde der-gîrev est Meğer ze-hâk-i harâbât bûd fitrat-ı û		şarap	hırka		

³ Kemalüddin Mesûd Hocendî, *Divan*, Enstitü-i Hâver-şinasî, Moskova 1975, s.112.;s. 22.

⁴ Halil Ersoylu, *Cem Sultan’ın Türkçe Divanı*, Ankara 1989, s. 54. s. 20.

⁵ Ali Nihat Tarlan, *Ahmet Paşa Divanı*, İstanbul 1966, s.50.

Hâfız	Der-heme deyr-i mugân nîst çü men şeydâyî Hırka câyî girev-i bade vü defter câyî		şarap	hırka- defter		muğ mabetleri
Hâfız	În hırka ki men dârem der- rehn-i şerâb evlî V’în defter-i bî-manî gark-ı mey-i nâb evlî		şarap	hırka		
Hâfız	Müflisânîm u hevâ-yı mey u mutrib dârîm Âh eger hırka-i peşmîn be ger u nes’tânend		Saz- şarap	hırka		
Bâkî	Haylî demdür hırka rehn-i hâne-i hammârdur Havfum oldur ki ola dîvân ile defter bile	şair	şarap	hırka dîvân defter		hâne-i hammâr
Bâkî	Destâr-ı hâce hırka-ı sûfî ridâ-yı şeyh Devr-i lebinde meykedelerde yatur girev	-	şarap	destâr-ı hâce hırka-ı sûfî ridâ-yı şeyh		meykede
Âlî	Câme-i ârı girev virmiş mugânun pîrine Âliyâ evgâr ile mest-i harâbîler bizüz	şâir	mugânın pîri	câme-i âr		-
Âlî	Sâkiyâ bezm-i fûrkatünde senün Câme-i ten girev yatur câma	şair	câm	câme-i ten		bezm-i fûrkat
Âlî	Hırka vü tâcını çok kimse girev kaldı meye Azmaduk sûfî bu mevsimde katı az kaldı	-	mey	hırka ve tâc		-

Nîzamî, Ali Şir Nevaî, Hüseyin-i Baykara Mevlana ve oğlu Sultan Veled, Ahmed Daî, Emir Buharî, Adnî, İbrahim Gülşenî, Fuzulî, Nefî, Nabî, Nigârî, Mevlana Halid-i Gümüşhanevî ve Aynî, Farsça divan veya divançe sahibi şairlerdir. Âtîf, Cinanî, Bâkî, Haşmet, Kânî, Münîf’in İran şiirine yöneldiğini Divançeleri olmasa da İran şairlerine Farsça nazireler yazdıkları görülmektedir. Osmanlı padişahları da Farsça’ya ilgisiz kalmamışlardır. Cem (Cem Sultan 1459-1495), Selimî (Yavuz Sultan Selim 1466-1520), Şâhî (Şehzade Bayezit 1525-1562), Muhibbî (Kanunî Sultan Süleyman, Muradî (III. Murat, 1546-1594) Farsça yazan şairlerdir.

Şeyh Gâlib başta olmak üzere Şahidi İbrahim Dede, Sabuhî Ahmed Dede, Fasih Ahmed Dede, Pertev, Mevlevî şairler de Farsça şiirler yazdılar. Antep’li Aynî de Farsça Divançesi olan Mevlevî şairlerden birdir. Aynî, Ayıntabî Seyyid Hasan (1766-1837) olarak bilinen manzum lügati ve tarih düşürmesiyle meşhur olan divan şairidir. Yirmi yaşlarında okumaya ilgi duyduğunu, şiire dair bilgileri öğrendikten sonra 1790’da İstanbul’a gidip şairler arasında kendisini gösterdiğini ifade etmektedir. Aynî’nin İstanbul’a

geldikten sonra 1791’de Sultan Ahmed Medresesi’ne devam ettiği, Galata Mevlevîhânesi’nde mantık ve riya ziye dersleri gördüğü anlaşılmaktadır. 1210’da (1795) evlenip aynı yıl mülâzım olduğu, üç yıl sonra ise kadılığa geçtiği ve on beş yıl kadı olarak hizmet ettiği kayıtlıdır.

Saraya ve devlet ricaline sunduğu şiirler Aynî’nin ikbalinde şairliğinin önemli bir rol oynadığını gösterir. Nitekim bir çocuğunun doğumu münasebetiyle II. Mahmut’a sunduğu kaside dolayısıyla padişah tarafından mücevher nişanla taltif edilerek "mümeyyizü’ş-şuarâ" tayin edilmiştir (1251/1835.)

Aynî’nin ilk görevi Rumeli Kazaskerliği Dairesi’ndedir. Kısa bir süre Matbaa-i Âmire musahhihliğinde de bulunduktan sonra Tayyar ve Râmiz paşaların hâfız-ı kütüplük hizmetlerine girmiştir. Son olarak 1831 ’de Babîâli’deki memurlara Arapça ve Farsça okutmakla görevlendirildi.

Aynî İstanbul’da Ölmüş ve Galata Mevlevîhânesi’ne gömülmüştür. Bazı kaynaklar biraz da bu sebeple onun Mevlevî olduğunu kaydederlerse de kendisi Celvetî ve Nakşî olduğunu açıkça bildirmektedir.

1. *Sâkinâme*: Divanıyla birlikte basılan 1500 beyitlik bir mesnevidir. Eserin başında devrin tanınmış bazı şairlerinin takrizleri vardır.

2. *Dürrü’n-nizâm*: *Nazmü’l-cevâhir*’in ilk şekildir.

3. *Nazmü’l-cevahir*. Mesnevi tarzında 1300 beyitlik manzum bir sözlüktür.

4. *Nusretnâme*: Yeniçeriliğin kaldırılmasıyla ilgili mesnevi şeklinde bir eserdir.

5. *Divan*: Oldukça hacimli olan divanı Dîvân-ı Belagat- unvân-ı Aynî adıyla basılmıştır (İstanbul 1258). Divanın baş tarafında mesnevi şeklinde yazılmış olan iki manzume dikkat çekicidir. Bunlardan biri içki ve işret meclisi üzerine, öbürü de Arap, Fars ve Osmanlı şairleri hakkındadır. III. Selim’in katli dolayısıyla tercibent şeklinde yazdığı mersiye, dönemine göre bu nevin başarılı örneklerinden sayılır. Başta III. Selim ve II. Mahmut olmak üzere devrin diğer ileri gelenlerine yazdığı kasideler, Fevziye Abdullah’ın ileri sürdüğü gibi onun dalkavukluğunu göstermez. Devrin divan şairleri arasında dikkate değer bir şahsiyet olan Aynî, Tanpınar’ın belirttiği gibi, bariz bir Şeyh Galib tesirini asrındaki şiir modalarıyla oldukça çözümlü, ihmalcî bir üslûp ve ilhamla birleştirmiş, kaside ve tarih manzumelerinde devrindeki yeniliklerin yankılan önemli yer tutan bir şairdir.

Türk edebiyatında manzum tarih düşürmede Sürûrî’den sonra en başarılı şair kabul edilen Aynî’nin divanının yarısına yakın kısmı tarih manzumelerine ayrılmıştır.

Nefî ve Nâbî’den de etkilenen Aynî’nin diğer şiirleri tarih manzumeleri kadar başarılı değildir. Bunlardan başka XVIII ve XIX. yüzyıl şairlerinden Nedîm, Sâmî, Selâm Tâhir, Bağdatlı Esat. Vakanüvis Pertev, Fitnat Hanım, Halet Efendi ve İzzet Molla’ya nazireleri vardır. Eserleri.

Divanda Farsça şiirleri de vardır. “Aslında bir divandan çok “Divançe” olarak niteleyebileceğimiz bu eser, 1258 (1842) yılında basılan ve yukarıda adı geçen külliyyatın 38-65. sayfaları arasında yer almaktadır. Toplam 444 beyitlik Farsça Divan’daki nazım şekilleri şunlardır:

I. Kasideler

1. Kaside: Şevket-i Buhariye nazire olarak ve Sultan Mahmut övgüsünde 63 beyitlik kasidedir.
2. Kaside: Sait Paşa’nın 1252 yılında Sultan Mahmut’a damat olması münasebetiyle bir tarih kasidesi hüviyetinde yazılan bu kaside 21 beyittir.
3. Kaside: Sabık Bağdat valisi Davut Paşa’nın oğlunun 1249 yılında yapılan sünnet düğünü için yazılmış sûriyye muhtevalı bir tarih kasidesi olan bu manzume 40 beyittir.
4. Kaside: Sultan Mahmut övgüsünde bir mehdiye olan bu kaside sefir-i İran Hudadat Han’ın bir kasidesine nazire olarak yazılmıştır ve 26 beyittir.

II. Gazeller: Farsça Divan’da 32 adet de gazel bulunuyor. 5 beyitlik 9 gazel, 6 beyitli 1 gazel; 7 beyitli 12 gazel; 8 beyitli 3 gazel; 9 beyitli 2 gazel; 10 beyitli 1 gazel; 11 beyitli 3 gazel; 19 beyitli 1 gazel bulunmaktadır.

Divan’daki sırayla:

- (1.) 1. Gazel Bîdil’e nazire.
- (2.) 2. Gazel Selâm, Bîdil ve Pertev’e nazire.
- (3.) 3. Gazel Şevket-i Buharî’ye nazire.
- (4.) 4. Gazel Şevket-i Buharî’ye nazire.
- (5.) 5. gazel Şevket-i Buharî’ye nazire.
- (6.) 6. Gazel Şevket-i Buharî’ye nazire.
- (7.) 13. Gazel Sâib-i Tebrizî’ye nazire.
- (8.) 16. Gazel Bîdil’e nazire.
- (9.) 18. Gazel İsmet-i Buharî’ye nazire.
- (10.) 19. Gazel Şevket-i Buharî’ye nazire.
- (11.) 20. Gazel Hoca Neşet’e nazire.
- (12.) 23. Gazel Bîdil ve Şevket-i Buharî’ye nazire.
- (13.) 24. Gazel Şevket-i Buharî’ye nazire. Başlıkta nazire olduğu yazmıyor.
- (14.) 26. Gazel Sâib-i Tebrizî’ye nazire.
- (15.) 29. Gazel Şevket-i Buharî’ye nazire. Başlıkta nazire olduğu yazmıyor.
- (16.) 31. Gazel Sâib-i Tebrizî’ye nazire.
- (17.) 32. Gazel Şevket-i Buharî’ye nazire.

Bu 32 gazelden 15’i naziredir. Bunlardan 6 sı Şevket-i Buharî’ye naziredir. 4 tanesi Bîdil’e, 3 tanesi Saib-i Tebrizî’ye, 1 tanesi İsmet-i Buharî’ye, 1 tanesi Hoca Neşet’edir.

Gazellerden 2. Gazel Selâm, Bîdil ve Pertev’e 23. Gazel Bîdil ve Şevket-i Buharî’ye nazire olmak üzere birden fazla kişiye nazire olarak kaydedilmiştir.

Nazire gazellerin başlıklarında Osmanlı şairlerinden Hoca Neşet ve Pertev’in adları geçmektedir.

III. Tahmisler: Farsça Divan’da 2 adet de tahmis bulunmaktadır.

1. Tahmis: Şeyh Halit’in bir gazeline tahmistir ki mutarraf tahmis şeklindedir. Toplam 7 benttir.

2. Tahmis: yavuz Sultan Elim’in bir gazelinin matlânı tahmis şeklindedir. Yani bu tahmis Sultan Selim’in bir gazelinin matla beyti üzerine üç mısra eklenerek meydana getirilmiştir. Toplam 13 benttir.

Yukarıdaki nazım şekillerinin dışında Farsça Divan’da ikişer beyitlik 2 kıta ve 1 adet de matla yer almaktadır. Divan’daki

Eski Bağdat Valisi Davut Paşa’nın oğlunun sünnet düğünü için 40 beyitlik kaside sunmuştur.

Be-İstânbül âmed ân destûr-ı ‘âlî-menúabet
Meymenet-maúdem şeref-menzil sa‘âdet-fâl şod

به استانبول آمد آن دستور عالی منقبت
میمنت مقدم شرف منزل سعادت فال شد

Zamanın Padişahının Övgüsünde İran Sefiri Hüdâdad Han’ın Kasidesine Nazire kaleme alır.

بفرستم ز ستانبول به ایران عینی
این غزل را که تبرک کندی اهل شیراز

Be-firistem zi-Sitanbûl be-Îrân ‘Aynî
În âazel-râ ki teberrük konedî ehl-i Şîrâz

[Aynî, bu şiiri İstanbul’dan İran’a gönderiyorum.
Şiirden anlayan Şirazlılar (Hâfız-ı Şîrazî’nin memleketi
olan) bunu uğurlu saysın.]

Ân Hüdâdâd Han-ı Îrânî men İstanbulîyem
Cân u cânânîm ammâ ân kocâ vü ân kocâ

آن خداداد خان ایرانی من استانبولیم
جان و جانانیم اما این کجا و آن کجا

[O Hudâdad İran Hanı, ben İstanbulluyum. Biz can ve cananız; fakat bu nerede o nerede.]

Aynî’nin nazire olarak adlandırdığı şiirlerin başlığında Şevket, Bîdil, Sâib’in adları geçmektedir.

1258 (1842) yılında yayınlanan Aynî Divanı şairin ölümünden 5 beş yıl sonradır. Aynî’nin oğlu Gâlib Efendi tarafından Aynî’nin şiirlerinin toplandığı birkülliyat şeklinde, bab-ı vala-yı hazret-i seraskeri matnaası musahhihi Ahmet Cami Efendi’nin musahhihliğiyle bastırılmıştır. Dolayısıyla Aynî Divanı’nın başlıkları da Aynî’nin oğlu Gâlib Efendi ve musahhih Ahmet Cami Efendi’nin nezaretinde yerleştirilmiş olmalıdır.

Bir iki başlıkta yanılma olmuştur. 16. gazel, Saib’e değil; Şevket’e naziredir. Divan’da İzzet Molla ile müşterek şiirlerin bulunduğu ifade edilmesine rağmen bu gazeller divanda yoktur. Bu da karşılığı olmayan bir başlıktır.

Aynî’nin Farsça şiirlerinin çoğu Şevket’e naziredir. Bu Farsça şiirlerde nazire anlayışının değiştiği göze çarpar. Nazire olması için gerekli şartları vezin, kafiye, redif, konu birliği gibi nedenler sayılabilirken Aynî’nin Farsça şiirlerinde nazire yazıldığı belirtilen şiirle nazire şiir arasındaki tek bağlantı vezin ve redif birliğidir. Hatta Aynî ikinci gazelinin son beytinde Selâm, Bîdil ve Pertev ile aynı gazele nazire yazdıkları ve “çiğ tanesi için” ahbâb olduklarını belirtir. Burada “çiğ tanesi” ifadesiyle nazire yazmış olabilecekleri şiirden başka değeri çok az olan ve küçük bir etkiyle de kayboluveren değersiz maddeyi ima etmektedir.

به لطف طبع نازک مشربی روشندلی عینی

سلام و بیدل و پرتو که احبابست شینم را

Be-luṭf-ı ṭab' nâzûk-meşrebî rûşen-dilî 'Aynî

Selâm u Bîdil ü Pertev ki aḥbâbest şeb-nem-râ

[Aynî, nazik meşrepli şiir yaratılışın ve çok zarif tutumunla aydın gönlünle çiğ tanesi için Selâm, Bidil ve Pertev dosttur.]

Sonuç

Osmanlı şairleri, Türkçe divanlarının yanında Farsça şiir söylemeyi, Farsça divan ve divançe tertip etmeyi marifet saymışlardır.

Farsça şiir söyleyen şairleri bir kısmı saray çevresinde yetişmiş hatta Osmanlı padişahları arasında Farsça divan sahibi şairler de çıkmıştır. Farsça şiir söyleme geleneği de Mevleviliğe bağlı şairler arasında gelişmiştir. Kendisini Nakşî ve Celvetî ilân eden Antepli Aynî Mevlana ve Mevleviliğe duyduğu sevgi ile mevlevilikte karar kılmış olmalıdır. Mevlevi çevrelerden özellikle Şeyh Gâlib ve Pertev'e yakın olması nedeniyle Farsça şiir söyleyen son dönem şairleri arasından önemli bir yere sahiptir. Şeyh Gâlib, Pertev ve Aynî Farsça şiirleriyle İran'daki belli bir geleneği müştereken takip ettiklerini ileri sürdüler.

Kaynakça

Aksoy, Ömer Asım(1960), "Dürrü'n-nizâm ve Nazmü'l-cevahir", TDAY Belleten, s. 144-171.

Aksoy, Ömer Asım(1959), Hasan Aynî ve Nazmü'l-cevahir, Gaziantep.

Aksoyak, İ. Hakkı(1990), "Aynî Dîvânı (s. 77-123)", AÜ. DTCF. Lisans Tezi, BT. 976 Ede. Ankara.

Arslan, Mehmet(1996), "Yeniçeriliğin Kaldırılmasına Dair Edebî Bir Metin: Aynî'nin Manzum Nusretnamesi", Türklük Bilimi Araştırmaları, Sivas, s. 13-56.

Arslan, Mehmet(2004), Antepli Aynî Divanı, İstanbul.

Banarlı, Nihat Sami(1987), Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul, C. 1 556.

Bursalı Mehmet Tahir(1333), Osmanlı Müellifleri, İstanbul, C. 2, s. 322.

Bülbül, İbrahim(1989), Keçeci-zâde İzzet Molla, Ankara, s. 26-27.

Cevdet, Târih, V, 260; VI, 291; VII, 95, 219.

Çavuşoğlu, Mehmet(1981), "Aynî", Küçük Türk-İslâm Ansiklopedisi, Fasikül 3, İstanbul, s. 319-320.

Çoşkun Ak(2006), Muhibbi Farsça Divan, Ankara.

Divan-ı Aynî, Millet Kütüphanesi, Manzum, 309.

Dîvân-ı Belâgat-unvân-ı Aynî, İstanbul 1258.

Divan-ı Sâib, Bursa GE nr: 4390.

Divan-ı Şevket, Bursa GE nr: 4190.

Doğan, Muhammet Nur(2002), Şeyh Galib, Hüsn ü Aşk, İstanbul.

Ekber Bihdarvend, Perviz Abbasî Dakani(1376), Bîdil Divanı, İntişarat-i İlham, Tahran, (I,II,III Cilt).

Ergun, Sadettin Nüzhet(tarihsiz), Türk Şairleri, İstanbul, C. II, 602-607.

Esad Efendi, Bağçe-i Safâ-endûz, İÜ Ktp., TY, nr. 2095, vr. 54ab.

Fatîn(1271), Hâtimetü'l-eşâr, İstanbul, s. 309.

Fatma Büyükkarcı(1995) "Sakiname Türü ve Aynî'nin Sakinamesi", Yazıdan Söze: Edebiyat Sohbetleri 19-21 Nisan.

- Gürer, Abdülkadir(1993), Şeyh Galib, Divanı, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Kocatürk, Vasfi Mahir(1964), Türk Edebiyatı Tarihi, Ankara, s. 587-589.
- Koçu, Reşad Ekrem(1960), Aynî Hasan Efendi, Ayıntablı Hasan, İstanbul Ansiklopedisi İstanbul, C. 3, s. 1622-1624.
- Leyla Hanım(1303), Nazire-i Gazel-i Aynî, Hazine-i Evrak, nr:16, s. 242-243.
- Mecmua, Millî Kütüphane, Yz. A, 4057, A 4012, 25a, A 4059/15, 52a; A 2741; A 1461; A 825, 14a-145a.
- Mehmed Süreyya(1311), Sicill-i Osmânî, İstanbul, C. III, s. 613.
- Mehmet Süreyya(1311), Sicill-i Osmânî, C. III, İstanbul, s. 613.
- Muhammed Emin Riyahî(1995), Osmanlı Topraklarında Fars Dili ve Edebiyatı, İstanbul.
- Muhammed Kahraman(1370), Divan-ı Saib, Şirket-i İntişarat-i İlmî Ferhengi, Tahran, (I,II,III,IV,V,VI Cilt).
- Nail Tuman, Tuhfe-i Nâilî, Millî Kütüphane, MFA (A) C. I, s. 5063.
- Sürûrî Mecmuası(1299), Mahmud Bey Matbaası, İstanbul.
- Şemseddin Sâmî(1314), Kâmusü’l-alâm, İstanbul, C. V, s. 3233.
- Şeyhülislâm Ârif Hikmet Bey, Tezkire, Millet Ktp., Ali Emîrî, T, nr. 789, vr. 50ab.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi(1988), 19. Asır Türk Edebiyatı Tarihi, Altıncı Baskı İstanbul, s. 92, 93, 252
- Tansel, Fevziye Abdullah(1997), “Aynî”, İslâm Ansiklopedisi, İstanbul 1979, C. 2, Eskişehir, s. 73-74
- Tarlan, Ali Nihat, Nefî’nin Farsça Dîvânı Tercümesi, Ünver, İsmail(1991), “Aynî” Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, İstanbul, C.4, s. 270-271.
- Ünver, İsmail(1988), “Aynî”, Büyük Türk Klâsikleri, Ötüken Söğüt Yayınları, İstanbul, C. 7 s. 137-140.
- Tarlan, Ali Nihat(Haz.)(1946)Yavuz Sultan Selim Divanı, İstanbul, s. 44.
- Yüksel, Sadreddin(1977), Mevlânâ Halid-i Bağdadî’nin Divan ve Şerhi, İstanbul, 136.

[DİVANÇE-İ FARSÎ]**[Mef’ûlü Mefâ’îlü Mefâ’îlü Fa’ûlün]**

مفعول مفاعيل مفاعيل فعولن

Ey nâm-ı to îcâd koned beyt-i ‘adem-râ
 Tertîb dehed defter-i erbâb-ı kalem-râ
 Bâ-‘avn-ı to divânçe-i ‘Aynî be-nüvisem
 Begrift dü-dest-i hevesem levḥ u kalem-râ

ای نام تو ایجاد کند بیت عدم را
 ترتیب دهد دفتر ارباب قالم را
 با عون تو دیوانچه عینی بنویسم
 بگرفت دو دست هوسم لوح و قلم را

Senin adın yokluk evini var ediyor.(Senin adın) kalem erbabının defterini tanzim ediyor. Senin yardımınla Aynî'nin divançesini yazıyor. Kalem ve sayfayı iki elimle tuttum.

I

NAZÎRE BE-ŞEVKET DER-ŞİTÂYİŞ-İ CENNET-MEKÂN EL-
 ĞÂZİYÜ'S-SULṬÂN MAḤMÛD ḤÂN TÂBE SERÂHU

[Mef’ûlü Fâ’îlâtü Mefâ’îlü Fâ’îlün]

مفعول فاعلات مفاعيل فاعلن

- 1 Hâlet zi-dâğ-ı lâle şerer âşikâr kerd
 Haṭ ber ‘izâr-ı âteş gül-râ bahâr kerd

خالت ز داغ لاله شرر آشکار کرد
 خط بر عذار آتش گل را بهار کرد

1-Senin ben'in lalenin dağından kıvılcım açığa çıkarttı. Ateşin üzerindeki çizgi, güllü bahar yaptı.

- 2 La‘l-i lebet ki revnağ-ı yâkût-râ şikest
 Feyz-i tekellüm-et zi-şadef dūr nişâr kerd

لعل لبیت که رونق یاقوت را شکست
 فیض تکلمت ز صدف در نثار کرد

2-Senin dudağındaki la'l yakutun revnakını (revacını) geçti. Senin konuşmanın feyzi sadeften inci saçtı.

- 3 Çeşmet be-rok̄ye dîde-i Hârût-râ be-bend
 Zülf-et be-sihr perçem-i Mârût mâr kerd

چشمت برقیه دیده هاروت را ببند
 زلفت به سحر پرچم ماروت مار کرد

3-Senin saç telin Marut'un bayrağını yılan yaptı. Senin gözün Harut'un gözünün parlaklığını (kulluğunu) kapattı.

- 4 Her cevhereş be-şûret-i gird-âb-ı âteş-est
Der-ğayretem be-âyine ‘akset çi kâr kerd

هر جوهرش بصورت گرداب آتش است
در حیرتم به آینه عکست چه کار کرد

4-Onun her cevheri, ateş girdabı gibidir. Senin suretin ayineye ne yaptı.

- 5 Nergis be-çeşm-i ĥod zede ‘aynek be-bezm-i bâğ
Seyr-i nigâh-ı mest-i to râ intizâr kerd

نرگس به چشم خود زده عینک به بزم باغ
سیر نگاه مست تورا انتظار کرد

5-Nergis çiçeği, kendi gözüne bahçenin eğlence gözlüğünü takmış; senin sarhoş bakışının seyrini bekledi.

- 6 Zülfet be-ğod zi-nûr-ı şeb-i kıadr tâb dâd
Çün hâle-i mâh ĥüsn-i to-râ der-kenâr kerd

زلفت به خود ز نور شب قدر تاب داد
چون هاله ماه حسن تورا درکنار کرد

6-Senin saç telin Kadir Gecesi'nin nuruyla kıvrıldı. Ayın halesi gibi senin güzelliğini kenara itti.

- 7 Âb-ı ĥayât der-zulumât ez-berây-ı û
La‘l-i leb-et be-sâye-i ĥağ ihtiyâr kerd

آب حیات درظلمات از برای او
لعل لببت به سایه خط اختیار کرد

7-Karanlıklarda hayat suyu onun için senin dudağının lali yazının gölgesini seçti.

- 8 Kıavs ez-hilâl-i yek-şebe tîr ez-şihâb saĥt
Ebrû vü ĥamze nesri felek-râ şikâr kerd

قوس از هلال یک شبه تیر از شهاب سخت
ابرو و غمزه نسر فلک را شکار کرد

8-Senin bir gecelik hilalinin (eğriliği), kavşinden şihab gibi ok atıldı. Kaş ve gamze kartalı feleği avladı.

- 9 Kâkül sipâh-i fitne keşîd ez-diyâr-ı Çîn
Yağma-gerî-i memleket-i Zengibâr kerd

کاکل سپاه فتنه کشید از دیار چین
یغما گری مملکت زنگبار کرد

9-Kâkül, Çin diyarına fitne ordusu çekti. Zengibar memleketinin yağmacılığını yaptı.

- 10 Ez-reşk-i haţt-ı rûy-ı to ey gonca-ı cemâl
Bâlîn ü bistereş gül-i zîbâ zi-hâr kerd

از رشک خط روی تو ای غنجه جمال
بالین و بسترش گل زیبا ز خار کرد

10-Ey, güzellik goncası, senin yüz çizgilerini kıskanmaktan, yatak ve yastığı hepsi dikenden güzel çiçek yaptı.

- 11 Serv-et be-gülşenî ki koned sâye-efgenî
Kumrî zi-ţavķ-ı âh-ı der-eş halka-dâr kerd

سروت به گلشنی که کند سایه افگنی
قمری ز طوق آه درش حلقه دار کرد

11-Senin boyun, bahçede gölge verdiği zaman, kumrunun ah halkasıyla kapısında halkalı olmuş.

- 12 Der-zîr haţt-i ‘izâr-ı to-ra dîd ü ez-hayâ
Meşşâta rûy-ı âyine-râ pür-gubâr kerd

در زیر خط عذار تو را دید و از حیا
مشاطه روی آینه را پرغبار کرد

12-Onun altında, senin yüzünün hattını gördü. O aynanın yüzünün güzelliğini tozlu yaptı.

- 13 Şad reng cilve rîht be-meclis hırâm-ı û
Tâvûs-râ be-bâĝ-ı cinân şermsâr kerd

صد رنگ جلوه ریخت به مجلس خرام او
طاووس را به باغ جنان شرمسار کرد

13-Senin yüzünün meclisinde yüz renk cilve koydu. Tavusu cennet bahçesinde utandırdı.

- 14 Haţ m keşed zi-nûr-ı nezâre berây-ı cem‘
Nergis ki tâ zi-çeşm-i siyâhet şumâr kerd

خط می کشد ز نور نظاره برای جمع
نرگس که تا ز چشم سیاهت شمار کرد

14-Nurdan çizgi oluyor. Herkes için uzun uzun baksın. Senin siyah gözün teker teker tahkik ederken

- 15 Ebrû-yı haţ t-ı püşt-i leb-i yâr-râ be-bîn
Tâķ-ı serây-ı gülşen-i hüsneş ki çâr kerd

ابروی خط پشت لب یار را به بین
طاق سرای گلشن حسنش که چار کرد

15-Sevgilinin dudağının üstündeki çiğinin kaşını gör. Onun güzellik sarayının bahçesinde neler (çi kâr) yaptı.

16 Reng-hâyeş kavş-i kızah-i dûdeî keşîd

Meşşâtaî ki ebru-yı u vesme-dâr kerd

رنگ هایش قوس قزح دوده ای کشید
مشاطه ای که ابروی و رسمه دار کرد

16-Onun kaşındaki rastık çekmesiyle, bu gök kuşağındaki renkler siyah oldu.

17 Naqqâş-ı fikr dest-i to-râ dîd der-ḥınâ

Âb-ı güher ber-âteş-i mercân nigâr kerd

نقاش فکر دست تورا دید در حنا
آب گهر بر آتش مرجان نگار کرد

17-Düşünce ressamı senin elini kınalı gördü. Kıymetli su mercanın ateşi üzerine resim çizdi.

18 Yek rûz ‘ârız-et be-nümûdî ki her şebem

Şevk-i ḥayâl-i ḥâl-i to encüm-şumâr kerd

بیک روز عارضت بنمودی که هر شبم
شوق خیال خال تو انجم شمار کرد

18-Bir gün bana yüzünü gösterdin. Senin beninin hayalinin şevkinden yıldız sayar oldum.

19 Ez-dâğ-hâ-yı sîne vü ez-reng-i ḥûn-ı dil

Deşt-i cünûn-ı men niehet-i lâle-zâr kerd

از داغ های سینه و از رنگ خون دل
دشت جنون من نکهت لاله زار کرد

19-Sine dağından ve gönül gamının renginden benim delilik çölü lale bahçesini kısıktırdı.

20 Âh-ı me-râ şenîd felek hey'etem bedîd

Ra'd u hilâl yekşebe zâr u nizâr kerd

آه مرا شنید فلک هیئتم بدید
رعد و هلال یک شبه زار و نزار کرد

20-Felek benim ahımı duydu; şeklimi gördü. Yıldırım ve bir gecelik hilâl ağladı ve inledi. (Perişan oldu.)

21 Şekvâ konem be-maṭla‘-ı dîger zi-meh-ruḥî

Râz-ı nihân-ı men be-cihân âşkâr kerd

شکوی کنم به مطلع دیگر ز مهرخی
راز نهان من به جهان آشکار کرد

21-Şikâyet ediyorum. Başka bir mercie, ay yüzlü birisinden, benim gizli olan sırrımı dünyaya açıkladım.

- 22 Sâkî zi-bes zamâne merâ pür-ḥumâr kerd
Bâyed be-reng-i bâde ḳadeḥ-râ nigâr kerd
ساقی ز بس زمانه مرا پر خمار کرد
باید به رنگ باده قدح را نگار کرد
22-Hayat beni öyle sarhoş etti. Kadehi badenin renginde çizmek (yapmak)
gerekir.
- 23 Hem mest-i ‘aşḳ hem zi-ḥod âgâh mî-şevem
Ṭab‘em be-şevḳ-i medḥ ki cür‘a nişâr kerd
هم مست عشق هم ز خود آگاه می شوم
طبعم به شوق مدح که جرعه نثار کرد
23-Hem aşkın sarhoşuyum, hem kendimi anlıyorum. Benim şiir kabiliyetimi
medh etmek şevkinde yudum sundu.
- 24 Ḥûrşîd-ṭal‘atî ki berây-ı münîr-i û
Aḥkâm-ı necm-i ḥîş felek ihtiyâr kerd
خورشید طلعتی که برای منیر او
احکام نجم خویش فلک اختیار کرد
24-Onun aydınlığı için, güneş yıl yüzlü yıldızların hükümleri için felek onu
seçti.
- 25 Meh-peykerî ki pertev-i nûr-ı fu‘âd-ı û
Şeb-râ şabâḥ-ı ‘îd-ı meserret-şi‘âr kerd
مه پیکری که پرتو نور فؤاد او
شب را صباح عید مسرت شعار کرد
25-O güneş yüzlü onun gönlündeki nurun ışığı, geceyi sevgi dolu bayram
sabahı yaptı.
- 26 Ân şâh-ı mâh-kevkebe eflâk-mertebe
İns ü perî be-çâkeriyeş ihtiyâr kerd
آن شاه ماه کوکبه افلاک مرتبه
انس و پری به چاکریش اختیار کرد
26-Güneş konuşmanın sahip nizamı konuşmasında kalemin kamışı şeker
yerine inci saçıyor.
- 27 Şâḥîb-nizâm-ı Mışr-ı belâgat ki der-benân
Nây-ı ḳalem be-cây-ı şeker dūr-nişâr kerd
صاحب نظام مصر بلاغت که دربنان
نای قالم به جای شکر در نثار کرد
27-Şâḥîb-nizâm-ı Mışr-ı belâgat ki der-benân
Nây-ı ḳalem be-cây-ı şeker dūr-nişâr kerd
- 28 Nâmeş ki ez-metânet es‘ad u meymenet
Mûm-ı nîgîn-râ be-ḥod âhen ḥişâr kerd
نامش که از متانت اسعد او میمنت
28-Nâmeş ki ez-metânet es‘ad u meymenet
Mûm-ı nîgîn-râ be-ḥod âhen ḥişâr kerd

موم نگین را به خود آهن خصار کرد

28-Onun adı hoş ve mutluluk metanetinden mum gibi yüzük taşını demirden hisar yaptı.

29 Maḥmūd Ḥan ḥâmi-i Mekke vü Ṭayyibe kû
Erkân-ı dîn-râ be-taḫvâ üstüvâr kerd

محمود خان حامی مکہ و طیبہ کو
ارکان دین را به تقوی استوار کرد

29-Mekke ve Medine'nin hamisi Mahmut Han, dinin temelleri nerede?

30 Evşâf-ı ‘aql u rüşd ü şenâ-hâ-yı re'y-i û
Der-her düvel cemî‘-i ricâl ü kibâr kerd

اوصاف عقل و رشد و ثنائی رای او
در هر دول جمعئی رجال و کبار کرد

30-Onun akıl ve rüşd vasıfları onun düşüncesinin işi ad ile zikri bütün devletlerde herkesi rical ve kibardan yaptı.

31 Ez-behr-i ḥidmet-i der-i ‘irfân-medâr-i û
Aşḥâb-ı ma‘rifet heme terk-i diyâr kerd

از بهر خدمت در عرفان مدار او
اصحاب معرفت همه ترک دیار کرد

31-Onun medar-ı irfanında hizmet için marifet sahipleri yurdundan ayrıldılar.

32. Musvedde vü beyâz-i kitâb-i kemâl-i û
Münşî-i rûzgâr zi-leyl ü nehâr kerd

مسوده و بیاض کتاب کمال او
منشی روزگار ز لیل و نهار کرد

32-Onun kitabının kemalinin siyah ve beyazı, hayatın kâtibi gece ve gündüz yaptı.

33 Beyne's-sütûr bûy-ı ḥaḳîḳat koned ḥurûş
Ez-bes şaḥîfe-râ ḳalemeş müşg-bâr kerd

بین السطور بوی حقیقت کند خروش
از بس صحیفه را قلمش مشکبار کرد

34 Te‘şîr-i feyz-i cünbiş-i gerdûn-ı himmeteş
Koh râ çü mevc-i âb-ı revân bî-ḳarâr kerd

تأثیر فیض جنبش گردون همتش
که را چو موج آب روان بی قرار کرد

34-Onun himmet feleğinin dönmesinin feyzinin tesiri, dağları akan suyun dalgaları gibi huzursuz yaptı.(galeyana getirdi. Hareketlendirdi.

- 35 Ez-ferş tâ-be-‘ârş zamâne be-dest-i û
Her zerre-râ be-nûr-ı dil-eş tâb-dâr kerd

از فرش تا به عرش زمانه به دست او
هر ذره را به نور دلش تابدار کرد

35-Onun elindeki zaman yerden arşa kadar, her zerreyi gönlünün nuruyla ışıklı yaptı.

- 36 Dest-i nesîm behr-i nişâr-ı kudûm-râ
Nağd-i şükûfe-hâ ki be-ceyb-i bahâr kerd

دست نسیم بهر نثار قدم را
نقد شکوفه ها که به جیب بهار کرد

36-Ruzgârın eli ayaklara saçmak için baharın cebinde (içinde) tomurcuklara bağışladı.

- 37 Şod vaqt-i rezm-i sâ'ika-efgen tûfeng-i û
İklîm-i düşmenân zi-şadâ lerze-dâr kerd

شد وقت رزم سائقه افگن تفنگ او
اقلیم دشمنان ز صدا لرزه دار کرد

37-Savaş zamanı oldu. Onun tüfeğindeki şimşek çakan düşman memleketlerini sestem titretti.

- 38 Ez-bîm-i berk-i hançer-i û ez-reg-i sehâb
Merrîh-i dîde-râ müje-i eşk-bâr kerd

از بیم برک خنجر او از rg سحاب
مریخ دیده را مژه اشکبار کرد

38-Onun hançerinin parıltısının bulut damarlarının içerisindeki göz küresini, kirpiklerini bu gözyaşı etti.

- 39 Meydân-ı ceng-râ be-ser ü çeşm-i düşmenân
Sümm-i hayâtveş be-sinân teng ü târ kerd

میدان جنگ را بسر و چشم دشمنان
سم حیاتوش به سنان تنگ و تار کرد

39-Savaş meydanlarını düşmanların başı, gözü terzi gibi? Kılıçlar da etti ve kararttı.

- 40 Ârâmgâh-ı ân şod âgûş-ı burc-ı kavş
Çün tîr-i û zi-cevşen-i gerdûn güzâr kerd

آرامگاه آن شد آغوش برج قوس
چون تیر او ز جوشن گردون گذار کرد

40-Kalenin kemerinin kucağında dinlendi mezar oldu. Onun oku gibi hayatın okluğundan (zırhından) geçti.

- 41 Hîzed ‘adû-yı û heme aḥvel be-rûz-ı ḥaşr
Tîgeş be-ceng-i kâr-ı dem-i Zülü’l-feḫâr kerd

خیزد عدوی او همه احوال به روز حشر
تیغش به جنگ کار دم ذو الفقار کرد

41-Onun düşmanı haşr gününde ayağa kalkar. Onun bütün hallerinde düşmanı ortaya çıkacaktır. Onun kılıcının kenarındaki işini bu savaşta gibi işliyor.

- 42 Rûşen konem ḥiṭâb-ı to-râ çün şabâḥ-ı ‘îd
Bâ-maṭla’î ki mihr-i cihân i’tibâr kerd

روشن کنم خطاب تو را چون صبح عید
با مطلعی که مهر جهان اعتبار کرد

42-Senin hitabını bayram sabahı gibi aydınlatacağım. Cihanın sevgilisi bu konuya itibar etsin.

- 43 Ey mihr-i himmetet şeb-i ḡam-râ nehâr kerd
Nûr-ı ‘inâyetet heme-râ tâb-dâr kerd

ای مهر همتت شب غم را نهار کرد
نور عنایتت همه را تابدار کرد

43-Senin himmetinin sevgisi üzüntü gecesini gündüz yaptı. Senin bağış nurun herkesi aydınlattı.

- 44 Feyz-âstân u bâb-ı felek-rütbe-i to-râ
Erbâb-ı ‘ilm ü resm me’âb u medâr kerd

فیض آستان و باب فلک رتبه تو را
ارباب علم و رسم مآب و مدار کرد

44-Eşiği feyizli olan ve senin felek rütbeli kapındır. İlim ve yazı erbabını senin çevrende etti.

- 45 Âb-ı ḥayât-ı naẓm-ı to-râ her ki dîd ḥând
‘Azm-i remîm-ra be-naẓar zinde-dâr kerd

آب حیات نظم تو را هر که دید خواند
عزم رمیم را به نظر زنده دار کرد

45-Senin hayat suyunun düzenini kim görürse okudu. Çürümüş kemikleri görünürde diriltti.

- 46 Te’sîr-i feyz-i luṭf-ı to yek ḫatre zehr-râ
Der-kâm-ı mâr âb dūr-i şâh-vâr kerd

تاثیر فیض لطف تو یک قطره زهر را
در کام مار آب در شاهوار کرد

46-Senin lutfunun feyzinin tesiri, bir damla zehri yılanın ağzındaki su büyük inci oldu.

- 47 Der-mülketî ki ḥükm-i to cârî şevved be-‘adl
Ḥil’at zi-âb-ı şâf tevâned be-nâr kerd

درملکتی که حکم تو جاری شود به عدل
خلعت ز آب صاف تواند به نار کرد

47-Herhangi bir memlekette, senin hükmün adaletle uygulanırsa, elbise senin saf suyun ateşe değişebilir.

48 Mâhî be-nâr geşte semender be-qa‘r-ı âb
Ez-bes Hudâ-yı hıfz-ı to pür-iktidâr kerd

ماهی به نار گشته سمندر به قعر آب
از بس خدای حفظ تو پراقتدار کرد

48-Suyun dibinde ateş ile balık semenden olmuş. Öyle ki Allah, seni korumak için, güçlü kılmış.

49 Naqqâd-ı tab‘ behr-i rikâb-i hilâl-i to
..... mer cihân-râ a‘yâr kerd

نقاد طبع بهر رکاب هلال تو
صدره طهلاء مر جهان را اعیار کرد

49-Tabiatın değerlendircisi senin hilâle benzeyen rikabını için, cihanı ayar etti.

50 Ez-şarq tâ-be-ğarb meh ü âftâb-râ
Gerdûn zi-nûr-ı re'y-i to şöhret-şi‘âr kerd

از شرق تا به غرب مه و آفتاب را
گردون ز نور رای تو شهرت شعار کرد

50-Doğudan batıya devran eden tabiat, senin düşüncenin nuruyla şöhret aldı.

51 Bâ-în merâtib-i şeref-i pâye-i bülend
Âmed be-ğâk-i pâ-y-ı to-râ i‘tizâr kerd

با این مراتب شرف پایه بلند
آمد بخاک پای تو را اعتذار کرد

51-Bu yüce seviyeli şerefının mertebesiyle geldi ve ayağının toprağına yalvardı.

52 Cest ez-çerâğ-ı meclis-i haşmet şerâre‘î
Deryâ-yı semt-i haşm-ı to-râ şu‘le-zâr kerd

جست از چراغ مجلس خشمت شراره ای
دریای سمت خصم تو را شعله زار کرد

52-Senin kızgınlık meclisi lambandan öyle bir kıvılcım alevlendi ki senin hasmının tarafındaki deryayı alevlendirdi

53 Ez-behr-i kesb-i rif‘at u şân ü müfâharet
Herkes be-âstân-ı to-râ ihtiyâr kerd

از بهر کسب رفعت و شان و مفاخرت

هرکس به آستان تو را اختیار کرد

53-Senin yücelik şan ve iftihar elde etmek için herkes senin eşiğini seçti.

54 Ez-behr-i ğarq-ı ħaşm-ı to-râ sür‘at-i ecel

Mevc-i serâb-ı deşt-i ‘adem-râ bihâr kerd

از بهر غرق خصم تو را سرعت اجل

موج سراب دشت عدم را بحار کرد

54-Senin düşmanını boğmak için ecelin sürati serabın dalgası yokluk ovasını denizler yaptı.

55 Yek murğ-ı nâ-tüvân ki be-kaşr-ı to lâne sâht

‘Ankâ-yı Kâf şöret ü şân-râ şikâr kerd

یک مرغ ناتوان که به قصر تو لانه ساخت

عنقای قاف شهرت و شان را شکار کرد

55-Güçsüz bir kuş senin sarayında yaptı. Kaf ankası şan ve şöreti avladı.

56 Ez-her kocâ be-menzil-i maşûd refte’î

Ĥızr-ı Ĥudâ ki râh-ı to-ra sebze-zâr kerd

از هر کجا بمنزل مقصود رفته ای

خضر خدا که راه تو را سبزه زار کرد

56-Her yerden maksut evine gidene nereden gitmişse Tanrı’nın hızı senin yolunu yeşillik yaptı.

57 Der-yümn-i în kaşîde hümâ-yı tabî‘atem

Ber-âşyân-ı burc-ı ‘Uţarid qarâr kerd

در یمن این قصیده همای طبیعتم

برآشیان برج عطارد قرار کرد

57-Bu kasideyi uğur sayarak benim tabiatımın hüması Utarit burcunda yuva yaptı.

58 Tab‘em kocâ ki noқта nehed midĥat-i to-râ

Netvân be-dest-i penbe şerâre nişâr kerd

طبعم کجا که نقطه نهاد مدحت تو را

نتوان بدست پنبه شراره نثار کرد

58-Pamuğun elinden ateş saçılmayacağı gibi benim tabiatimin senin medhine nokta koymaya gücü yoktur.

59 Çün ĥarf-ı kâfiye zi-kafes teng-ter şevd

Murğ-ı ĥayâl-ı tab‘-ı me-râ bî-qarâr kerd

چون حرف قافیه ز قفس تنگتر شود

مرغ خیال طبع مرا بیقرار کرد

59-Kafiye harfi kafesten daha dar olursa. Benim hayal kuşumu huzursuz kıldı.

60 ‘Aynî ḥamûş bâş zi-luṭf-ı Ḥudâ be-ḥâh

Dest-i du‘â be-reng-i icâbet nigâr kerd

عینی خاموش باش ز لطف خدا بخواه
دست دعا به رنگ اجابت نگار کرد

60-Ayni, sus! Allah'ın lutfundan iste. Dua evinin icabet çizimini yap.

61 Her dem zi-reşk-i câh u celâl ü kemâl-i to

Lâzım zamâne ḳalb-i ‘adû-râ figâr kerd

هر دم ز رشک جاه جلال و کمال تو
لازم زمانه قلب عدو را فگار کرد

61-Senin kemalin ve yücelik makamının kıskanmaktan kader gereği düşmanın kalbini yaraladı.

62 Devrân be-dest-i sâḳî-i mevt-i müfâci'e

Der-bezm-i ḥaşm neşve-i mül-râ ḥumâr kerd

دوران بدست ساقی موت مفاجئه
در بزم خصم نشوة مل را خمار کرد

62-Devran (hayat) ölüm sakisini hasmın ziyafetin mülün neşvesi sarhoş yaptı.

63 ‘Ömr-et dırâz bâd ki müjgân-râ ‘adû

Bâ-eşk-i dîde sebze-i ḥâk-i mezâr kerd

عمرت دراز باد که مژگان را عدو
با اشک دیده سبزه خاک مزار کرد

63-Ömrün uzun olsun ki düşmanın kirpikleri gözyaşları ile mezar toprağını suladı.

II

DÂMÂD ŞODEN-İ SA‘ÎD PAŞA BE-ŞÂH-I ZAMÂN MAḤMÛD ḤÂN

داماد شدن سعید پاشا بهشاه زمان محمود خان

[Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün]

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

1 Der-zamân-ı vaşf-ı sûr u nev-bahâr ârîd câm

Bezm-i rindân-ı sūḥan bî-bâde istâden ḥarâm

در زمان وصف سور و نوبهار آرید جام
بزم رندان سخن بی باده استادن حرام

1-Düğünün zamanın vafında ilbaharda kadeh söz rintlerinin meclisinde kadehsiz durmak haramdır.

- 2 Der-çemen-i üşkûfe-hâ çün bâl-i tâvûs-ı behişt
Reng rengest ü tezerv ü kebg ü kumrî hoş-ıhırâm
درچمن اشکوفه ها چون بال طاووس بهشت
رنگ رنگست و تذرو و کبک و قمری خوشخرام
2-Çemende, çiçekler tavus kuşunun kanatları gibidir. Değişik renklerde
sülün, keklik ve kumru nazlı nazlı yürüyor
- 3 Ref kerdend ez-gül ü bülbül niyâz u nâz-râ
Dilber-i ser-keş ki şod bâ-‘âşîk-ı mehcûr râm
رفع کردند از گل و بلبل نیاز و ناز را
دلبر سرکش که شد با عاشق مهجور رام
3-Gül ve bülbülden yalvarma ve nazı kaldırdılar. Asi sevgili ile mehcûr olan
âşîğın arası yumuşadı.
- 4 Behr-i şayd-ı murğek-i Pervîz şayyâd-ı felek
İbrişîm-i pertev-i kavv-ı kuzah-râ kerde dâm
بهر صید مرغک پرویز صیاد فلک
ایرشیم پرتو قوس قزح را کرده دام
4-Kuşçağızı avlamak için feleğin avcısı olan Perviz, gök kuşağının renk
ibrişimini tuzak yaptı.
- 5 Pür-zi-râh-ı reng-i lâle der-çemen zerrîn kadeh
Çeşm-i nergis neş'e-mend üşkûfe-hâ mest-i müdâm
پر ز راه رنگ لاله در چمن زرین قدح
چشم نرگس نشئه مند اشکوفه ها مست مدام
5-Çemende altın kadeh (papatya), nergisin gözü neşeli çiçekleri sürekli
sarhoş yaptı.
- 6 Taht-gâh-ı dâver-i hûrşîd şod burc-ı hamel
Nûr u feyz-i rûz u şeb-hâ der-tesâvî bi'-t-tamâm
تختگاه داور خورشید شد برج حمل
نور و فیض روز و شب ها درتساوی بالتمام
6-Güneş hükümdarının koltuk yeri, hamel burcuna girdi. Gece ve gündüzün
feysi ve nuru tamamıyla eşit oldu.
- 7 Âyet-i "Ve'n-nûr" u hükm-i sûre-i "Ve'l-leyl"-râ
Mîhr ü meh tebyîz ü müsvedde koned her şubh u şâm
آیت "و النور" و حکم سورة "واللیل" را
مهر و مه تیبیض و مسوده کند هر صبح و شام
7-Ve'n-nur ayeti ve Ve'l-leyl suresinin hükmünü, güneş ve ay beyaz ve siyah
yapıyor.

- 8 Der-zamân-ı sûr-ı şâhenşâh bâ-şevk u sürûr
Ez-gülistân her taraf şod ravza-ı dârü's-selâm
در زمان سور شاهنشاه با شوق و سرور
از گلستان هر طرف شد روضه دار السلام
8-Şehenşahın düğününde şevk sevinç ile gülistanının her tarafından Cennet bahçesi oldu.
- 9 Hâzret-i Sulţân-ı Maĥmûdü'l-ümem şâh-ı güzîn
Pâdişâh-ı rub‘-ı meskûn Dâver-i ferĥunde-nâm
حضرت سلطان محمود الامم شاه گزین
پادشاه ربع مسکون داور فرخنده نام
9-Ümmetlerin Sultan Mahmut Hazretleri, seçilmiş şah, Dünyanın dörtte hükümdar birinin hükümdarı, mübarek isimli
- 10 Sâĥt gerdûn ez-şihâb u mâh-ı nev tîr ü kemân
Ez-berây-ı ân ĥıdîv-i kâdir-endâz u be-nâm
ساخت گردون از شهاب و ماه نو تیر و کمان
از برای آن خدیو قادرانداز و بنام
10-Felek, o usta nişancı ve tanınmış vezir için aydan ve kayan yıldızdan, ok ve yay yaptı.
- 11 Kerd ocaĥ-ı eşkıyâ-râ muntefi der-yek nefes
Ân ĥıdîv-i bü'l-meĥâzî şâh-ı Ĥaydar-intikâm
کرد اجاغ اشقیا را منتفی در یک نفس
آن خدیو بوالمغازی شاه حیدرانتقام
11-O,savaşın sahibi ve Haydar intikamlı şahın bir nefeste eşkıyanın ocaĥını söndürdü.
- 12 Ez-zamân-ı ‘adl-ı û mâr u çükek der-lâne’îst
Zebî ü şîr-i ner çü dâder her dü şod der-yek-künâm
از زمان عدل او مار و چکک در لانه ایست
طبی و شیر نر چو دادر هر دو شد در یک کنام
12-Onun adaletinin zamanında yılan ve serçe aynı yuvadalar. Ceylan ve erkek arslanın her ikisi kardeş gibi bir yuvaya geldiler.
- 13 Ân veliyyü'n-ni‘met-i ‘âlem ki der-her devletî
Ez-nevâl ü cûd u luţf-eş muĥtenem şod ĥâş u ‘âm
آن ولی النعمت عالم که در هر دولتی
از نوال و جود و لطفش مغتنم شد خاص و عام
13-O dünyanın nimet sahibi her devlette ondan dolayı lutuf, baĥiş ve lutfundan herkes pay aldı.

- 14 Ân Sa‘îd Paşa-yı pâkîze-neseb-râ müjde bâd
Kerd damad u müşîr-i mu‘teber bâ-ihtirâm

آن سعید پاشای پاکیزه نسب را مزده باد
کرد داماد و مشیر معتبر با احترام

14-O soyu temiz olan Sait Paşa'ya müjdeler olsun. İtibarla muteber vezir ve damat yaptı.

- 15 Müsteşâr-ı dîn ü devlet ân vezîr-i bî-nazîr
Şaf-der-i dânen-de-i ‘ilm-i veğâ fenn-i nizâm

مستشار دین و دولت آن وزیر بینظیر
صف در داننده علم و غا فن نظام

15-Din ve devletin müsteşarı o benzeri olmayan vezir, fennin metodunu, savaş ilmini bilen aslan.

- 16 ‘Âkıl ü kâmil müdebbir dâver-i ceng-âşinâ
Nâfîzû'l-emr ü ‘asâkir-perver ü Cem-ihtîşâm

عاقل و کامل مدبر داور جنگ آشنا
نافذ الامر و عساکر پرور و جم احتشام

16-Akıllı, kemal sahibi, tedbirli, savaşa aşına olan. Emri geçerli olan, askerleri yetiştiren, Cem ihtişamlı

- 17 ‘Ayniyâ vaqt-i du‘â-yı müstecâb âmed hâmuş
Dest-i ihlâşet güşâ ber-dergeh-i Hâk ve's-selâm

عینیا وقت دعای مستجاب آمد خاموش
دست اخلاصت گشا بر درگه حق والسلام

17-Ey Ayni! Kabul edilen duanın zamanı geldi. Sus! İhlas elini Hakk'ın eşiğine aç. Vesselam.

- 18 Tâ-‘arûs-ı bâğ-râ meşşâta-ı bâd-ı bahâr
Zînet ü revnağ dehed her sâl ber-vefķ-i merâm

تا عروس باغ را مشاطة باد بهار
زینت و رونق دهد هر سال بر وفق مرام

18-Bağın gelinine kadar bahar rüzgarı saçlarını tarasın. Her yıl onun istediği süsledi.

- 19 Âyed ez-her-sû peyâm-ı nuşret ü feth ü zafer
Bâd der-taht-ı hümâyûn-eş be-şevket şâd u kâm

آید از هر سو پیام نصرت و فتح و ظفر
باد در تحت همایونش به شوکت شاد و کام

19-Her taraftan yardım, fetih ve zafer mesajı geliyor. Onun padişahlık tahtında şevketle mutlu olsun ve istediğini elde etsin.

- 20 Hâzret-i şehzâdegân şîhr nühest u şânîyeş
Der-ğuzûr-ı pâdişeh bâşend ilâ-yevmi'l-kıyâm

حضرت شهزادگان سحر نهست و ثانیس
در حضور پادشاه باشند الی یوم القیام

20-İlk ve ikinci akrabası şehzadeler hazreti, Padişahın yanında kıyamete kadar kalsın.

- 21 Reft ez-devlet yekî târîh-i ân-râ müjde-dâr
Şod Sa’îd Paşa devüm damad bâ-şâh-ı enâm

رفت از دولت یکی تاریخ آن را مژده دار
شد سعید پاشا دوم داماد با شاه انام

21-Devletten biri gitti. Onun tarihini müjdeledi. Sait Paşa halkın padişahına ikinci damat oldu.

1252

III

TÂRÎH-İ HÛTÂN-I NECL-İ DÂVÛD PAŞA VÂLÎ-İ SÂBIK-I BAĞDÂD

تاریخ خطان نجل داوود پاشا والی سابق بغداد

[Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün]

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

- 1 Herkes-ender sâye-i Maḥmûd Ḥân ḥoş-ğâl şod
Sûr u şâdî der-cihân şevḳ ü şafâ der-bâl şod

هرکس اندر سایه محمود خان خوشحال شد
سور و شادی در جهان شوق و صفا در بال شد

1-Herkes Mahmut Han'ın gölgesinde sevindi. şevk ve safa dünyasında mutlulukla uçtu.

- 2 Ḥusrev-i ferḥûnde-leyl ü server-i firûz rûz
Dâver-i mes‘ûd-vaḳt u şâh-ı ferruḡ-fâl şod

خسرو فرخنده لیل و سرور فیروز روز
داور مسعود وقت و شاه فروخ فال شد

2-Uğurlu gecenin padişahı, muvaffak olan günün serveri; mutlu vakitli ve falında uğur çıkan padişah oldu.

- 3 Dâd tîğ-ı ma‘delet bâ-dest û ḥükm-i ḳazâ
Der-ezel sulṭâniyeş ber-vech-i istiḳlâl şod

داد تیغ معدلت با دست او حکم قضا
در ازل سلطانش بر وجه استقلال شد

3-Kaza hükmü adalet kılıcını onun eline verdi. Ezelden onun padişahlığı istikbalin yüzü oldu.

- 4 Sâkî vü hâce-serâ vü çâker-i derbân-ı û
Şâh-ı Fağfûr u Necâsî vü Tiba‘ü Çıpâl şod
ساقی و خواجه سرا و چاکر دربان او
شاه فغفور و نجاشی و طباع و چپپال شد
4-Saki ve ev sahibi ve onun kapısında hizmetçisi, Fağfur, Habeşistan kiralı,
Yemen ve Çıpal (Lahûr (Hindistanın bir şehri)) hükümdarları oldu.
- 5 Hırc u dahleş kâtib-i kudret koned taħrîr ebed
Âsmân bâ-naqd-i encüm defter-i icmâl şod
خرج و دخلش کاتب قدرت کند تحریر ابد
آسمان با نقد انجم دفتر اجمال شد
5-Alış verişteki gelir ve giderini kudret kâtibi, sonsuza kadar yazıyor. Gök
yüzü sahip olduğu yıldızlar ile özet defter oldu.
- 6 Mâ-ħaşal der-ħırmen-i ihsân-ı feyz-efşân-ı û
Dâne-i gendüm şod encüm nüh felek ğırbâl şod
ما حصل در خرمن احسان فیض افشان او
دانه گندم شد انجم نه فلک غربال شد
6-Sonuçta kârı, onun feyiz saçan ihsan harmanında yıldız tanesi buğday,
dokuz felek elek oldu.
- 7 Şehsüvâr-ı mülk-i ‘Osmânî ki der-Meydân-ı Esb
Gûy u çevgân-ı ‘Acem bâzîçe-i etfâl şod
شہسوار ملک عثمانی کہ در میدان اسب
گوی و چو گان عجم بازیچه اطفال شد
7-Osmanlı memleketinin muzaffer at binicisi At Meydanı'nda Acemdeki guy
ve çevgan çocukların oyuncağı oldu.
- 8 Hâzret-i Dâvûd Pâşâ-yı merâħim-ittişâf
Ma‘delet-perver ħıdv-i zât-ı ħayr-a‘mâl şod
حضرت داوود پاشای مراحم اتصاف
معدلت پرور خدیو ذات خیر اعمال شد
8-Merhametle sıfatlandırılmış (merhametli, sıfatı merhamet olan), iyi
amellerin özündeki hidiv oldu.
- 9 Bendeġi-i âstân u ħidmet-i dergâh-ı û
Şâh-ı şâhân-ı cihân-râ maṭlab-ı âmâl şod
بندگی آستان و خدمت درگاه او
شاه شاهان جهان را مطلب آمال شد
9-Onun eşiğindeki kulluk ve hizmet, dünyadaki şahların şahının arzuları
oldu.

- 10 Bâ-fütûhât ân ricâlül'-ğayb müjde-dâde bâd
K'ez hücûm-ı 'askereş mülk-i 'adû pâ-mâl şod
با فتوحات آن رجال الغیب مزده داده باد
کز هجوم عسکرش ملک عدو پا مال شد
- 10-O, gayp ricalinin fetihleriyle müjde verilsin. Askerin hücumuyla düşman memleketi yerle bir oldu.
- 11 Bî-şomârest ez-vezîrân bende-i dergâh-ı û
Bâ-ğuşûş ân Dâver-i zî-şân u pür-ef'âl şod
بی شمارست از وزیران بنده در گاه او
با خصوص آن داور ذی شان و پرافضال شد
- 11-Onun kullarının, vezirlerinin o hâkimin özelliği ile dolu mekân ve fazilet sahibi oldular.
- 12 Be-İstânbül âmed ân destûr-ı 'âlî-menqâbet
Meymenet-mağdem şeref-menzil sa'âdet-fâl şod
به استانبول آمد آن دستور عالی منقبت
میمنت مقدم شرف منزل سعادت فال شد
- 12-O şan sahibinin emriyle, ayakları uğurlu, menzili şeref, falı uğurlu geldi.
- 13 İn çünîn 'allâme-i dâver ne-y-âmed der-cihân
Fazl u 'adleş da'vet-i men şâhid-i hoş-ğâl şod
این چنین علامه داور نیامد درجهان
فضل و عدلش دعوت من شاهد خوشحال شد
- 13-Böyle ilim sahibi hükümdar dünyaya gelmedi. Onun fazileti ve adaleti, şahit olan davete sevindirdi.
- 14 Hüküm ü tedbîreş be-nehc-i şer' ü kânûnest ü bes
Şâhib-i seyf ü qalem dâdâr-ı nîk-ef'âl şod
حکم و تدبیرش به نهج شرع و قانونست و بس
صاحب سیف و قلم دادار نیک افعال شد
- 14-Onun hükmü ve tedbiri, şeriat ve kanun yolundadır. Bu kadarı yeter. Kahramanlık ve bilim sahibiyi işler yapan padişah oldu.
- 15 Âb u âteş der-cihân ez-cümle-i ezdâd lîk
Der-dil-i pür-ğikmeteş 'ilm ü vezâret ħâl şod
آب و آتش در جهان از جمله اضداد لیک
در دل پر حکمتش علم و وزارت حال شد
- 15-Dünyada, su ve birbirine zıttır. Lakin, onun hikmet dolu gönlünde, hem ilim hem vezaret gibi oldu.

- 16 Ketb-i vaşf-ı maşrıku'l-envâr-ı feyzeş hâstem
Ez-şu‘â-ı mihr-i enver hâme-i men nâl şod
کتب وصف مشرق الانوار فیضش خواستم
از شعاع مهر انور خامه من نال شد
16-O'nun feyzinin uların doğuş yerinin vasfının yazmayı istedim. Onun
sevgi nurunun ışıklarından kalemim inledi. (dayanamadı)
- 17 Ehl-i ‘ilm-i Rûm u Tatar u ‘Arab A‘câm u Hind
Der-bereş bî-nâm u şân hayrân u deng ü lâl şod
اهل علم روم و تاتار و عرب اعجام و هند
در برش بی نام و شان حیران و دنگ و لال شد
17-Rum, Tatar, Arap, Fars ve Hint'in ilim sahibi, onun önünde namsız ve
şansız, şaşkın, sağır ve dilsiz oldular.
- 18 Feyz ü tevfiq-i Hudâ der-lâne-i Qâf-ı Ezel
Behr-i ‘anqâ-yı kemâleş her dü perr ü bâl şod
فیض و توفیق خدا در لانه قاف ازل
بهر عنقای کمالش هر دو پر و بال شد
18-Allah'ın bereketi ve yardımı ezel kafının yuvasında olgunluk ankası için
her ikisi kanat oldu.
- 19 Ez-‘ulûm-ı zâhir ü bâtın derûn u hâriceş
Bâ-füyûzât-ı Hudâ pür-zîb ü mâl-â-mâl şod
از علوم ظاهر و باطن درون و خارجش
با فیوضات خدا پر زیب و مالا مال شد
19-Zahir ve batın ilimlerinden onun içinde ve dışında Allah'ın feyizleriyle
süslü ve dopdolu oldu.
- 20 ‘Âlim ü ‘âmil ü vezîr-i ‘âdil ü ‘âkıll velî
Ân kerâmet-pîşe hayr-endîşe ez-ibtâl şod
عالم و عامل و وزیر عادل و عاقل ولی
آن کرامت پیشه خیر اندیشه از ابطال شد
20-Alim, nüfuzlu, adil vezir ve akıllı o keramet sahibi, hayır düşünenin
karşısında yok oldu.
- 21 Ehl-i isti‘dâd der-bezmeş hidâyet yâfte
Her ki dûr ez-bâb-ı feyzeş ü muğill ü dâl şod
اهل استعداد در بزمش هدایت یافته
هر که دور از باب فیضش و مضل و دال شد
21-İstidat ehli onun meclisinde irşat bulmuş. Onun feyiz kapısından uzak
olan her kişi karanlıkta kalmış ve yolunu şaşırmıştır

- 22 Mî-koned her rûz u şeb nefsîm beher-i t̤alibân
Ender-enbâr-ı ma‘ârif-ṭab‘-ı u mikyâl şod

می کند هر روز و شب نفسیم بهر طالبان
اندر انبار معارف طبع او مکیال شد

22-Her gece ve gündüz taliplere taksim ediyor. Onun maarif tabiatlı o kişinin anbarında ölçücü oldu.

- 23 Ân ḥakîm-i zû-fünûn hey'et-şinâs-ı ‘âlemest
Mîhr ü meh der-pîş-i û çün ḳur‘a-ı remmâl şod

آن حکیم ذو فنون هیئت شناس عالمست
مهر و مه در پیش او چون قرعه رمال شد

23-Fenlerin hükümdarı, âlemin yıldız bilginidir. Güneş ve Ay onun yanında remmalin kurrası oldu.

- 24 Ḳadr-i û der-‘âlem-i bâlâ mezâdeş dâde-end
Müşterî ins ü sürûşân âsmân dellâl şod

قدر او در عالم بالا مزادش داده اند
مشتری انس و سروشان آسمان دلال شد

24-Yüce alemde onun değeri mezada verildi. İnsanlar alıcı ve gökyüzünün melekleri aracı oldu.

- 25 Sünnet-i ferḥunde-i necl-i sa‘âdet-mend-i û
Çün be-emr-i pâdişâhî müjde ‘âlû'l-‘âl şod

سنت فرخنده نجل سعادتمند او
چون به امر پادشاهی مزده عال العال شود

25-Onun saadet sahibi oğlunun uğurlu sünneti padişahın emriyle herkese müjde oldu.

- 26 Mazhar-ı tevfiḳ-i yezdân kân-ı ‘irfân Mîr Ḥasan
Feyz ü isti‘dâd-ı û ber-ḳadr-i zâteş dâl şod

مظهر توفیق یزدان کان عرفان میر حسن
فیض و استعداد او بر قدر ذاتش دال شد

26-Tanrı'nın tevfiḳ mazharı, irfan ocağı, Mir Hasan. Allah'ın tevfiḳ mazharı zatının değerinde eğildi.

- 27 Ḳalb-i pür-‘irfân-ı û zât-ı mes‘adet-pîrâ-yı û
Maşdar-ı feyż-i Ḥudâ-dâd aḥsenu'l-aḥvâl şod

قلب پر عرفان او ذات مسعدت پیرای او
مصدر فیض خدا داد احسن الاحوال شد

27-Onun, irfan dolu kalbi ve saadetle süslü elbisesinin zatı Tanrı feyzinin mazharı ve en güzel halleri oldu.

- 28 Ser-nüviş-i meymenet-maqrûn-ı u hûb-est ü hûb
Tâli‘-i mes‘ûd-ı ân bâ-devlet ü iqbâl şod

سر نویش میمنت مقرون او خوب است و خوب
طالع مسعود آن بادولت و اقبال شد

28-Onun uğurlu kademi iyidir iyi. Onun mesut olan şanı, devlet ve kiballe beraber oldu.

- 29 Müjde gerd âmed yekî ‘Aynî me-râ târîh goft
Sünnet-i Dâvûd Paşa-zâde bi'l-iclâl şod (1249)

مژده گرد آمد یکی عینی مرا تاریخ گفت
سنت داوود پاشازاده بالاجلال شد

29-Ayni müjde bir araya geldi ve bana tarih söyledi. Davut Paşa'nın torununun sünneti yücelikle oldu.

- 30 Men be-şevk-i sûr-ı sünnet yek gâzel mî-güftem-em
Zühre hûnyâ-ger felek raqqâş-ı hurrem-bâl şod

من به شوق سور سنت یک غزل می گفتم
زهره خنیاگر فلک رقاص خرم بال شد

30-Ben, sünnet ziyafetinin şevkinde bir gazel söylemekte idim. Zühre şarkıcı, felek mutlu uçuşlu oldu.

- 31 Sâkiyâ ez-reng-i la‘let bezm-i mey pür-âl şod
Cilve vü nâz-ı to bâ-ţâvûs neşve-bâl şod

ساقیا از رنگ لعلت بزم می پر آل شد
جلوه و ناز تو با طاووس نشوه بال شد

31- Eyl Saki ! Senin lal gibi dudağının renginden şarap ziyafetimiz kırmızı oldu.

- 32 Ez-berây-ı revnağ-ı hüsni ruhet ey meh-cebîn
Pertev-i nûr-ı tecellî âteş-i seyyâl şod

از برای رونق حسن رخت ای مه جبین
پرتو نور تجلی آتش سیال شد

32-Ey ay yüzlü sevgili! Senin yüzünün güzelliğinin cilvesi için tecelli nurunun ışıltısı kayan ateş oldu.

- 33 Der-Ĥaţâ vâki‘ bûdend im-şeb heme ehl-i suhen
Çü be-vaşf-ı çîn-i zülfet bes ki kîl ü kâl şod

در خطا واقع بودند امشب همه اهل سخن
چو به وصف چین زلفت بس که قیل و قال شد

33-Bu akşam söz ehli herkes Hata ülkesinde oldular. Senin zülfünün kıvrımının vafında çok dedi kodu oldu.

- 34 Bûd der-ğımd ‘adem şemşîr-i Mirrîh-i felek
Hâncer-i âfet be-dest-i ğamze-i kıttâl şod

بود در غمد عدم شمشیر مریخ فلک
خنجر آفت به دست غمزه قتال شد

34-Yokluğun kılıç kınında felek Merrih'in kılıcı, afet hançeri öldürücü gamzenin eline geçti.

- 35 Der-sipih-r-i hüs-n-i ân ħorşîd-i şubh-ı evc-i nâz
Tâbiş-i meh-tâb gerden necm-i tâbân hâl şod

در سپهر حسن آن خورشید صبح اوج ناز
تابش مهتاب گردن نجم تابان خال شد

35-Onun güzelliğinin ufkunda, güneş naz evcinin sabahı, ay ışığının parlaklığı gerden, parlayan yıldız ben oldu.

- 36 Ey perî ez-hâle vü çeşm-i bütân-ı mehveşân
Sâ'id ü pâ-y-ı to-râ örencen ħalħâl şod

ای پری از هاله و چشم بتان مهوشان
سعید و پای تو را اورنجن خلخال شد

36-Ey Sevgili! Ay şeklindeki sevgililerin göz ve halesinden, Senin ayağına ve bileğine halhal ve bileklik oldu.

- 37 Ez-ħarâbât-ı ezel tâ bezm-i ħûrân-ı behişt
Bâ-mey ü maħbûb ‘Aynî tab‘-ı men meyyâl şod

از خرابات ازل تا بزم حوران بهشت
با می و محبوب عینی طبع من میال شد

37-Ezel meclisinde sarhoş olanlardan, cennet hurilerinin ziyafetine kadar Ayni benim tabiatim sevgili ve şaraba meyilli oldu.

- 38 Ba‘d-ez-în destet ğüşâ âmîn be-ġû bâşed kabûl
Çün du‘â-yı în faħîr ez-bâl ü pür-belbâl şod

بعد از این دستت گشا آمین بگو باشد قبول
چون دعای این فقیر از بال و پر بلبال شد

38-Bundan sonra elini aç, amin de. Bu fakirin duası kanattan çok belbal olur.

- 39 Tâ ki der-‘âlem be-feyz-i ħâliħ-i kevn ü mekân
Sâ‘at ü rûz u şeb ü usbû‘ mâh u sâl şod

تا که در عالم به فیض خالق کون و مکان
ساعت و روز و شب و اسبوع ماه و سال شد

39-Bu âlem, kevn ve mekanın yaratıcısının feyzi ile saat, gece, gündüz, hafta, ay ve yıl oldu.

40 Bâ-ḥulûş ez-cân u dil der-ḥaḳḳ-ı ân vâlâ-himem
Dem-be-dem herkes be-gûyed nâ’il-i âmâl şod

با خلوص از جان و دل در حق آن والا هم
دمبدم هرکس بگوید نائل آمال شد

40-Can ve gönülden o yüce himmetli kimse hakkında herkesin isteklerine ulaştığı söyleniyor.

IV

NAZÎRE BE-ḲAŞÎDE-İ SEFÎR-İ ÎRÂN ḤUDÂ-DÂD ḤÂN DER-
SÎTÂYÎŞ-İ ŞÂH-I ZAMÂN

نظیره به قصیده سفیر ایران خداداد خان در ستایش شاه زمان

[Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün]

فعلاتن فعلاتن فعلن

1 Ey der-i ‘arş medâr-ı to melâ’ik-râ bâz
Aṭlas-ı çerḥ-i reh-i tahtgehet pâ-y-endâz

ای در عرش مدار تو ملانک را باز
اطلس چرخ ره تختگهت پای انداز

1-Senin meleklerle açık olan medar arşının kapısında, seni taht yerinin çarhının atlası ayak altına seren

2 Ḥâriḳu'l-‘âde ki der-def‘-i fiten-hâ kerdî
Şod bâmdâd-ı kerâmât-i u be-feyz-i i‘câz

خارق العاده که در دفع فتنها کردی
شد بامداد کرامات او به فیض اعجاز

2-Fitneleri def etmekte olağanüstülükler yaptın. Onun sabah kerametlerinde ve mucizelerinin feyzinden

3 Zîr-i ân sâye-i şeh-bâl-i hümâ-yı ‘adlet
Laḥm-ı murġân ḥarârest be-cins-i şehbâz

زیر آن سایه شهبال همای عدلت
لحم مرغان حرامست به جنس شهباز

3-O adalet kuşunun şah kanadının gölgesinin altında kuşların ete şahbaz cinsine haramdır.

4 Ney be-devrân-ı şalâḥat eşer-i menhiyât
Ne-şevved muṭrib ü sâḳî ney ü mey-râ dem-sâz

ney be devran salâhat eşer menhiyat
neshod muṭrib u sâqî ney u mey-râ dem-sâz

4-Men edilen şeylerin uygunluk dönemi değil. Mutrip saki. ney ve mey birbirine demsaz olmuyor.

- 5 Şâhid-i tâli‘-i iqbâl-i to her şubḥ u mesâ
Pür-efrûz cemâl-i meh ü mihr-est be-nâz
شاهد طالع اقبال تو هر صبح و مسا
پر افروز جمال مه و مهر است به ناز
5-Senin ikbal talihini gören, her sabah ve akşam Ay ve güneşin yüzü naz ile
parlamaktadır.
- 6 Hâdim-i beyt-i Hudâ ḥâmî-i dîn ü devlet
Zıll-i Haḫ nâ‘ib-i peygamber ü şâh-ı mümtâz
خادم بیت خدا حامی دین و دولت
ظل حق نائب پیغمبر و شاه ممتاز
6-Allah'ın evinin hizmetçisi, divan ve devletin hamisi. Allah'ın yeryüzündeki
gölgesi ve mümtaz olan şah.
- 7 Kes be-devret ne-zend dem zî-cefâ vü âşûb
Meger ân ğamze-i ‘âşîk-küş şûḫ-ı ṭannâz
کس به دورت نزند دم ز جفا و آشوب
مگر آن غمزه عاشق کش شوخ طناز
7-Aşıkları öldüren gamze ve şakacı şuhtan başka senin devrinde kimse
karışıklık ve cefadan söz etmiyor.
- 8 Ey Hudâvend-i zamân dâver-i maḥmûd-ḥîşâl
Bendegân-ı der-i iclâl-i to Maḥmûd u Ayâz
ای خداوند زمان داور محمود خصال
بنندگان در اجلال تو محمود و آياز
8-Zamanın hâkimi, beğenilmiş hasletli Mahmut Han Senin yüce kapının
bendeleri, Mahmut ve Ayaz gibi
- 9 Vaḫıf-ı nükte-i sırr beste-i ḫânûn u ḫikem
‘Ârif-i ‘ilm-i ledün Hızır-ı nebî-râ hem-râz
واقف نکته سر بسته قانون و حکم
عارف علم لدن خضر نبی را همراز
9-Sır noktasını anlayan, kanun ve hükümler yapan ledün ilminden anlayan,
Hızır peygamberin sırrını paylaşan.
- 10 Âyed âvâze-i "Yâ Haḫ" firâz-ı melekût
Be-nişân tîr-zened ân şeh-i ḫâdir-endâz
آید آوازه "یا حق" فراز ملکوت
به نشان تیر زند آن شه قادر انداز
10-İlahi âlemin üstünden "Ya Hak" sesi geliyor. O usta nişancı padişah ok
atıyor.

- 11 Düşmenet behr-i temâşâ ki be-her mil‘abe reft
Ber-sereş peyza şikeste felek-i şu‘bede-bâz

دشمنت بهر تماشا که به هر ملعبه رفت
بر سرش پیضا شکسته فلک شعبده باز

11-Senin düşmanın herhangi bir oyuna temaşa için gittiğinde, Sihirbaz felek, onun başındaki yumurtayı kırmış.

- 12 Hâtem-i devr-i zamânî ki be-ümmîd-i kerm
Rû-nihâdend be-dergâh-ı to şâhân be-niyâz

خاتم دور زمانی که به امید کرم
رو نهادند به درگاه تو شاهان به نیاز

12-Sen zamanın devrinin Hatemisin. Senin dergâhına şahlar niyaz ile yüzlerine çevirdiler.

- 13 Her kelâmî ki to ez-behr-i şerî‘at goftî
Feyz ü ilhâm-ı Hudâ bûd haqîkat ne-mecâz

هر کلامی که تو از بهر شریعت گفتی
فیض و الهام خدا بود حقیقت نه مجاز

13-Sen şeriat için herhangi bir söylemişsen, Allah'ın hakikati idi. Mecaz değildi.

- 14 Mihr ez-pertev-i hod bister ü bâlîn-i to sâht
Mâh şod penbe-zen-i şubh-ı şabâhet be-zâr

مهر از پرتو خود بستر و بالین تو ساخت
ماه شد پنبه زن صبح صباحت به زار

14-Güneş, ışıkları ile senin için yastık ve yatak yaptı. Ma, ağlayarak güzellik sabahının hallacı oldu.

- 15 Men çi gûyem ki be nüh rütbe zi-eflâk-i berîn
Pâye-i qadr-i bülend-i to firâz-est u firâz

من چه گویم که به نه رتبه ز افلاک برین
پایه قدر بلند تو فراز است و فراز

15-Ben ne söyleyim. senin değerini feleklerin mertebesinden üstündür.

- 16 Cümle ef‘âl-i to maqbûl be-nezd-i ‘âlem
Heme eṭvâr-ı to memdûḥ u müselleṃ mümtâz

جمله افعال تو مقبول به نزد عالم
همه اطوار تو ممدوح و مسلم ممتاز

16-Bütün işlerin âlemlerin katında kabul edilir. Senin bütün tavırların övülmüş ve beğenilmiştir.

- 17 Mând der-râh be-menzilgeh-i vaşfet ne-resîd
Gerçi şod raḡş-ı ṭabî‘at be-hevâ-yı tek ü tâz

ماند در راه به منزلگه وصفت نرسید
گرچه شد رخس طبیعت به هوای تک و تاز

17-Tabiat atı dört nala giderse senin havanda, senin vasıf menziline yolunda kaldı.

- 18 Be-firistem zi-Sitanbûl be-Îrân ‘Aynî
În ğazel-râ ki teberrûk konedî ehl-i Şîrâz

بفرستم ز ستانبول به ایران عینی
این غزل را که تبرک کندی اهل شیراز

18-Ayni, İstanbul'dan İran'a gönderiyorum. Bu gazeli şiirden anlayan (Hafız-ı Şirazi'nin memleketi olan) uğurlu sayın.

- 19 Ân perî-çihre ki ber-dâş zi-ruḡ-ı burqa‘-ı nâz
Kerd ez-‘aks-i cemâl âyine-râ ḡayret-sâz

آن پری چهره که برداش ز رخ بورقع ناز
کرد از عکس جمال آینه را حیرتساز

19-O peri yüzlü sevgili yüzündeki örtüyü kaldırdı. Yüzünün aksiyle aynayı hayret içinde bıraktı.

- 20 Mişl-i efsâne-i mâr-ı siyeh imşeb ey mâh
Bes ki ez-midḡat-i ġîsû-yı to şod baḡş-i dîrâz

مثل افسانه مار سیه امشب ای ماه
بس که از مدحت کیسوی تو شد بحث دراز

20-Ey ay gibi sevgili. siyah yılanın efsanesi gibi senin saçlarının methi de o kadar uzun bahis oldu.

- 21 Kîmiyâ-yı eşer-i ‘ışk-ı ḡaḡîkî şûfî
Ne be-ḡacc u ne zekât u ne şıyâm u ne nemâz

کیمیای اثر عشق حقیقی صوفی
نه به حاج و نه زکات و نه صیام و نه نماز

21-Sufi, hakiki aşk eserinin kimyası, hac, zekât, oruç ve namaz değildir.

- 22 Nûş ġûş-ı mey ü ney nazra-ı maḡbûb ḡarâm
Lîk der-mezheb-i rindân sūḡan hest cevâz

نوش گوش می و نی نظره محبوب خرام
لیک در مذهب رندان سخن هست جواز

22-Afiyet olsun. Neyin ve şarabın sesini dökülürken çıkardığı sesi dinlemek, sevgiliye bakmak haramdır. Ancak söz rintlerinin mezhebinde bunlar için cevaz vardır.

- 23 Dîd ‘Aynî be-cihân dilber-i fettân bisyâr
Ne-şevêd hîç be-‘işve be-to ey şûhenbâz

دید عینی به جهان دلبر فتن بسیار
نشود هیچ به عشوه به تو ای شوخ انباز

23-Ayni, cihan o kadar dilber gördü. senin gibi şakacı şuhun işvesine kimse yetiemedi.

- 24 Der-du‘â-yı to eyâ mefhar-ı şâhân-ı cihân
Kerdem în mertebe-i feyz-i suhan-ra ihrâz

در دعای تو ایامفخر شاهان جهان
کردم این مرتبه فیض سخن را احراز

24-Dünya sultanlarının iftiharında senin duada, bu sözün senin duanla feyzinin mertebesini elde itmişim.

- 25 Müjde-i fetḥ ü meserret şinevî ez-her sû
Hoş buved zât-ı hümâyûn-ı to bâ-‘ömr-i dirâz

مژده فتح و مسرت شنوی از هر سو
خوش بود ذات همایون تو با عمر دراز

25-Her taraftan sevinç ve müjde sesleri duyuyorsan, senin yüce zatın uzun bir ömürle ne hoştur.

- 26 Dem-be-dem ez-şerer-i âteş-i derd ü miḥnet
Tâ kıyâmet şevêd a‘dâ-yı to der-sûz u güdâz

دمبدم از شرر آتش درد و محنت
تا قیامت شود اعدای تو در سوز و گداز

26-Sürekli dert ve miḥnetinin ateşinin şulesiyle kıyamete kadar senin düşmanların yanıp; kıvranırlar.

ĠAZELİYYÂT NAZÎRE BÂ-BÎDİL

غزلیات نظیره با بیدل

I

[Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün]

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

Aynî

سرشک بلبل از بهر وضو آب است شبنم را
شکفت غنچه گل چاک محراب است شبنم را

- 1 Sirişk-i bülbül ez-behr-i vüzû âb-est şeb-nem-râ
Şüküft-i gönçe-i gül çâk-i mihrâb-est şeb-nem-râ

1-Çiğ tanesi için, bülbülün gözyaşları abdest almak için su değerindedir. Çiğ için gül goncasının açılması mihrabın açılmasıdır.

Bîdil⁶

گداز گوهر دل باده ی ناب است شبنم را

نم چشم تحیر عالم آب است شبنم را

Güdâz-ı gevher-i dil bâde-i nâb est şeb-nem râ

Ne çeşm-i tahayyür ‘âlem-i âb est şeb-nem râ

Gönül mücevherinin yanışı şebneme (çiğ) halis şaraptır. Hayret gözünün çiği şebneme su âlemidir.

Aynî

به محویت شود دل بهر مند از عالم انوار
صفای بی وجودی شیر مهتابست شبنم را

2 Be-maḥviyyet şevd dil behremend ez-‘âlem-i envâr

Şafâ-yı bî-vücûdî şîr-i meh-tâbest şeb-nem-râ

2-Kendini mahv ederek gönül nurlar âleminden kazanç sağlar. Çiğ tanesi için, yokluk safası, ay arslanı gibidir.

Bîdil:

نگردد جمع نور آگهی با ظلمت غفلت

صفای دل نمک در دیده خواب است شبنم را

Negerded cem ‘nûr-ı âgâhî bâ zulmet-i gaflet

Safâ-yı dıl nemekdâr dîde-i hâb est şebnem râ

Bilim ışığı gafletin karanlığı ile birleşmez. Gönül sefasi şebnemi uykulu gözüne tuz gibidir. (bu mısrayı tam da anlamadım)

Aynî

به شوق آفتابی گاه افتد گاه برخیزد
گلرنگ شفقه باده ناب است شبنم را

3 Be-şevḳ-i âftâbî gâh üfted gâh ber-ḥîzed

Gül-reng-i şafaḳ-hâ bâde-i nâb-est şeb-nem-râ

3-Basiret erbablarını gönül bilgisinin feyzinden çiğ tanesi için onun temiz vücudunun tamamı uyumayan göz gibidir.

Bîdil:

جهان آینه دلدار و حیرانی حجاب من
چمن صد جلوه و نظاره نایاب است شبنم را

Cihân âyîne-i dildâr ü hayrânı hicâb-ı men

Çimen sad cilve ü nazzâre nâ-yâb est şebnem râ

[Cihan sevgili aynası ve şaşkınlık benim hicabım. Çimen yüz cilvede ve şebneme bakanlar çok enderdirler.]

⁶ Bi-dil Divanı, s. 446 ve 447.

Aynî

ز ارباب بصیرت گشت از فیض دل آگاهی
سرایا جسم پاکش چشم بی خوابست شبم را

- 4 Zi-erbâb-ı başîret geşt ez-feyz-i dil-âgâhî
Ser-â-pâ cism-i pâkeş çeşm-i bî-ḥâbest şeb-nem-râ

4-Güneşin sıcaklığı bazen artıyor, bazen azalıyor çiğın karşısında şafak renkli güller, saf şarap gibidir.

Bîdil:

به هر جا می‌روم در اشک نومیدی وطن دارم
ز چشم خود جهان یک دشت سیلاب است شبم را

Be her câ merevem der eşk-i nevmîdî vatan dârem
Zi çeşm-i hod cihân yek deşt seyl-âb est şebnem râ

[Her yere gitsem ümitsizlik göz yaşında iskan ediyorum. Dünya şebneme kendi gözyaşından sel suyu ile dolan bir ovadır.]

Aynî

به هر فصل بهار از خود هزاران درس می‌خواند
ورق های گلستان شرح صد بابست شبم را

- 5 Be-her faşl-ı bahâr ez-ḥod hezârân ders mî ḥând
Varaq-hâ-yı gülistân şerḥ-i şad-bâbest şeb-nem-râ

5-Her bahar mevsimi bülbüller kendisinden ders alıyor. Çiğ için, gül bahçesinin (Sadi'nin Gülistan adlı eseri) yaprakları (sayfaları) yüz konunun şerhidir.

Bîdil:

تماشا نیست کم، چشم هوس گر شرمناک افتد
حیا آئینه گل‌های سیراب است شبم را

Temâşâ nîst kem çeşm-i heves ger şermnâk üftâd
Hayâ âyneyî golhâ-yı sîr-âb est şebnem râ

[Temaşa az değildir. Eğer heves gözü utansa. Haya şebneme güzel güllerin aynasıdır.]

Aynî

به گلشن آمدم بر عالم آبی که ای ساقی
حباب گل عرق چون در نایاب است شبم را

- 6 Be-gülşen âmedem ber-‘âlem-i âbî ki ey sâķî
Ḥabâb-ı gül-‘araķ çün dürr-i nâ-yâb-est şeb-nem-râ

6-Ey saki! gül bahçesine içki âlemi yapmak için geldim. Çiğ tanesi için gülün terlemesinden çıkan kabarcıklar, bulunmayan (çok kıymetli) inci gibidir.

Bîdil:

گل اشکم اگر منظور جانان شد عجب نبود
گذر در چشم خورشید جهانتاب است شبنم را
Gül-i eşkem eger menzûr-ı cânân şod ‘aceb nabvad
Güzâr der-çeşm-i horşîd-i cihân tâb est şebnem râ
Gözyaşı çiçeğim eğer sevgilinin makbulü olsa şaşılacak değildir. Şebnemin yolu cihanı aydınlatan güneşin gözünden geçer.

Aynî

سحرخیزی فیوضات الاهی را سبب باشد
که انوار تجلی چشم پر تابست شبنم را

7 Şeher-hîzî füyûzât-ı ilâhî-râ sebeb bâşed

Ki envâr-ı tecellî çeşm-i pür-tâbest şeb-nem-râ

7-Erken kalkmak ilahi feyizlere sebep oluyor. Çiğ için, tecelli nurları, aydınlık göz gibidir.

Bîdil:

خط خوبان کمند غفلت اهل نظر باشد
رگ گلهای این گلشن رگ خواب است شبنم را
Hat-ı hûbân kemend-i gaflet-i ehl-i nazar bâşed
Râg-ı golhâ-yı în gülşen râg-ı hâb est şebnem râ
Güzellerin hattı nazar ehline gaflet ipi gibidir. Şebneme bu bahçenin güllerinin damarı uyku damarıdır. (zaif noktasi uykysudur.)

Aynî

بن هر شاخ گل از گریه طوفان خیس حسرت شد
نظرها موج بحر اشک خون آبست شبنم را

8 Bün-i her şâh-ı gül ez-giry-e-i tûfân-hîs-i hasret şod

Nazar-hâ mevc-i baħr-ı eşk-i hûn-âbest şeb-nem-râ

8-Her gül altı fırtınanın ağlamasından hasretten ıslandı. Çiğ tanesi için, bakışlar, göz yaşları deryasının dalgasıdır.

Bîdil:

فضولی می‌کنم در انتظار مهر تابانش
گرفتم پرده بردارد، کجا تاب است شبنم را
Fuzulî mikonem dar intezar-ı mîhr-i tabanaş
Gireftem perde bardarad kocâ tab est şebnem râ
Onun parlayan güneşinin beklentisinde mudahele ediyorum.diyelim perdeyi açtiç şebnemin nerde ona takatı var.

Aynî

به دیده وصلت دلدار نور حیرت افزا آید
کنار مهر عالم تاب گردابست شبنم را

9 Be-dîde vuşlat-ı dildâr nûr-ı hayret-efzâ âyed
Kenâr-ı mihr-i ‘âlem-tâb gird-âbest şeb-nem-râ

9-Sevgiliye kavuşmak gözün hayret ışığını çoğaltıyor. Çiğ tanesi için, dünyayı saran ayın kenarındaki girdab oluyor.

Bîdil:

به وصل گلرخان نتوان کنار عافیت جستن
که در آغوش گل، خون جگر آب است شبنم را

Be vasl-ı gül-ruhân netvân kenâr-ı ‘âfiyet cüsten

Ki der âgûş-ı gül hûn-ı ciger âb est şeb-nem râ

Güzellerin vuslatında sıhhat aramak olmaz.Çünkü gülün kucağında şebneme su, ciğer kanıdır.

Aynî

به دل آینه جنبش نما دارد ز عکس فیض
هوای پر لطافت سر سیم آبست شبنم را

10 Be-dil âyîne-i cünbiş-nümâ dâred zi-‘aks-i feyz
Hevâ-yı pür-leţâfet sırr-ı sîmâb-est şeb-nem-râ

10-Feyiz resminde hareket eden ayna vardır. Çiğ tanesi için, letafet ile dolu hava civanın sırrı gibidir.

Bîdil:

ضعیفی تهمت چندین تعلق بست بر عالم
ز پا افتادگی یک عالم اسباب است شبنم را

Za‘îfi töhmet-i çendîn ta‘alluk best ber hâlem

Zi- pâ üftâdegî yek ‘âlem esbâb est şebnem râ

Güçsüzlük halime oldukça taalluk iftirasını attı. Ayaktan düşmek şebneme bir dünya sebeptir.

Aynî

چو بلبل این غزل عینی به باغ نظم بیدل گفت
که هر مصرع شاخ ورد سیرآبست شبنم را

11 Çü bülbül in ğazel-i ‘Aynî be-bâĝ-ı nazm-ı Bîdil güft
Ki her mışrâ‘ şâh-ı verd-i sîr-âb-est şeb-nem-râ

11-Ayni bir gazeli bülbül gibi şiir bahçesinde söyledi. Çiğ tanesi için, her mısra suya kanmış gül dalı gibidir.

Bîdil:

Hayâ bâl-i heves râ mâni‘-i pervâz mî-gerded

Nîgeh der dîde-i Bîdil mevce-i âb est şeb-nem râ

حیا بال هوس را مانع پرواز می‌گردد
نگه در دیده بیدل موجۀ آب است شبنم را

Heves kanatının uçmasını haya engelliyor. Bidil’in gözüne bakmak, şebneme bir su dalgası gibidir.

II

[Mefâ‘lün Mefâ‘lün Mefâ‘lün Mefâ‘lün]

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

- 1 Seher feyz-i bahârî ‘âlem-i âb-est şeb-nem-râ
Reg-i gül mevc-i şahbâ-yı şafağ-tâb-est şeb-nem-râ

سحر فیض بهاری عالم آبست شبنم را
رگ گل موج صهبای شفق تابست شبنم را

1-Çiğ tanesi için, bahara ait feyz seheri içki içilen âlem gibidir. Çiğ tanesi için gül damarı kadehin dalgasıdır.

- 2 Temâşâ kon tecellî-hâ-yı feyz-i bâğ-ı imkân-râ
Ki der her zerre şad mihr-i cihân-tâb est şeb-nem-râ

تماشا کن تجلیهای فیض باغ امکان را
که در هر ذره صد مهر جهانتابست شبنم را

2-İmkân bahçesinin feyiz tecellilerini seyret. Çiğ tanesi için her zerresinde dünyayı aydınlatan yüz güneş var.

- 3 Çi rûşen-dil ki ender ğafleteş ta‘bîr-i âğâhî
Şabâh-ı feyz-eşer âyîne-i hâbest şeb-nem-râ

چه روشنند که اندر غفلتش تعبیر آگاهی
صبح فیض اثر آینه خوابست شبنم را

3-O kadar aydınlık gönüllü ki onun gafletinde bile bilgi vardır. Çiğ tanesi için feyiz görünüşlü sabah, uyku aynasıdır.

- 4 Be-farğ u cem‘ âmed şod beğâ-ender-fenâ yâbed
Zi-bağr-ı vahdet in-câ kıatre işrâb-est şeb-nem-râ

به فرق و جمع آمد شد بقا اندر فنا یابد
ز بحر وحدت اینجا قطره اشرابست شبنم را

4-Cem ve fark geldi. varlık yokluk içinde oldu. Çiğ tanesi için, vahdet denizinde katre yerine şarap gibidir.

- 5 Be-bağr-ı bî-hodî yek mevce ħord ez-ğavṭa-ı ḥayret
Güşâde dîde-i ħod ka‘r-ı gird-âbest şeb-nem-râ

به بحر بی خودی یک موجه خورد از غوطه حیرت
گشاده دیده خود قعر گردابست شبنم را

5-Kendinden geçme denizinde hayret dalışından bir dalga vardır. Çiğ tanesi için gözü açık fakat o girdabın ta dibindedir.

6 Be-her laḥza zi-farṭ-ı ḡayret-i gül der-hevâ-dârî
Niḡâh-i çeşm-i bülbül tîr-i per-tâb-est şeb-nem-râ
به هر لحظه ز فرط غیرت گل در هواداری
نگاه چشم بلبل تیر پرتابست شبنم را

6-Gülün kıskançlığının taşkınlığından her lahza onun tarafını tutmakta. Çiğ tanesi için bülbülün gözünün (kadehin) bakışı uzağa giden bir ok gibidir.

7 Be-gülşen ân gül-i nev-reste ḡuy-kerde-‘izâr âmed
Zi-‘aks-i tâb-ı ḡüsneş âteş ü âb-est şeb-nem-râ
به گلشن آن گل نورسته خوی کرده عذار آمد
ز عکس تبع حسنش آتش و آبست شبنم را

7-Yeni yetişmiş o çiçeğin gül bahçesinde sevgili yanakları termeli olduğu halde geldi. Çiğ tanesi için, güzellik ışıklarının şeklinden ateş ve su yani iki zıt madde gibidir.

8 Zi-sâz-ı naḡme-efrûzeş tecellî-zâr şod gülşen
Furûḡ-ı mihr-i ‘âlem-tâb mızrâb-est şeb-nem-râ
ز ساز نغمه افروزش تجلی زار شد گلشن
فروغ مهر عالمتاب مضرابست شبنم را

8-Gül bahçesi onun nağme artıran sazından tecelli dolu oldu. Çiğ tanesi için dünyayı aydınlatan güneşin parlaklığı, mızrap gibidir.

9 Ḥumâr u neşve-eş yek-dem ne-dâred der-çemen temkîn
‘Araḡ ez-cilve-i emvâc sîm-âb-est şeb-nem-râ
خمار و نشوه اش یک دم ندارد در چمن تمکین
عرق از جلوه امواج سیمابست شبنم را

9-Çimenlikte, onun sarhoşluğu ve neşesi bir an durgun değildir. Çiğ tanesi için ter, dalganın cilvesinden civadır.

10 Nüvişt ez-eşk-i ḡod nâme be-ezhâr-ı bahâriyye
Fiḡân-ı bülbül-i gül-ḡâne elḡâb-est şeb-nem-râ
نوشت از اشک خودنامه به از هار بهاریه
فغان بلبل گلخانه القابست شبنم را

10-Kendi göz yaşıyla bahariyye (bahar tavsifiyle başlanarak birini medh için yazılan kaside), güllerine mektup yazdı. Çiğ tanesi için gül, evindeki figanı lakablardır.

- 11 Be-luṭf-ı ṭab‘ nâzük-meşrebî rûşen-dilî ‘Aynî
Selâm u Bîdil ü Pertev ki aḥbâbest şeb-nem-râ
 به لطف طبع نازک مشربی روشندلی عینی
 سلام و بیدل و پرتو که احبابست شبنم را

11-Ayni, nazik meşrepli şiir yaratılışın ve çok zarif tutumunla aydın gönlünle çiğ tanesi için Selâm, Bidil ve Pertev dosttur.

III
 NAZÎRE BÂ-ŞEVKET
 نظیره با شوکت
 [Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün]
 مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

- 1 İlâhî âteş-i berḳ-i tecellî dih fiğânem-râ
 Zi-şevḳ-at şu‘le-zâr-ı cezbe kon Ṭûr-ı beyânem-râ
 الهی آتش برق تجلی ده فغانم را
 ز شوکت شعله زار جذبہ کن طور بیانم را

1-Ey Allah'ım benim figanım için tecelli şimşeginin ateşini ver. Senin şevkinle benim beyan dağımı çekici şuleler yap.

- 2 Semender mî-şevved pervâne-i şem‘-i şeb-efrûzeş
 Gil ez-hâkister-i ḳaḳnûs kerdend âşyânem-râ
 سمندر می شود پروانه شمع شب افروزش
 گل از خاکستر ققنوس کردند آشیانم را

2-Geceyi aydınlatan mumun pervanesi semender oluyor. Kaknus, külünden benim yuvamı yaptılar.

- 3 Be-çeşm-i ḥasret-i ḥaṭṭ u ḥayâl-i zülf-i û mâned
 Be-ân ki mûr u ‘aḳreb lâne sâzend üstüḥânem-râ
 به چشم حسرت خط و خیال زلف او ماند
 به آن که مور و عقرب لانه سازند استخوانم را

3-Gözümde onun hat ve çizgileri ve zülfün hayali hasret ile kaldı. Kaknusun külünden olan çamur ile benim yuvamı yaptılar.

- 4 Zi-şevḳ-i ḥâl ü ruḥsâr-ı ‘araḳ-rîzende-i ân mâh
 Be-cây-ı jâle necm üfted be-berg-i gülsitânem-râ
 ز شوق خال و رخسار عرق ریزنده آن ماه
 بجای ژاله نجم افتد به برگ گلستانم را

4-O ayın terleyen onun ben ve yüzünün şevkinden çiğ yerine benim çiçek bahçem dolu yaprak üzerine yıldız düştü.

- 5 Be-feyz-i hâzret-i Şevket be-güftem îñ gâzel ‘Aynî
Leb-â-leb kerdem ez-dürr-i sühan genc-i dehânem-râ

به فیض حضرت شوکت بگفتم این غزل عینی
لبالب کردم از در سخن گنج دهانم را

5-Şevket hazretlerinin feyziyle bu gazeli söyledim. Söz incisinden hazineyi sonuna kadar doldurdum.

IV

DÎGER NAZÎRE BE-ŞEVKET

دیگر نظیر به شوکت

[Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün]

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

Aynî:

شرار نغمهٔ قانون دل بیرون زند خود را
شود قفتوس عشق و بال آتشگون زند خود را

- 1 Şerâr-ı nağme-i kânûn dil bîrûn zened hod-râ
Şeved kaqnûs-ı ‘ışk u bâl-i âteş-gûn zened hod-râ

1-Gönül kaknusunun nağmesinin kıvılcımlarından kendini dışarı atıyor. Aşk kuşu ateş renkli kanatları kendini kendini ateş renkli yapıyor.

Şevket⁷

رمیدنهای من چون از شهر بیرون زند خود را
شود برق و بلیلی خانه مجنون زند خود را

Remîdenhâye men çün ez şehz bîrûn zened hod râ

Şeved berk o be-leylî hâne-i mecnûn zened hod râ

Ürkmelerim beni şehirden dışarı attığımda yıldırım dek olarak beni
Mecnun’un leylihanesine götürecekt.

Aynî:

به هر شب روح لیلی تا به صبح محشر از حسرت
چو پروانه به شمع تربت مجنون زند خود را

- 2 Be-her şeb rûh-ı Leylâ tâ-be-şubh-ı maşşer ez-ğasret
Çü pervâne be-şem‘-i türbet-i Mecnûn zened hod-râ

⁷ Şevket Divanı, s. 28.

[2-Her gece Leyla'nın ruhu, sabaha kadar hasretten mahşer oluyor. Bu hasret eğer pervane mecnunun toprağı (mezarı) mumuna kendini pervane gibi vuruyor.]

Şevket⁸

زشوخیها خیالش را به خاطر نیست آرامی
پری از شیشه ام چون رنگ می بیرون زند خود را
Zi şûhîhâ hayâleş râ be-hâtır nîst ârâmî

Perî ez şîşe-em çün reng-i mey bîrûn zened hod râ
Hayalinin güzelliğinden benim hatırımda sakinlik kalmadı. Şişedeki peri şarabın rengi gibi dışarı çıkacak.

Aynî:

به سختی شد دل پر حیرتم ز گریه مفرد
به سنگ از جوش طوفان گشتی مشحون زند خود را

3 Be-sahtî şod dil-i pür-ğayretem ez-girye-i müfred
Be-seng ez-cûş-ı tûfân keştî-i meşhûn zened ħod-râ

3-Hayret dolu gönlüm, çok fazla ağlamaktan sertleşti. Fırtınanın coşmasıyla yük dolu gemi kendini vurdu.

Şevket:

زشوخیها خیالش را به خاطر نیست آرامی
پری از شیشه ام چون رنگ می بیرون زند خود را
Zi şûhîhâ hayâleş râ be hâtır nîst ârâmî

Perî ez şîşe-em çün reng-i mey bîrûn zened hod râ
Hayalinin güzelliğinden benim hatırımda sakinlik kalmadı. Şişedeki peri şarabın rengi gibi dışarı çıkacak.

Aynî

غبار پای مهري می شود هر ذره ام روزی
به گرد باد آهم دیده گردون زند خود را

4 Ğubâr-ı pâ-y-ı mihrî mî-şevved her zerre-em rûzî
Be-gerd-i båd-ı âhem dîde-i gerdûn zened ħod-râ

4-Sevginin ayağındaki her parçam bir toz olur. Bir gün, fırtınasının ber zerresi (tozu) feleğin gözünü kendine vuruyor.

Şevket:

غبارم توتیای دیده طاووس می گردد
سبوی من بسنگ از بسکه دیگرگون زند خود را
Gubârem tûtiyâ-yı dîde-i tâvûs mî-gerded

⁸ Şevket Divanı, s. 28.

Sebû-yı men be-seng ez bes ki diger-gûn zened hod râ
Testim o kadar ki kendisini türlü türlü taşlara vuruyor. Tozum tavus
kuşunun gözüne sürme olacaktır.

Aynî:

پس از مردن به حسرت حلقه چشم طمعکاران
شود قفل و در گنجینه قارون زند خود را

5 Pes ez-mürden be-ḥasret ḥalqa-ı çeşm-i tama'-kârân
Şevved ḫufl u der-i gencîne-i Kârûn zened ḫod-râ

5-Ölümden sonra tama dolu kimselerin gözlerinin halkasının hasretiyle
Karun hazinesinin kapısında kendini vuruyor.

Şevket:

بکف شمشیر موج بوسه می آید خمار من
که می خواهد بقلب ان لب میگون زند خود را

Be-kef-i şemşîr mevc-i bûse mi âyed humâr-ı men
Ki mî-hâhed be galb-i ân leb-i mey-gûn zened hod râ

Sarhoşluğumda kılıcın avucuna öpücük dalgası geliyor. Çünkü o kırmızı
dudak kendini gönüle vurmak istiyor.

Aynî:

به یاد غمزه هر موی تن این خسته مهجور
شود نشترک نبض دل پر خون زند خود را

6 Be-yâd-ı gamze-i her mûy-ı ten-i îñ ḫaste-i mehcûr
Şevved neşterek nabz-ı dil-i pür-ḫûn zened ḫod-râ

6-Güçsüz vücudunun her kılı onun gamzesini anarak bir bıçak olarak kanlı
gönül kendini vuruyor.

Şevket:

ببین عیش و غم شوکت که چون کارش بسر می افتد
ز دست شعله بگریزد به بحر خون زند خود را

Be-bîn 'ayş u gam-ı Şevket ki çün kâreş bî-ser üftâd
Zi dest-i şu'le bogrized bi bahr-ı hûn zened ḫod-râ

Şevket'in ayş ve kederine bakın çünkü iş başa gelince alevin elinden
kaçarak kendini kan denizine atıyor.

Aynî

اگر آهی کشم از سینه پر وحشتم عینی
شود صرصر به گرد دامن هامون زند خود را

7 Eger âhî keşem ez-sîne-i pür-vaḫşetem 'Aynî
Şevved şarşar be-gerd-i dâmen hâmûn zened ḫod-râ

7-Ayni, vakit dolu göğsümden ah çekdim. Eteğın tozuyla tufan oluyor. Çöl, kendini vuruyor.

Şevket’ten birbeyit fazla söylüyor.

V

DÎGER NAZÎRE BE ŞEVKET

دیگر نظیره به شوکت

[Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün]

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

Ayni:

امشب از نور رخت مهتاب می بینم تو را

صبحدم خورشید عالم تاب می بینم تو را

1 İmşeb ez-nûr-ı ruhet meh-tâb mî bînem to-râ

Şubḥ-dem ḥorşîd-i ‘âlem-tâb mî bînem to-râ

1-Bu gece senin yüzünün nurundan seni ay olarak görüyorum. Sabahleyin ise dünyayı aydınlatan güneş olarak görüyorum.

Şevket⁹

امشب از شبنم گل سیراب می بینم تو را

از حیا ناگشته اتش آب می بینم تو را

İmşeb ez şeb-nem-i gül sîr-âb mî-bînem to râ

Ez hayâ nâ-geşte âteş âb mî-bînem to râ

Bu gece seni gülün çiğinden suya doymuş görüyorum. Seni hayadan ateş dönmemiş su gibi görüyorum.

Ayni:

ساقیا در بزم باده آمدی خوی کرده رخ

گاه آتش گه مثال آب می بینم تو را

2 Sâḳiyâ der-bezm-i bâde âmedî ḥoy-kerde ruḥeş

Gâh âteş geh mişâl-i âb mî bînem to-râ

2-Ey Saki ! Bade ziyafetine terlemiş yüz ile gelmişsin. Seni bazen ateş, bazen su gibi görüyorum.

Şevket:

نیست از بر می به بیداری مرا تاب رخت

مینهم عینک بچشم از خواب می بینم ترا

Nîst ez ber-i mey be-bîdarî mer tâb-ı ruhet

Mînehem ‘aynek be-çeşm ez hâb mî-bînem to

Şarap olmadan ayırlıkta senin yüzünü göremeye takatım yok. Gözüme gözlük takarak uykudan seni görüyorum.

⁹ Şevket Divanı, s. 67.

Aynî:

دست چشم حسرتم را از نگه شد دوربین
هر شب ای مه تا سحر در خواب می بینم تو را

- 3 Dest-i çeşm-i hasretem-râ ez-nigeh şod dūr-bîn
Her şeb ey meh tâ seher der-ḥâb mî bînem to-râ

3-Hasret gözümün eli, sana bakmaktan dürbün oldu. Ey ay gibi sevgili! Her gece sehere kadar seni rüyada görüyorum.

Şevket:

گشته بزم روشن از نظاره روشندان
امشب ای خورشید خوش مهتاب می بینم ترا

Geşte bezmet rûşen ez nezzâre-i rûşen-dilân
İmşeb ey hurşîd hoş meh-tâb mî-bînem to râ

Bezmin gönül ehlinin bakmalarından aydınlanmış. Ey güneş bu gece seni güzel bir ay gibi görüyorum.

Aynî:

زاهد از شوق جمال و با خیال ابرویش
رویسوی کعبه در محراب می بینم تو را

- 4 Zâhid ez-şevk-i cemâl ü bâ-ḥayâl-i ebrûyeş
Rû-be-sûy-ı Ka‘be der-mihrâb mî bînem to-râ

4-Zahit, yüzünün şevkenden ve kaşının hayaliyle Kabe tarafına zemine doğru seni mihrapta görüyorum.

Şevket:

زاهد امشب خوش به بزم می گشاد و گشته
بی گره چون ابروی محراب می بینم ترا

Zâhid imşeb hoş be-bezm-i mey güşâ devâ geşte
Bî-girih çün ebrû-yı mihrâb mâ-bînem to râ

Zahit bu gece şarap meclisine geri dönmüş. Seni düğümü olmayan mihrabın kaşı gibi görüyorum.

Aynî:

نشوه رنگ شفق جوشید عینی از لبت
هر سحر مست شراب ناب می بینم تو را

- 5 Neşve-i reng-i şafağ cûşîd ‘Aynî ez-lebet
Her seher mest-i şarâb-ı nâb mî bînem to-râ

5-Aynî, şafak renginin neşvesi senin dudağından kaynaklı. Her seher sende halis şarabın sarhoşluğunu görüyorum.

Şevket:

بی نظیر افتاده شوکت بصاف طینتی

هم صدف با گوهر نایاب می بینم ترا
 Bî-nazîr üftâde şevket bi saf-tînefî
 Hem sadef bâ-gevher-i nâ-yâb mî-bînem to râ
 Şevket huyu temizlikte istisnayı olmuş. Seni sadef gibi ama ender
 mücevherli sadef gibi görüyorum.

VI

DÎGER NAZÎRE BE-ĞAZEL-İ ŞEVKET

دیگر نظیره به غزل شوکت

[Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün]

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

Aynî:

دلم در بحث زلفش ماند در قند تسلسل ها
 به شوق وصف مرآت رخس حیران تامل ها

- 1 Dilem der-baḥş-i zülfeş mând der-ḳand-i teselsül-hâ
 Be-şevḳ-i vaşf-ı mir'ât-ı ruḥeş ḥayrân te'emmül-hâ

1-Gönlüm onun saçlarının birbiri ardından devam eden konusunda kaldı.
 Onun yüzünün aynasının vasfının şevkinde teemmüller hayran kaldı.

Şevket¹⁰

زهی موج نگاهت جوهر تیغ تغافلها
 بدور کاکلت کوتاه زنجیر تسلسلها
 Zihî mevc-i nigâhet cevher-i tîg-i tegâfûl-hâ
 Be-devr-i kâkület kûtâh zencîr-i teselsül-hâ

Ne güzel bakış dalgaların gafletler kılıcının cevheridir. Kakülün etrafındaki
 silsile zincirleri ise kısadır. (saçının önünün kısa olmasını söylüyor)

Aynî:

دو گیسوی معنیر نیست بر خال رخ آن مه
 پرستوی فتن در روم می چنند فلفل ها

- 2 Dü-gîsû-yı mu'anber nîst ber-ḥâl-i ruḥ-ı ân meh
 Perestû-yı fiten der-Rûm mî çinend fûlfûl-hâ

2-Anber kokulu iki bölük saç, o ay gibi sevgilinin yüzündeki iki saç değil;
 fitne meydana getiren kırlangıç Anadolu ülkesinde biberleri topluyor.

Şevket:

شکفتن خود بخود باشد بهارستان خوبی را
 نسیم این گلستان است بار دامن گلها

¹⁰ Şevket Divanı, s. 63-64.

Şüküften hod be-hod bâşed bahâristân-ı hûbî râ
Nesîm-i îñ gülistân est bâr-ı dâmen-i gülhâ
Güzellik gülistanının açılması kendi kendinedir. Çiçeklerin eteklerinin yükü
bu gülistanın nesimidir.

Aynî:

تتم از بس که نازک از خیال آن گل رعنا
مرا بالین و بستر بود از مژگان بلبلها

3 Tenem ez-bes ki nâzûk ez-ḥayâl-i ân gül-i ra‘nâ
Merâ bâlîn ü pister bûd ez-müjgân-ı bülbül-hâ

3-Vücutum rana gülün hayalinden öyle ince benim için bülbüllerin
kırpıklarından yatak yastık yaptı.

Şevket:

بصحرای جنون کستم چنان تخم پریشانی
که چون موی سر دیوانگان رویند سنبلیها
Be-sahrâ-yı cünûn keştem çunân tohm-ı perîşânî
Ki çün mûy-i ser-i divânegân rûyend sünbülhâ

Delilik sahrasına o kadar perişanlık tohumunu ekdim ki sünbüller delilerin
saçları gibi çıkacaklar.

Aynî:

دل آهوی صحرای ختن از رشک پر خون شد
مگر باد صبایک شمه برد از چین کاکلها

4 Dil-i âhû-yı şahrâ-yı Ḥoten ez-reşk pür-ḥûn şod
Meger bâd-ı şabâ yek şemme bord ez-çîn-i kâkül-hâ

4-Çin sahralarındaki ceylanın gönlü kıskançlıktan kan dolu oldu. Ancak
sabah rüzgârı saçı Çin’den bir koku getirdi.

Şevket:

بدست ناز او تا می رسد گل می شود صد خار
فغان از غنچه مکتوب چون منقار بلبلها
Be-dest-i nâz-ı u tâ mî-resed gül mî-şevved sad hâr
Figân ez gonca-ı mektûb çün minkâr-ı bülbülhâ

Yüzlerce diken onun cilveli eline yettiğine gül oluyor. Onun bülbüllerin
gagaları gibi kapalı guncasından (dudağından) feryat.

Aynî:

او طوبی قد به رویش طرح کرده زلف را عینی
دماغ حوریان پر شد به بوی سنبلی و گلها

5 Ū tûbâ-ḳad be-rûyeş tarḥ kerde zülf-râ ‘Aynî
Dimâğ-ı ḥûriyân pür-şod be-bûy-ı sünbül ü gül-hâ

5-O tuba boylu yüzündeki saçını atmış. Hurilerin burnu sümbül ve gül kokularıyla doldu.

Şevket:

از آن گلگون بیاض دیده تا کردم رحم شوکت
فرنگی خانه شد دیوانم از رنگ تخیلها
Ez ân gülğûn beyâz-i dîde tâ gerd-i ruhem Şevket
Ferengi hâne şod dîvânem ez reng-i tahayyülhâ

Ey Şevket! O gülrenkliden yüzümü gözümün beyazı gibi ettiğimden beri divanım tahayyül renklerinden ferenginin (hastalığın, Avrupalı) evi gibi oldu.

VII

[Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün]

فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن

- 1 Şemme-i gül şode-em lîk ne-bûyend me-râ
Bülbül-i bâğ-ı vefâyem ki ne-cûyend merâ

شمه گل شده ام لیک نبویند مرا
بلبل باغ وفايم که نجویند مرا

1-Gülün kokusu oldum. Kimse beni koklamıyor. Vefa bahçesinin bülbülüym. Kimse beni aramıyor.

- 2 Bâde-em reng-i şafağ neşve-i men feyz-i seher
Mâh u ħorşîd ü felek câm u sebûyend me-râ

باده ام رنگ شفق نشوه من فیض سحر
ماه و خورشید و فلک جام و سبویند مرا

2-Benim kadehim şafak renginde neşvem seher feyzidir. Ay, güneş ve felek cam ve testidir.

- 3 Ehl-i taḥkîk be-bezm-i ‘adem ey maḥşer-i nâz
Nükte-i sırr-ı dehân-ı to be-gûyend me-râ

اهل تحقیق به بزم ای محشر ناز
نکته سر دهان تو به گویند مرا

3-Ey naz maḥşeri, taḥkik sahipleri yokluk ziyafetinde senin ağzındaki noktanın sırrını bana söylüyorlar.

- 4 Ân zamân midḥat-i dendân u leb-i yâr konem
Dehen ez-âb-ı dür ü la‘l be-şûyend me-râ

آن زمان مدحت دندان و لب یار کنم
دهن از آب در و لعل به شویند مرا

4-O zaman yarın diş ve dudağının övgüsünü yazıyorum. İnci suyu ve lal ile benim ağzımı yıkıyorlar.

5 İltifâtem ne-şod ez-sûy-ı tecellî-i Hudâ

Ġâlibâ maṭlab-ı kevneyn dü-rûyend me-râ

التفاتم نشد از سوی تجلی خدا
غالبا مطاب کونین دورویند مرا

5-Tanrı tecellisinden bana iltifat olmadı. Galiba iki alemin istekleri benim için iki yüzlü konulardır.

6 Turfa yek ‘andel-i pür-âh u fiġânem ki müdâm

Fıkr-i rengîn ü be-kâküleş nev cûyend me-râ

طرفه یک عندل پر آه و فغانم که مدام
فکر رنگین و به کاکلش نو جویند مرا

6-Sürekli ah ve figan eden bir bülbülün tarafındayım. (Hayretteyim)Renkli bir fikir ve onun kakülü tekrar beni arıyor.

7 Mâni‘-i kesb-i kemâlât-ı tarîkat ‘Aynî

Der-cihân tûl-i emel hırş u gelûyend merâ

مانع کسب کمالات طریقت عینی
در جهان طول امل حرص و گلویند مرا

7-Ayni, tarikat temellerinin elde edilmesinin engeli, bana dünyada arzu ve hırsın ve yeme içmeklerdir.

VIII

[Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün]

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

1 Cân u dil zârend ammâ ân kocâ vü ân kocâ

Her dü-ġam-ĥârend ammâ ân kocâ vü ân kocâ

جان و دل زارند اما این کجا و آن کجا
هر دو غم خوارند اما این کجا و آن کجا

1-Can ve gönül perişan fakat bu nerede o nerede. Her ikisi üzüntülüdür; fakat bu nerede o nerede.

2 Rûĥ der-Bezm-i Elest ü dil be-şevġ-i la‘l-i yâr

Her dü mey-ĥârend ammâ ân kocâ vü ân kocâ

روح در بزم الست و دل به شوق لعل یار
هر دو می خوارند اما این کجا و آن کجا

2-Ruh, Elest bezminde gönülde sevgilinin lalinin şevkindedir. Her ikisi de şarap içiyor; fakat bu nerede o nerede.

3 Zülf-i û Mârût-râ teşbîh kerdem şod ĥaṭâ

Her dü sehĥârend ammâ ân kocâ vü ân kocâ

زلف او ماروت را تشبیه کردم شد خطا
هر دو سحراند اما این کجا و آن کجا

3-Onun saçını Marut'a benzettim. Yanlış yaptım. Her ikisi de büyücüdür; fakat bu nerede o nerede.

4 Dil be-yâd-ı zülf-i û Manşûr "ene'l-ḥaḡ" güfte-est
Her dü ber-dârend ammâ in kocâ vü ân kocâ

دل به یاد زلف او منصور "انا الحق" گفته است
هر دو بر دارند اما این کجا و آن کجا

4-Gönül onun saçlarının hatırası için Mansur "Enelhak" demiştir. Her ikisi de dar ağacındadırlar; fakat bu nerede o nerede.

5 Cân esîr-i ten ḥayâl-ender-ḡam-ı emr-i ma‘âş
Her dü bîzârend ammâ in kocâ vü ân kocâ

جان اسیر تن خیال اندر غم امر معاش
هر دو بیزارند اما این کجا و آن کجا

5-Can, ten esiri hayal geçim işinin derdindedir. Her ikisi usanmış amma ; fakat bu nerede o nerede.

6 Ḥancer-i ḡamze be-cânem ḥışt-ı müjgân der-ciger
Her dü ḡaddârend ammâ in kocâ vü ân kocâ

خنجر غمزه به جانم خشت مژگان در جگر
هر دو غدارند اما این کجا و آن کجا

6-Yan bakışın hançeri canıma kirpiklerin oku ciğerimde. Her ikisi de gaddardır; fakat bu nerede o nerede.

7 İn cevâb-ı ân ḡazel ‘Aynî ki Ḥâḡân güfte-est
Her dü güftârend ammâ in kocâ vü ân kocâ

این جواب آن غزل عینی که خاقان گفته است
هر دو گفتارند اما این کجا و آن کجا

7-Ayni, Hakan'ın söylediği o gazelin bu cevabıdır. Her ikisi de söylemiş; fakat (arada çok fark var) bu nerede o nerede.

IX

[Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fa‘ilün]

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

1 Heçr ü ḡam bârend ammâ in kocâ vü ân kocâ
Her dü kuhsâr-end ammâ in kocâ vü ân kocâ

هجر و غم بارند اما این کجا و آن کجا
هر دو کوهساراند اما این کجا و آن کجا

1-Ayrılık ve üzüntü yüküdür. Her ikisi de dağlıktır; fakat bu nerede o nerede.

2 Der-muḥarrem pür-zi-ḥûn bâde-i çeşm ü sâgarem

Her dü ser-şârend ammâ in kocâ vü ân kocâ

در محرم پر ز خون بادۀ چشم و ساغرم
هر دو سرشارند اما این کجا و آن کجا

2-Muharrem'de göz kadehinde ve sagar kanla doludur. Her ikisi ağzına kadar doludur; fakat bu nerede o nerede.

3 Zevḳ-yâbem der-firâḳ u telḥ-kâmem ez-viṣâl

Her dü ez-yârend ammâ in kocâ vü ân kocâ

ذوق یابم در فراق او تلخکامم از وصال
هر دو از یارند اما این کجا و آن کجا

3-Ayrılıktan sevinç buluyorum. Kavuşmak ise acıdır. Her ikisi de sevgilidir; fakat bu nerede o nerede.

4 Pîç-tâbem ez-ḥayâl-i kâkül ü tûl-i emel

Her dü yek mârend ammâ in kocâ vü ân kocâ

پیچ تابم از خیال کاکل و طول امل
هر دو یک مارند اما این کجا و آن کجا

4-Sevgilinin saçının hayalinden ve arzuların uzunluğundan kıvraniyorum. Her ikisi de aynı yilandır; fakat bu nerede o nerede.

5 Dil be-sevdâ-yı bütân şod ‘aql der-sûy-ı şalâḥ

Her dü der-kârend ammâ in kocâ vü ân kocâ

دل به سودای بتان شد عقل در سوی صلاح
هر دو در کارند اما این کجا و آن کجا

5-Gönül pot gibi sevgililerin sevdasına yöneldi. Akıl salah yolunda. Her ikisi de işte çalışmaktadır; fakat bu nerede o nerede.

6 Der-ezel zi-‘aşḳ u maḥabbet cism ü cânem-râ be-sûḥt

Her dü yek nârend ammâ in kocâ vü ân kocâ

در azl z عشق و محبت جسم و جانم را به سوخت
هر دو یک نارند اما این کجا و آن کجا

6-Ezelden mahabbet ve aşk cismimi ve canımı yaktı. Her ikisi de aynı ateş; fakat bu nerede o nerede.

7 Dîde-i ‘Aynî be-ḥayret der-bün-i deryâ şadef

Her dü dür dârend ammâ in kocâ vü ân kocâ

دیدۀ عینی به حیرت در بن دریا صدف
هر دو در دارند اما این کجا و آن کجا

7-Ayni'nin gözü hayret zamanında, denizin dibinde sadef. Her ikisinin de kapağı var; fakat bu nerede o nerede.

X
DÎGER
دیگر

[Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün]

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

- 1 Âteş ü dûzaḥ kocâ vü iltihâb-ı cân kocâ
Her dü sûzânîm ammâ îñ kocâ vü ân kocâ

آتش و دوزاخ کجا و التهاب جان کجا
هر دو سوزانیم اما این کجا و آن کجا

1-Ateş ve cehennem nerede, canın ateşlenmesi nerede. Her ikisini yakıyoruz; fakat bu nerede o nerede.

- 2 Mâh ez-mihr ü men ez-nezzare-i dîdâr-ı yâr
Pertev-efşânîm ammâ îñ kocâ vü ân kocâ

ماه از مهر و من از نظاره دیدار یار
پرتو افشانیم اما این کجا و آن کجا

2-Ay, güneşten, ben de sevgilinin bakışından ışık alıyoruz ve saçıyoruz; fakat bu nerede o nerede.

- 3 Men zi-la‘l-i yâr u şûfî ez-şarâb-ı bî-ḥodî
Neşve-dârânîm ammâ îñ kocâ vü ân kocâ

من ز لعل یار و صوفی از شراب بی خودی
نشوه دارانیم اما این کجا و آن کجا

3-Ben yarın dudağında sofı yokluk şarabından neşe sahibiyiz. Neşe sahibiyiz; fakat bu nerede o nerede.

- 4 Gülşen ez-bâd-ı ḥazân u men be-cevr-i rûzgâr
Dil-perîşânîm ammâ îñ kocâ vü ân kocâ

گلشن از باد خزان و من به جور روزگار
دل پریشانیم اما این کجا و آن کجا

4-Gül bahçesi hazan rüzgarlarıyla, ben de feleğin cefalarıyla perişanım. Gönlümüz perişan; fakat bu nerede o nerede.

- 5 Âyine ez-‘aks-i û men der-tecellî-i cemâl
Her dü ḥayrânîm ammâ îñ kocâ vü ân kocâ

آینه از عکس او من در تجلی جمال
هر دو حیرانیم اما این کجا و آن کجا

5-Ayine onun resminden, ben de yüzünün tecellisinde her ikimiz de hayretler içindeyiz; fakat bu nerede o nerede.

- 6 Ra‘d-ı gerdûn gâh nâled men be-devr-i dâ‘imî
Zâr u gerdânîm ammâ îñ kocâ vü ân kocâ
رعد گردون گاه نالد من به دور دائمی
زار و گردانیم اما این کجا و آن کجا
6-Feleğin şimşegi, bazen inliyor. Ben devamlı dönmekteyim. Perişan ve
düşkünüz; fakat bu nerede o nerede.
- 7 Restem ez-ıayd-ı ‘anâşır geşt zâhid-i ten-perest
Her dü insânîm ammâ îñ kocâ vü ân kocâ
رستم از قید عنصر گشت زاهد تن پرست
هر دو انسانیم اما این کجا و آن کجا
7-Anasırların bağından kurtuldum. Zahit, vücudunu seviyor. Rahatlığını
istiyor. Her ikimiz de insanız; fakat bu nerede o nerede.
- 8 Ğamze-i hûn-rîz u bâr u bâ zebân-ı hâmeî
Tîğ-ı bürrânîm ammâ îñ kocâ vü ân kocâ
غمزه خونریز و بار و با زبان خامه ای
تیغ برانیم اما این کجا و آن کجا
8-Kan döken gamze ve zararlı olan kalemin dili her ikimiz de keskin kılıcız;
fakat bu nerede o nerede.
- 9 Men zi-râh-ı rûh ‘Aynî behcet ez-Bezm-i Elest
Mest ü sekrânîm ammâ îñ kocâ vü ân kocâ
من ز راح روح عینی بهجت از بزم الست
مست و سکرانیم اما این کجا و آن کجا
9-Ben ruh şarabından; Aynı Elest meclisinden mutlu. Her ikimizi de mest ve
başı dönmüş haldeyiz; fakat bu nerede o nerede.
- 10 Âñ Ğudâdâd Ğan-ı İrânî men İstânbûliyem
Cân u cânânîm ammâ îñ kocâ vü ân kocâ
آن خداداد خان ایرانی من استانبولیم
جان و جانانیم اما این کجا و آن کجا
10-O Hudadad İran Hanı, ben İstanbulluyum. Biz can ve cananız; fakat bu
nerede o nerede.

XI

[Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün]

فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن

- 1 Me-niger zülf ü ruheş mâh be-‘ağreb imşeb
İhtirâk ez-şerer-i hâl be-kevkeb imşeb

منگر زلف و رخس ماه به عقرب امشب
احتراق از شرر خال به کوكب امشب

1-Onun saçına ve yüzüne bakma. Bu gece ay akrep ile. Ben'in kıvılcımından yıldız düşmüş

2 Feyz-tâb-ı şafağ-ı şubh-ı halâvet şode-est v.
Reng-i gül-bûse-i ân mâh-ı şeker-leb imşeb

فیض تاب شفق صبح حلاوت شده است
رنگ گل بوسه آن ماه شکر لب امشب

2-Tatlı sabahın safasının feyiz sahibi olmuştur. Sevgilinin çiçek öpücüğünün rengindeki dudak (gül-bûse=dudağı gül gibi yapıp öpmek) bu akşam şekerli olmuştur.

3 Bî-leb-i la‘l-i to der-meclis-i ‘işret sâkî
Sâğar-ı dîde zi-hûn-âb-ı leb-â-leb imşeb

بی لب لعل تو در مجلس عشرت ساقی
ساغر دیده ز خون آب لبالب امشب

3-Ey saki! Senin la'le benzeyen dudağın olmadan, bu keyif ile göz kadehi kandan doludur.

4 Şod zi-ta‘lîm be-ân kûdek-i nâz ebced-i ‘aşk
Tahta-ı sîne-i men levha-ı mekteb imşeb

شد ز تعلیم به آن کودک ناز ابجد عشق
تخته سینه من لوحه مکتب امشب

4-O nazlı çocuğun eğitimindeki aşk alfabesi, benim göğüs tahtamda bu akşam mektubun levhasıdır.

5 Muṭrib (u) çeng ü çegâne mey ü sâkî aḥbâb
Kâse vü bezm müheyyâ vü müretteb imşeb

مطرب (و) چنگ و چگانه می و ساقی احباب
کاسه و بزم مهیا و مرتب امشب

5-Mutrib, çeng, mey, saki, ve dostlar. Bu akşam kadeh ve bezm hazır ve tertiplidir.

6 Dîde bâ-şevk-i ruḥet kerd semâ‘ u devrân
Âmed ez-nây-ı müjem nâle-i yâ rab imşeb

دیده باشوق رخت کرد سما و دوران
آمد از نای مژم ناله یارب امشب

6-Göz senin yüzünün şevkinden döndü. Bu akşam kirpiğin neyinden (oluğundan) "ey efedim" nalesi geldi.

- 7 Dest-i ‘Aynî ne-resed ger ser-i zül-f-i siyeheş
Âh bogseste şevved rişte-i maṭlab imşeb

دست عینی نرسد گر سر زلف سیه اش
آه بگسسته شود رشته مطلب امشب

7-Aynî'nin eli, o siyah saçlarına ulaşamaz. Bu gece ahımız talep zincirini koparmıştır.

XII

(Müfte‘ilün müfte‘ilün fâ‘ilün)

مفتعلن مفتعلن فاعلن

- 1 Ez-leb-i to neşve dü mışra‘ nüvişt
Enverî ez-ḥüsn-i to nev maṭla‘ nüvişt

از لب تو نشوه دو مصرع نوشت
انوری از حسن تو نو مطلع نوشت

1-Senin dudağının neşesinden iki mısra yazdı. Şair Enverî senin güzelliğinden matla yazdı.

- 2 Ebrû-yı ân şûḥ be-müşgîn kalem
Mîr ‘Alî cüft muraḳqa‘ nüvişt

ابروی آن شوخ به مشکین قلم
میر علی جفت مرقع نوشت

2-O şakacı sevgilinin kaşları siyah bir kalem olarak Hatta Mir Ali çift murakka yazdı

- 3 Ḥâme-i Yâḳût ki bâ-ḥurde-ḥaṭṭ
La‘l-i leb-i yâr muşanna‘ nüvişt

خامه یاقوت که با خرده خط
لعل لب یار مصنع نوشت

3-Yakut'uh kalemi, hurde hat ile yarin dudağının lalinden sanatlı yazdı.

- 4 Dîd Hilâlî meh-i çâr-ebruyem
Der-şifat-ı tîğ murabba‘ nüvişt

دید هلالی مه چار ابرویم
در صفت تیغ مربع نوشت

4-Hilâlî, benim dört kaşlı ayımı gördü. Kılıç (kaşının) sıfatı için murabba yazdı.

- 5 Kâtib-i ḳudret be-cihân her ki ḥâst
Ber-ser-i u tâc-ı muraşsa‘ nüvişt

کاتب قدرت به جهان هر که خواست
بر سر او تاج مرصع نوشت

5-Kudret kâtibi dünyada herkes isterse, onun başında süslü tac yazdı

6 Tâli‘-i ân mâh-ı debîr-i felek
Şubh-ı ezel mihr-i muşâ‘şa‘ nüvişt

طالع آن ماه دبیر فلک
صبح ازل مهر مشعشع نوشت

6-O ayın taliinin yazıcı feleği, başlangıcı olmayan sabah parlak bir sevgi yazdı.

7 Ğamze-i hûn-rîz-i to ‘Aynî ki dîd
Bâ-ğalem-i tîz be-muğatta‘ nüvişt

غمزه خونریز تو عینی که دید
با قلم تیز به مقطع نوشت

7-Ey Ayni! Kan döken gamzeni kim gördüyse, çok sivri bir kalem ile mukatta yazdı.

XIII

NAZİRE BE-ĞAZEL-İ ŞÂ‘İB

نظیره به غزل صائب

[Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün]

مفاعلتن فعلاطن مفاعلتن

1 Hüdâ ki fînet-i mâ-râ be-âb-ı ‘aşk sirişt
Be-zîr-i pâ-y-ı hârâbâtiyân fikend çü hışt

خدا که طینت ما را به آب عشق سرشت
به زیر پای خراباتیان فکند چو خشت

1-Bizim tabiatimizi Allah aşk suyuyla karıştırdı(yaptı). Ehl-i keyf olanların ayakları altında tuğla gibi döşedi.

2 Berây-ı câme-i gül-gûn be-cism-i to şeb ü rûz
Harîr-i pertev-i hûrşîd ü meh ki çerh birişt

برای جامه گلگون به جسم تو شب و روز
حریر پرتو خورشید و مه که چرخ برشت

2-Senin vücudunu gül rengindeki elbisesi için gece ve gündüz ayın ışıltısını kumaşı felek dokudu.

3 Be-âb-ı dîde demîd ü be-berğ-i âh be-sûht
Felek be-mezra‘a-ı dehr tohm-ı men ki be-keşt

به آب دیده دمید و به برق آه بسوخت
فلک بمزرعه دهر تخم من که بکشت

3-Gözyaşı üfledi (ortaya çıktı). Ahın şimşegi yaktı. Felek, dünya tarlasında benim tohumu ekti.

- 4 Hâyâl-i hâl merâ bes ruheş ne-mî nigerem
Men âdemem ki fûrûşem be-çend dâne bihişt

خیال خال مرا بس رخس نمی نگرم
من آدمم که فروشم بچند دانه بهشت

4-Ben Adem değilim ki kaç tane ile cenneti satayım. Benim için benim hayali öyle ki yüzünü görmüyorum.

- 5 Be-hîç vech raqîb-i to der-dilem n'âyed
Çü âyinem ne-pezîred hâyâl-i şûret-i zîşt

به هیچ وجه رقیب تو در دلم ناید
چو آینم نپذیرد خیال صورت زشت

5-Hiçbir şekilde senin rakibini hatırlamam Ayine çirkin yüzün hayalini kabul etmiyor.

- 6 Miyân-ı ehl-i sühan kıl u kâl bisyârest
'Aceb şahîfe-i hüsneş debîr-i haţ çi nüvişt

میان اهل سخن قیل و قال بسیارست
عجب صحیفهٔ حسنش دبیر خط چه نوشت

6-Söz ehlinin arasında söylenti çoktur. Onun güzelliğinin sayfasına hat üstadı aceba ne yazdı.

- 7 Esîr-i kâfir-i zülf-i bütî şodem 'Aynî
Dilem be-rişte-i zünnâr bord sûy-ı künişt

اسیر کافر زلف بتی شدم عینی
دلم به رشتهٔ زنار برد سوی کنشت

7-Ayni! Kâfir olan bu putun saçının esiri oldum. O papaz kuşağının örülmüş ipi, gönlümü, zerdüşterin mabedine götürdü.

XIV

DİĞER

دیگر

Bu gazel Şevket'e naziredir. Saib'e değil.

[Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün]

فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن

Ayni:

- 1 Nîst der-bezm-i şitâ âteş-i seyyâle 'abeş
Ne-buved câm ki çün şu'le-i cevvalê 'abeş

نیست در بزم شتا آتش سیاله عبث
نبود جام که چون شعلهٔ جواله عبث

1-Kış ziyafetinde akan ateş hoş değil. Kadeh dönen ateş gibi boş olmuyor.

Şevket ¹¹

بباغ بی رخ ساقی مکش پیاله عبث
روان مکن بط می را ب موج لاله عبث

Be-bâg bî-ruh-ı sâkî me-keş piyâle ‘abes

Revân mekon bat-ı mey be-mevc-i lâle ‘abes

Bahçede saki olmadan boşuna kadeh götürme. Şarap sürahisini gelincik dalgasına götürme boşuna.

Ayni:

2 Behr-i âyîne koned seng-dilân-râ te'sîr

To me-pendâr be-hengâm-i seher nâle ‘abes

بهر آینه کند سنگدلان را تاثیر
تو میندار به هنگام سحر ناله عبث

2-Her ayine taş gönüllülere etki eder. Seher vaktinde inlemenin boş olduğunu zannetme.

Şevket:

نیامدی به چمن امشب و هوا میگفت
که ماه چارده باده دو ساله عبث

Neyamedî be-çemen imşeb ü hevâ mi-goft

Ki mâh-ı çârdeh bâde-i dü-sâle ‘abes

Bu gece çimene gelmedin hava söylüyordu ki on dört yaşındaki sevgili ve iki yıllık şarap boşuna.

Ayni:

3 Hüsni (ü) zîbâ -yı Hudâ-dâd ne-ḥâhed her heft

Şûret-ârâyî' meşşâta-ı dellâle ‘abes

حسن (و) زیبایی خداداد نخواهد هر هفت
صورت آرای مشاطه دلالة عبث

3-Allah vergisi güzelliği bu yedi tanesini istemez. Yüzün güzelleştirmek, berberin taraması boştur.

Şevket:

همین ز محفل تصویر می رسد در گوش
که هر جا سخن از خامشیست ناله عبث

Hemîn zi mahfel-i tasvîr mî-resed der gûş

Ki her câ sühan ez hamoşist nâle ‘abes

Suskunluktan her yerde söz edilse inlemek boşuna. Görüntü meclisinden sadece bu kulağa geliyor.

¹¹ Şevket Divanı, s. 47 -48

Aynî:

جگرم سوخت به جست از شرر تابش او
بر لب لعل تو آه آتش تبخاله عبث

- 4 Cigerem sūht be-cest ez-şerer-i tâbiş-i û
Ber-leb-i la‘l-i to âh-ı âteş-i tebhâle ‘abes

4-Ciğerim yandı. Onun parıltısının ışığından kurtuldu. Senin lal gibi dudağının üzerindeki ah, uçgun ateşi boştur.

Şevket:

دل رمیده ز عالم به گرد او نرسد
دویدنست به دنبال ان غزاله عبث
Del-i remide zi ‘alem bi gerd-i u neresed

Devidenest bi donbal-ı ân gazale ‘abes

Dünyadan ürken gönül onun ayak tozuna yetmez. O ceylanın peşinden koşmak boşuna.

Aynî:

ظنی البسة روم تورا بس عینی
شال کشمیر و به نو کاله بنگاله عبث

- 5 Zenneî elbise-i Rûm to-râ bes ‘Aynî
Şâl-ı Keşmîr ü be-nev-kâle-i Bengâle ‘abes

5-Aynî, sen kadın değilsin. Anadolu elbisesi sana yeter. Keşmir’in şalı, Bengâle’nin kumaşı boştur.

Şevket:

چه غم ز جور فلک شوکت اهل حیرت را
بشیشه گل تصویر سنگ ژاله عبث
Çi gam zi-ehl-i felek Şevket ehl-i hayret râ

Be-şîşe gül tasvîr ber seng-i jâle ‘abes

Ey Şevket! Hayret ehline feleğin cevrenden ne gam çünkü çiğ taşında gül şişesinin tasviri boşuna.

XV

[Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün]

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

- 1 Dîdem ân zülf-i dü-tâ ber-‘ârîzet yek-bâr kec
Ber-hevâ şod ez-dilem şad âh-ı âteş-bâr kec

دیدم آن زلف دوتا بر عارضت یکبار کج
بر هوا شد از دلم صد آه آتشبار کج

1-O iki zülfünü yüzünde gördüm. Eğri oldu. Gönlümden yüz ah havaya yükseldi.

حکمت - Hikmet - حکمت

- 2 İm-şeb ân meh mest âmed bezm-râ hançer be-dest
Zülf kec destâr kec reftâr kec güftâr kec

امشب آن مه مست آمد بزم را خنجر به دست
زلف کج دستار کج رفتار کج گفتار کج

2-Bu gece, o sarhoş sevgili ziyafete elinde hançerle geldi. Eğri saç, eğri sarık, eğri yürüyüş, eğri söz.

- 3 Hiç der-‘ahdem ne-şod be-istikâmet hâl-i u
Gerdiş-i gerdûne-i gerdûn-ı bed-kirdâr kec

هیچ در عهدم نشد به استقامت خال او
گردش گردونه گردون بدکردار کج

3-Onun beni yüzünden hiç bir zaman sözümde durmadım. Feleğin dönmesi eğri idi.

- 4 Der-ţarîkat mezheb-i her şeyh-râ tekye me-kon
Râst-ķadd mâr est ammâ refteneş bisyâr kec

در طریقت مذهب هر شیخ را تکیه مکن
راست قد ماراست اما رفتنش بسیار کج

4-Tarikatta her şeyhin mezhebini doğru zannetme (güvenme). Yılanın boyu düzdür; amma yürüyüşü eğridir.

- 5 Der demi ‘Aynî ne-gerded râst tâ-rûz-ı kıyâm
Ķâmetem der-zîr-i bâr-ı miñnet-i aķyâr kec

دردمی عینی نگردد راست تاروز قیام
قامتم در زیر بار محنت اغیار کج

5-Ayni'nin şarabının tortusu (derdi) dönmesi kıyamete kadar düz olmaz. Yabancıların mihnetinin yükünün altında boyum eğri.

XVI

NAZİRE BE-ĶAZEL-İ BİDİL

نظیره به غزل بیدل

[Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün]

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

- 1 Ez-şafâ-yı dürd-i mey âb u gilî ârâstend
Der-ħarâbât-ı ezel mâ-râ dilî ârâstend

از صفای درد میاب و گلی آراستند
در خرابات ازل ما را دلی آراستند

1-Bu şarabın tortusunun safasından bir su ve çamurla süslediler. Ezel meyhanesinde bizim gönlümüzü süslediler.

- 2 Dil tapîdenhâ girift ez-ḥavf-ı tîğ-ı ğamzeet
Her bün-i mûy-ı vücûdem bismilî ârâstend

دل تپیدن ها گرفت از خوف تیغ غمزت
هر بن موی وجودم بسملی آراستند

2-Senin yan bakış kılıcının korkusundan kalp çarpmaya başladı. Benim vücudumun kıllarının her birisi bismillah ile süslediler.

- 3 Ez-berây-ı Ka‘be-i maḫşûd reften ḳâlebem
Hâcî-i rûḥ-ı revân-râ maḫmilî ârâstend

از برای کعبه مقصود رفتن قالبم
حاجی روح روان را محملی آراستند

3-Kalıbım sevgilinin Kabesine (aradığı yere) gitmek için ruh ve revan ziyaretine deve kervanını hazırladılar.

- 4 Baḥr-ı çeşm-i ḥasretem ez-farṭ-ı girye ḥuşk şod
Yek-naẓar-gâhem hezârân sâḥilî ârâstend

بحر چشم حسرتم از فرط گریه خشک شد
یک نظرگاہم هزاران ساحلی آراستند

4-Hasret gözümün denizi ağlamanın şiddetinden kurudu. Benim görüşü sahanda binlerce sahil hazırladılar.

- 5 Ez-berây-ı ḥüsn-i tedbîr ü nizâm-ı kâ'inât
Her gürûḥ-ı Bâḳılî-râ ‘âḳılî ârâstend

از برای حسن تدبیر و نظام کائنات
هر گروه باقلی را عاقلی آراستند

5-Kâinatın düzeni ve tedbirinin güzelliği için Her Bâkıl'i topluluğunu akıllı olarak hazırladılar.

- 6 Ber-keşîde şod be-meydân-ı şehâdet tîğ-ı "Lâ"
Der-miyân-ı küfr ü îmân fâşılî ârâstend

بر کشیده شد به میدان شهادت تیغ "لا"
در میان کفر و ایمان فاصلی آراستند

6-Şehitli meydanında "Lâ" kılıcını çektiler. Küfür ve imanın arasında ayırım yaptılar.

- 7 Ḥod-perestân-ı zamân ez-behr-i dünyâ-yı denî
Ketm-i Ḥaḳ gerdend ü ḳavl-i bâṭılî ârâstend

خودپرستان زمان از بهر دنیای دنی
کتّم حق گردند و قول باطلی آراستند

5., Bâkıl, kuş beyinli söz söylemekten âciz bir Arap'ın adıdır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ahmet Talat Onay, Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar, (Çeviren: Cemal Kurnaz), Ankara 1992, s. 66.

7-Zamanın kendini beğenmiş kişiler alçak dünya için Hakk'ı gizlediler ve batıl söz yarattılar.

8 **În cevâb-ı ân gâzel ‘Aynî ki Bîdil güfte-est
Feyz-i nazm ez-dem-i ân kâmilî ârâstend**

این جواب آن غزل عینی که بیدل گفته است
فیض نظم از دم آن کاملی آراستند

8-Ayni, Bidil’in söylediği gazelin naziresini söylüyor. Nazmımım feyzi, nazmımın nefesinden mükemmel gösteriyor.

XVII

[Mef’ûlü Fâ’ilâtün Mef’ûlü Fâ’ilâtün]

مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن

1 Sevdâ-yı âteşînem berq-i cünûn nümâyed
Ez-şîşe-hâ-yı gerdûn hûd-râ birûn nümâyed

سودای آتشیمن برق جنون نماید
از شیشه های گردون خود را برون نماید

1-Ateşli sevdayım. Delilik şimşeği gösteriyor. Feleğin camları kendini dışarı gösteriyor

2 Ân şûh-ı çihre-perdâz âyîne kerde taşvîr
‘Aks-i cemâl-i hûd-râ hayret-füzûn nümâyed

آن شوخ چهره پرداز آینه کرده تصویر
عکس جمال خود را حیرت فزون نماید

2-O yüz boyayan şakacı sevgiliyi ayine tasvir etmiştir. Kendi yüzünün aksini hayret dolu gösteriyor.

3 Der-bûstân-ı ‘ışket perverde şod be-âteş
Çün lâle gonce-i dil dâğ-ı derûn nümâyed

در بستان عشقت پرورده شد به آتش
چون لاله غنچه دل داغ درون نماید

3-Senin aşkının gül bahçesinden ateş getirildi. Gönül goncası, lale gibi kendi içindeki yanığını gösteriyor.

4 Her ki Hûdâ-yı dâna der-‘âlem-i ezel hâst
Ân-râ hûrûf-ı ğaybî ez-kâf u nûn nümâyed

هر که خدای دانا در عالم ازل خواست
آن را حروف غیبی از قاف و نون نماید

4-Ezel âlemde ilim sahibi olan Tanrı'yı isterse, onları gayptaki harflerini "kâf" ve "nûn" (kûn) görüyor.

- 5 Tâvûs-ı kılî-i ‘Aynî yek-câ ki per güşâyed
Şad-gûne cilve rîzed reng-i fûsûn nümâyed

طاووس کلک عینی یک جا که پر گشاید
صد گونه جلوه ریزد رنگ فسون نماید

5-Aynî'nin kaleminin tavusu bir anda kanat açarsa, yüz çeşit cilve döküyor;
fûsun rengini gösteriyor.

XVIII

NAZÎRE BE-ĞAZEL-İ ‘İŞMET-İ BUĞÂRÎ ҚUDDİSE SIRREHU'L-BÂRÎ
نظیره به غزل عصمت بخاری قدس سره الباری

[Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün]

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

- 1 Be-hâl u zülf ü ‘ârız ey müselmân ân büt eşher şod
Be-Hind âteş-perest ü der-firengistân kâfir şod

به خال و زلف و عارض ای مسلمان آن بت اشهر شد
به هند آتش پرست و در فرنگستان کافر شد

1-Ben, saçların ve yüzün ey Müsliman, o put meşhur oldu. Hindistan'da ateş
perest ve Firengistan'da da kâfir oldu.

- 2 Nihâlî bûd ez-nahl-ı tecellî kıdd-i dil-cûyeş
Be-çeşme-sâr-ı çeşmem mün‘akis şod serv-i enver şod

نهالی بود از نخل تجلی قد دل جویش
به چشمه سار چشم منعکس شد سرو انور شد

2-Tecelli eden hurma ağacı gönül alan boyu, gözümün çeşmesarına aksetti.
En nurlu servi oldu.

- 3 To gül-gûn câme pûşîdî kemer-bendî hırâmîdî
Çü tâvûs-ı cinân şod mâh-ı nev şod kebg-i pür-fer şod

تو گلگون جامه پوشیدی کمر بندی خرامیدی
چو طاووس جنان شد ماه نو شد کبک پرفر شد

3-Sen gül renginde elbise giydi. Cennet tavusu gibi, yeni ay gibi aydınlık
dolu keklik gibi oldu.

- 4 Be-yâd-ı ân leb-i la‘l ü ruḥ u dendân u rûy eşkem
Ḥabâb-ı bâde şod şebnem be-gül şod dürr ü ḥâver şod

به یاد آن لب لعل و رخ و دندان و روی اشکم
حباب باده شد شبنم به گل شد در و خاور شد

4-O lal gibi dudak, yüz, diş, gözyaşımın üstünde badenin kabarcığı oldu; güle
çiğ tanesi oldu. İnci ve batı yönü? oldu.

5 Şerârî bûd âhem cest ez-ĥâkister-i ĥâkem

Çü aĥker şod cehennem şod fûrûzân şod fûzûnter şod

شراری بود آهم جست از خاکستر خاکم
چو اخگر شد جهنم شد فروزان شد فزونتتر شد

5-Benim ahım kıvılcım idi. Vücudumun külünden çıktı. Kor ateş gibi, cehennem gibi aydınlandı, daha da fazla oldu.

6 Be-gamze yek işâret kerd ebrûyeş çü ĥatlı-i men

Sinân şod tîr şod ĥavs-i ĥazâ şod tîğ u ĥançer şod

به غمزه یک اشارت کرد ابرویش چو قتل من
سنان شد تیر شد قوس قضا شد تیغ و خنجر شد

6-Onun gamzesi işaret ett. Gamzesi beni öldürmek için kılıç oldu, ok oldu, kaza yayı oldu, kılıç ve hançer oldu.

7 Be-dâgem âteş-efrûzed zi-çerşem ĥûn micûşed

Şihâb u şâ’iĥa şod şeb-çerâğ-ı Baĥr-ı Aĥmer şod

به داغم آتش افروزد ز چشم خون می جو شد
شهاب و سائقه شد شب چراغ بحر احمر شد

7-İçimdeki yangın ateş yakıyor, gözlerimden kan fışkırıyor. Yıldız kayması, şimşek, kızıl denizin gece lambası oldu.

8 Merâ goftî ĥazel-gûyî to-râ goftem güher-cûyî

Ĥılâde şod be-gûş yâr mengûş-ı mücevher şod

مرا گفتمی غزل گوئی تو را گفتم گهر جویی
قلاده شد به گوش یار منگوش مجوهر شد

8-Bana gazel söylemeyi dedin. Ben ise cevher bulmayı dedim. Kulağa halka oldu. Mücevherle nakşedilmiş yar oldu.

9 Nîğâh-ı ĥasretem ez-fürĥat-i la’l-i to ber-ĥabrem

Reg-i nây-ı giyeh şod târ-ı sâz-ı bezm-i maĥşer şod

نگاه حسرتم از فرقت لعل تو بر قبرم
رگ نای گیه شد تار ساز بزم محشر شد

9-Hasret bakışım senin lalinin uzaklığından kabrimin mezarına giyehin neyinin (oluğunun) damarı oldu. Maĥşer ziyaretinin sazının teli oldu.

10 Devr-i zülf ü ĥâl u ĥattet ruĥsâret keşîdem âĥ

Şeĥâbî şod kelef şod ĥâle şod mâĥ-ı münevver şod

دور زلف و خال خطت رخسارت کشیدم آه
سحابی شد کلف شد هاله شد ماه منور شد

10-Senin saçların ben ve yüzünün hatlarının çemeninde ah çektim. Bir gölge oldu, ayın üzerinde leke oldu, ay ve güneşin etrafındaki parlak daire oldu, nurlu ay oldu.

- 11 Süveydâ-yı dil-i ‘Aynî ki tohmî bûd bî-ḥâşıl
Sipendî şod der-âteş ber-hevâ şod nûr-ı aḥter şod

سویدای دل عینی که تخمی بود بی حاصل
سپندی شد در آتش بر هوا شد نور اختر شد

11-Ayni'nin kalbinin ortasındaki kara benek verimsiz bir tohum oldu. Ateş üzerinde nazar otu, havaya uçtu, yıldız oldu.

XIX

NAZİRE BE-ĠAZEL-İ ŞEVKET

نظیره به غزل شوکت

[Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fa‘ilün]

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

Ayni:

- 1 Dil zi-feyz-i âyîne-i ‘âlem-nümâ şod şâf şod
Mazhar-ı nûr-ı tecellî-i Hüdâ şod şâf şod

دل ز فیض آیینه عالم نما شد صاف شد
مظهر نور تجلی خدا شد صاف شد

1-Gönül, dünyayı gösteren ayinenin feyzinden parlak oldu. Tanrı'nın tecelli nurunun mazharı oldu, saf oldu.

Şevket Divanı¹²

Şevket:

شعله ام از آب شمشیرش هوا شد صاف شد
رنگ خون من به دست او حنا شد صاف شد
Şu‘le-em ez âb-ı şemşîreş hevâ şod saf şod
Reng-i hûn-ı men bie-dest-i û henâ şod saf şod

Alevim onun kılıcının suyundan hava oldu saf oldu. Benim kanım onu eline kına oldu saf oldu.

Ayni:

هر سحر از حسرت زلف و رخ آن مه جبین
دود آهم بر هوا شد پر ضیا شد صاف شد

- 2 Her seher ez-ḥasret-i zülf ü ruḥ-ı ân meh-cebîn
Dûd-ı âhem ber-hevâ şod pür-ziyâ şod şâf şod

2-Her sabah, o ay alınlı olan yüzü ve saçının hasretinde ahımın dumanı havaya çıktı. Çok aydınlık oldu. Saf oldu.

Şevket:

خامشی آواز ما را آتش بی دود کرد
شعله تقریر ما تا پر صدا شد صاف شد
Hamoşi âvaz-ı ma râ âteş-ı bi dud kerd

¹² Şevket Divanı, s. 115.

Şü’le-i tagrir-i ma ta por seda şod saf şod
Suskunluk şarkımızı dumansız ateş gibi yaptı. Söyleyiş alevimiz sesden
dolunca saf oldu.

Ayni:

در سپهر حسن دست غمزه مریخ را
برق عشقم تیغ پرتاب قضا شد صاف شود

3 Der-sipih-r-i hüsn dest-i ğamze-i Merrîh-râ
Berğ-i ‘aşkem tîğ-ı per-tâb-ı kazâ şod şâf şod

3-Onun gamzesi, onun güzelliği ufkundu o yıldızın nazı aşkımın şimşegi
fezaya atılan kılıç gibi oldu, saf oldu.

Şevket:

درد ما را فیض بی رنگی زلال بی نشا کرد
باده ما تا ز رنگ خود جدا شد صاف شد

Derd-i ma râ feyz-i bi rengi zlal-i bi nişa kerd
Bade-i ma te z reng-i hod cuda şod saf şod

Derdimizi renksizlik fevzi neşesiz duruluk yaptı. Şarabımız kendi renginden
ayrıldıktan sonra saf oldu.

Ayni:

4 Bâ-ğayâl-i Hızır ğağ-ı la‘l-i û beğrîstem
Eşk-i hûn-âlûd-ı men Âb-ı Beğâ şod şâf şod

با خیال حضر خط لعل او بگریستم
اشک خون آلود من آب بقا شد صاف شود

4-Hızır hayaliyle onun lal gibi dudağının hattına ağladım. Benim kan dolu
göz yaşımla varlık suyu oldu, saf oldu.

Şevket:

بیش ازین بودیم از هستی نهان زیر غبار
از شکست آینه ما تا هوا شد صاف شد

Bîş ez ân budîm ez hestî nihân zîr-i gubâr
Ez şikest-i âyîne mâ ta havâ şod saf şod

Bundan önce varlıktan, tozlar altında saklıydık. Aynamız kırılıp hava
olduktan sonra saf oldu. (benlik aynası)

Ayni:

قلب عینی می شود روشن ز عکس فیض عکس
آینه با سر سیماب آشنا شد صاف شد

5 Çalb-i ‘Aynî mî-şevd rûşen zi-‘aks-i feyz-i ‘aks
Âyine bâ-sırr-ı sîm-âb âşinâ şod şâf şod

5-Aynî'nin kalbi onun aksinin feyzinin aksiyle aydınlanır. Ayna civanın sırrı ile (aynanın arkasına civa sürülürdü.) yak bakışına aşına olduktan sonra saf oldu.

Şevket:

بود شوکت ظلمت آلود از بقای خویشتن
تا چو دود اندر هوای او فنا شد صاف شد

Bûd Şevket zulmet âlûd ez bekâ-yı hîşten

Ta çü dûd ender hevâ-yı u fenâ şod sâf şod

Şevket kendi varlığının içinde karanlıklara bürünmüştü. Onun hevasında duman gibi fani olduktan sonra saf oldu.

XIX

NAZÎRE BE-ĞAZEL-İ HÂCE NEŞ'ET-İ FEYZ-MÂHİYYET

نظیره به غزل خواجه نشئت فیض محیبت

[Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün]

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

1 Nigâhem ez-temâşâ kerden-i hüsnet reg-i gül şod

Keşîdem nâle der-şahn-ı çemen evrâd-ı bülbül şod

نگاهم از تماشا کردن حسنت رگ گل شد
کشیدم ناله در صحن چمن اوراد بلبل شد

1-Benim bakışım, senin güzelliğine bakmaktan gülün damarı oldu. Çimenliğin ortasında inledi. Bu benim inlemem bülbülün söyledikleri oldu.

2 Çi efsûn kerde der-gülzâr-ı hüsneş ân büt-i sehğâr

Be-zîr-i zülf-i câdû hâl-i Hindû tohm-ı sünbül şod

چه افسون کرده در گلزار حسنش آن بت سحر
به زیر زلف جادو خال هندو تخم سنبل شد

2-Ne biçim büyü yaptı. Onun güzelliğinin bahçesinde, O, sihir yapan put, sihirli saçlarının altında Hintli beni ve sünbül tohumu oldu.

3 Qazâ hûn-rîz kerd ân dem Hülâkû-yı nigâheş-râ

Be-dest-i gamze-i Mirrîh felek tîğ-ı tegâfûl şod

قضا خونریز کرد آن دم هلاکوی نگاهش را
به دست غمزه مریخ فلک تیغ تعافل شد

3-Kaza kan döktü. O anda, onun bakışının Hülâgusu (Hülâgu gibi bakışı), Merih yıldızının gamzesi elinde felek gaflet kılıcı oldu.

- 4 Keşîdem der-şeb-i hecr-i to ey meh ez-dilem âhî
Ki hâlka hâlka şod ebr-i siyeh şod bend-i kâkül şod

کشیدم در شب هجر تو ای مه از دلم آهی
که حلقه حلقه شد ابر سیه شد بند کاکل شد

4-Ey ay gibi güzel! Senin ayrılığın gönlümden bir ah çektim. Halka halka dolu siyah bulut oldu, saçın bağı oldu.

- 5 Be-‘irfân-ḥâne-i dil nükte-i ser-beste-i zülfeş
Be-Mollâ-yı Cünûn-ı ‘aşq zencîr-i teselsül şod¹³

به عرفانخانه دل نکته سر بسته زلفش
به ملای جنون عشق زنجیر تسلسل شد

5-Gönül irfan evindeki onun zülfü noktalar oldu. Aşkın Delilik Mollası için birbirine bağlı zincir oldu.

- 6 Zi-bes begrîstem ez-ḥasret-i dendân-ı yâr im-şeb
Sirişkem ber-nigeh çün gevher-i târ-ı taḥayyül şod

ز بس بگریستم ز حسرت دندان یار امشب
سرشکم برنگه چون گوهر تار تخیل شد

6-Bu gece sevgilinin dişlerinin hasretinden çok ağladım. Göz yaşım bakıştı tahayyülün ipinin gevheri oldu.

- 7 Der-ân bezmî ki rindân-ı sūḥan ‘Aynî be-hem bûdend
Ġazel goftem be-yâd-ı la‘l-i sâkî neşve-i mül şod

در آن بزمی که رندان سخن عینی به هم بودند
غزل گفتم به یاد لعل ساقی نشوه مل شد

7-Ey Ayni ! O söz ustalarının meclisinde beraber idiler. Sakinin dudağının hatırasına gazel söyledim, şarabın neşesi oldu.

XXI

[Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün]

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

- 1 ‘Araḳ ber-‘ârız-ı ân serv-i nâz ârâyiş-i gül şod
Şikenc-i gîsuvâneş tavḳ-ı ḳumrî dâm-ı bülbül şod

عرق بر عارض آن سرو ناز آرایش گل شد
شکنج گیسوانش طوق قمری دام بلبل شد

1-O nazlı servinin yüzündeki ter, gülün süsü oldu. Onun saçlarının kıvrımında kumrunun boynundaki tüyden halka ve bülbül için tuzak oldu.

¹³ 5. Molla-yı Aşk (Delilik Hocası), Şeyh Galib'in tasavvufi-alegorik mesnevisi Hüsn ü Aşk'ın kahramanları olan Hüsn ve Aşk'ın Mekteb-i Edeb'deki (Edep Mektebi) hocalarıdır.

- 2 Nazar kerdem be-gül-rûyî dilem bâğ-ı tecellî geşt
Keşîdem her nefes der-yâd-ı zülfeş bûy-ı sünbül şod
نظر کردم به گلرویی دلم باغ تجلی گشت
کشیدم هر نفس در یاد زلفش بوی سنبُل شد
- 2-Gül yüzlü birisine baktım. Gönlüm tecelli b.ağ oldu. Onun zülfünün kokusuyla çektiğim her nefes, sünbül kokusu oldu.
- 3 Be-zencîr-i sūhan ‘allâme-i Mecnûn-râ bestend
Zi-bes imşeb be-fıkr-i kâküleş baḥş-i teselsül şod
به زنجیر سخن علامهٔ مجنون را بستند
ز بس امشب به فکر کاکلش بحث تسلسل شد
- 3-Söz inciriyle mecnunu allamesinin bağladılar. Onun saçının düşüncesinden bu gece aralarında söz oldu.
- 4 Be-dûd-ı âh-ı şeb-hîz-i men efsûn kerd ân câdû
Belâ şod fitne şod mâr-ı siyeh şod târ-ı kâkül şod
به دود آه شب خیز من افسون کرد آن جادو
بلا شد فتنه شد مار سیه شد تار کاکل شد
- 4-O cadıyı, gece beni uyandıran ahımın dumanı büyüledi. Bu ah, belâ oldu, fitne oldu, siyah oldu, saçın teli oldu.
- 5 Çünân giryânem ez-hecr-i lebet ey gevher-i nâ-yâb
Şaf-ı müjgân-ı çeşmem mevc-i deryâ-yı taḥayyül şod
چنان گریانم از هجر لبَت ای گوهر نایاب
صف مژگان چشم موج دریای تخیل شد
- 5-Ey değerli gevher! Senin dudağının uzağında öyle ağlamaktayım ki, gözümün kirpiklerinin sırası, hayal deryalarının denizi oldu.
- 6 Be-dest-i şehsüvâr şu‘le-ḥû âteş ‘inânî-râ
Şu‘â‘î ḥisset ez-berḳ-i kaẓâ ḥışt-ı tegâfûl şod
به دست شہسوار شعلهٔ خو آتش عنانی را
شعاعی حسست از برق قضا خشت تغافل شد
- 6-Onun elinde ateş özelliğine sahip, ateş dizginli şehsüvarın elinden kaza şimşegi öyle bir hüzme çıktı. Tegafülün küçük oku oldu.
- 7 Be-her şubḥ ân şabûḥ-âşâm meh-i ruḥsâr-râ ‘Aynî
Şafaḳ ‘aks-âver-i ḥûrşîd şod peymâne-i mül şod
به هر صبح آن صبح آشام مه رخسار را عینی
شفق عکس آور خورشید شد پیمانۂ مل شد
- 7-Aynî, her sabah içilen şarap, Şafak güneşin aksini (şeklini) getiren oldu. Şarap kadehi oldu.

XXII

[Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün]

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

- 1 Her ân ki bâ-çemen ân gül-ruḥ u serv-i revân
Fiğân ez-bülbülân âh-ı ḥazîn ez-ḳumriyân âyed

هر آن که با چمن آن گلرخ و سرو روان
فغان از بلبلان آه حزین از قمریان آید

1-Her kimse çimen ile o gül yüzlü ve akan selvi ile gelirse, bülbüllerden feryat, kumrulardan da hüznü ah gelir.

- 2 Eger ber-meşhed-i men begzereḍ ân ğamze-i ḥûn-rîz
Zi-ḥâk-i üstüḥânem nâle-hâ-yı "el-amân" âyed

اگر بر مشهد من بگذرد آن غمزه خونریز
ز خاک استخوانم ناله های "الامان" آید

2-O kan döken (kâtil) gamze enim şehitlik yerimden geçerse kemiklerimin topraklarından "el-aman" inlemeleri geliyor. (Türkçe Divan'da var)

- 3 Konem ez-ḥâk-i pâyeş dîde-i ḥûrşîd-râ rûşen
Eger ân meh şebî der-ḥâne-i men mîhmân âyed

کنم از خاکپایش دیده خورشید را روشن
اگر آن مه شبی در خانه من مهمان آید

3-O eğer o ay, herhangi bir gece benim evime misafir gelse,
Onun ayak toprağından güneşin gözünü aydınlatırım.

- 4 Çünân bâğ-ı ğam-ı bî-tâbî-i ğurbet za‘îfem kerd
Ḥayâl-i pûşîş-i pîrâhenem-râ bes girân âyed

چنان باغ غم بی تابئ غربت ضعیفم کرد
خیال پوشش پیراهنم را بس گران آید

4-Gurbetin dayanılmaz yükü beni öyle zayıflattı ki gömleğimi giymemin hayali ağır geldi.

- 5 Be-vaşf-ı âb-ı leb-i meygûn zi-bes ‘Aynî siyeh-mestem
Be-çeşmem reşḥa-ı ḥâme şerâb-ı ergavân âyed

به وصف آب لب میگون ز بس عینی سیه مستم
به چشم رشحه خامه شراب ارغوان آید

5-Ayni, şarap gibi dudağın vafına karşı öyle sarhoşum. Gözümde kalemin akıntısı, ergavan renkli şarap olur.

XXIII

NAZÎRE BE-ĞAZEL-İ BÎDİL Ü ŞEVKET MÜŞÂRÜN İLEYHÜMÂ

نظيره به غزل بيدل و شوکت مشار اليهما

[Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün]

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

1 Bülbul-i cân ez-ḥayâl-i la‘l-i u dil-teng bûd

Gonça der-bâğ-ı ‘adem toḥmî be-zîr-i seng bûd

بلبل جان از خیال لعل او دلتنگ بود

غنچه در باغ عدم تخمی به زیر سنگ بود

1-Gönül bülbulü onun dudağının hayalinden gönlü sıkıldı (üzüntülü oldu).
Gonca, yokluk bağında taş altında bir tohum idi.

2 Dil çerâğân kerd bâ-şevḳ-i leb-i ân lâle-ruḥ

Revğan-ı ḳandîl bezmeş bâde-i gül-reng bûd

دل چراغان کرد با شوق لب آن لاله رخ

روغن قندیل بزمش باده گل رنگ بود

2-Gönül çerağân (ziyafet, her yerde lambaların asılı olduğu gece toplantısı)
verdi. (aydınlattı) O lale yüzlü dudağının şevkinde gönül ziyafet yaptı.

3 Ber-ḥaṭ u rûyeş zi-bes beğrîstem k'ez intizâr

Nağme-i sâz-ı nigâh-ı men bâhâr- âheng bûd

بر خط و رویش ز بس بگریستم کز انتظار

نغمه ساز نگاه من بهار آهنگ بود

3-Hat ve yüzüne bakmaktan o kadar ağladım. Benim bakış sözümün
nağmesi bahar müziği oldu.

4 Mî-tevân dîd ez-şikest-i reng-i men naḳşeş hüner

Peykerem ez-sîlî-i üstâd çün Erjeng bûd

می توان دید از شکست رنگ من نقشش هنر

پیکرم از سیلی استاد چون ارژنگ بود

4-Benim güçlüğümden onun sanatının nakşı görülebilir. Vücudum üstadın
tokatından Erjeng oldu.

5 ‘Aks-i ḥüsn-i ân perî-râ dîdem ü ḥayrân şodem

Gerçi der-dest-i ğameş âyîne-em pür-jeng bûd

عکس حسن آن پری را دیدم و حیران شدم

گرچه در دست غمش آینه ام پر ژنگ بود

5-O perinin güzelliğinin aksini gördüm ve hayran oldum. Onun gam elinde
benim (gönül) ayınem pas oldu.

6 Ey şerer refî be-şahñ-ı vüs‘at-âbâd-ı ‘adem

Verne câyet şad-hezârân sâl seng-i teng bûd

ای شرر رفتی به صحن وسعت آباد عدم

3 ber:metinde, bî

ورنه جايت صد هزاران سال سنگ تنگ بود

6-Ey kıvılcım ! yokluğun geniş yerine gittin. Yoksa senin yerin yüz binlerce yıl dar taş (mezar) idi.

7 Der-ğam-ı zülfeş beyân-ı nâleî hâhem nüvişt
Der-gelû-yı hâme mûyî sürme-i nîreng bûd

در غم زلفش بیان ناله ای خواهم نوشت
در گلوی خامه مویی سرمه نیرنگ بود

7-Onun saçının gamında bir nalenin beyanını yazmayı istedim. O kalemin boğazında büyü sürmesinin kılı vardı.

8 Mî hored tûti-i hoş-güftâr şeker der-kafeş
Güft ‘Aynî in gazel-râ kâfiye çün teng bûd

می خورد طوطی خوش گفتار شکر در قفس
گفت عینی این غزل را قافیه چون تنگ بود

8-Güzel sözlü papağan kafeste güzel konuşuyor. Ayni de bu gazeli kafiye dar geldiği için böyle söyledi. (teng-kafes ilişkisi var)

XXIV

[Mefâ’ilün Fe’ilâtün Mefâ’ilün Fe’ilün]

مفاعلتن مفاعلتن مفاعلتن مفاعلتن

Ayni:

دلم ز لعل لب یار باده نوش هنوز
به ذوق نشوئه آن در خروش هوش هنوز

1 Dilem zi-la’l-i leb-i yâr bâde-nûş henûz
Be-zevk-i neşve-i ân der-ğurûş-ı hûş henûz

1-Gönlüm sevgilinin dudağının lalinde şarap içiyor. O neşenin zevkenden akıl ve zeka coşkunluk içerisindedir. (çoşuyor)

Şevket Divanı¹⁴

Şevket:

لبم زحرف لب اوست باده نوش هنوز
بود نظاره ز خطش بنفشه پوش هنوز

Lebem zi harf-i leb-i ust bade nuş henuz

Boved nizare zi hataş benefşe puş henuz

Dudağım onun dudağının sözünden hala şarap içmekte. Hattından nizare hala menekşe gibi giyinmiş.

¹⁴ . Şevket Divanı, s. 119.

Aynî:

جهان به صیت "انا الحق" چوساز محشر گشت
فغان که حضرت منصور دل خاموش هنوز

2 Cihân be-şît-i "ene'l-ḥaḳ" çü sâz-ı maḥşer geşt

Fiğân ki ḥazret-i Manşûr-i dil ḥamûş henûz

2-Dünya "ene'l-hak" sesinden maḥşer yapısı oldu. Figan ki Mansur hazretlerinin gönlü suskundur.

Şevket:

مگو که ماتی نیست مرگ مجنون را

که هست چشم غزالان سیه پوش هنوز

Me-gû ki mâtem nîst merg-i mecnûn râ

Ki hest çeşm-i gazâlân siyeh-pûş henûz

Mecnun’un ölümünden kimse yas tutmuyor deme çünkü ceylanların gözü hala siyah giymekte.

Aynî:

جمال او چه تجلی که کرد شناختند

گروه جن و پری مردم و سروش هنوز

3 Cemâl-i u çî tecellî ki kerd neşnâhtend

Gürûh-ı cinn ü perî merdüm ü sürûş henûz

3-Onun yüzünde öyle tecelli etmiştir, cin, peri, insanlar ve akıllılar tanıyamadılar.

Şevket:

شکایت از سخن خلق چون کنم که مرا

نداده اند زبان چون دهان گوش هنوز

Şikâyet ez sohan-ı halk çün konem ki merâ

Nedâde-end zebân çün dehân-ı gûş henûz

Halkın sözlerinden nasıl şekve edeyim. Çünkü ağız ve dil hala kulak vermemişler.

Aynî:

دمی که زمزم اشکم روان شد از ماتم

غزال کعبه چشمم سیاه پوش هنوز

4 Demî ki zemzem-i eşkem revân şod ez-mâtem

Ġazâl-i Ka‘be-i çeşmem siyâh-pûş henûz

4-Gönül öyle kan dolu ki matemden gözümün zemzemi aktı. Gözüm Kabe’sinin ceylanı halen siyah giymiştir.

Şevket:

شبى گذشت سیه مست ناز از خاکم
برد نسیم غبارم بدوش هنوز

Şebî gozeşt siyeh-mest-i nâz ez hâkem

Bered nesîm gubârem bi dûş henûz

Çok sarhoşlukta toprakta bir gece geçirdim. Rüzgâr hala tozumu omuzunda götürüyor.

Aynî:

شنیده ایم ز نای الست نغمه عشق
پر است از دم او پرده های گوش هنوز

5 Şenîdeîm zi-nây-ı elest nağme-i ‘ışk

Pür-est ez-dem-i u perde-hâ-yı gûş henûz

5-Elest neyinden aşk nağmesini duymuşuz. Onun nefesinden kulak perdeleri doludur.

Şevket:

زبان غنچه تصویر ریخت رنگ سخن
نشسته ام به شاخ نفس خموش هنوز

Zebân-ı gonce tasvîr rîht reng-i sühan

Nişeste-em be-şâh-ı nefes hamûş henûz

Goncanın ağızı sözün resmine renk döktü. Nefes dalında hala suskun oturuyoruz.

Aynî:

کجا به منزل مقصود می رسی عینی
چنین که بار امانت به پشت و دوش هنوز

6 Kocâ be-menzil-i maşûd mî resî ‘Aynî

Çünîn ki bâr-ı emânet be-puş u dûş henûz

6-Aynî, maksat evine nalı ulaşabilirsin. Sırtında ve arkanda öyle emanet yükü vardır.

Şevket:

کرشمه مست به صحرا گذشت و خون غزال
زند زپرده رگهای جاده جوش هنوز

Kireşme mest bi sahra gozeşt hun-i gazal

Zened zi perde reghay-ı cade cuş henuz

Cilve sarhoş sahradan geçti ve ceylanın kanı hala yolun damarının perdelerinden kayıyor.

Şevketin alttaki beyti fazladır.

Şevket:

دکان زهاد مسواک تخته شد شوکت

نرفته شیخ ببازار میفروش هنوز
 Dükkân-ı zühhâd misvâk tahte şod Şevket
 Nâ-refte şeyh be-bâzâr mey-fürûş henûz
 Şevket zahitlerin dükkânı misvakın (diş fırçası) ahşabı oldu. Şeyh hala şarap
 satan pazarına gitmemiş.

XXV

ĠAZEL

غزل

[Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün]

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

- 1 Pertevî der-ĥâne-em üftâd zi-ĥüsn-i rûşeneş
 Meşriq-ı mihr-i sa‘âdet mî-şevved her-revzeneş

پرتو در خانه ام افتاد ز حسن روشنش
 مشرق مهر سعادت می شود هر روزنش

1-Senin adın olan güzelliğinde evime öyle bir ışık düştü. Onun penceresinden güneşin aydınlığı doğuyor.

- 2 Gerçi ĥaṭṭ-ı püşt-i la‘l-i leb be-şekker ‘anberest
 Fülful-ender şafḥa-i kâfûr bînem gerdeneş

کرچه خط پشت لعل لب به شکر انبراست
 فلفل اندر صفحه کافور بینم گردنش

2-Dudağın lalinin arkasının hattında her ne kadar şekerden anberdir. Onun boynuna kâfur safhasında biber gibidir.

- 3 Men der-âteş-ĥâne-i ‘ışq-ı bütî sûzem ki âh
 Dîde-i kuḡnûs şod gül-mîḥ-ı bâb-ı külĥâneş

من در آتخانه عشق بتی سوزم که آه
 دیده ققنوس شد گل میخ باب گلخنش

3-Bir bütün aşk ateşinde yanıyorum ki ah kaknusunun gözü, onun çiçek evinin kapısının perçini oldu.

- 4 Şûriş-i ‘ışkam be-dest-i ġamze-i ân şu‘le-ĥû
 Dâd şemşîrî ki ez-berq-i tecellî âheneş

شورش عشقم به دست غمزه آن شعله خو
 داد شمشیری که از برق تجلی آهنش

4-Aşk karışıklığını O şule huylu olan o demirin aydınlığında o kılıca tecelli verdi.

- 5 Dûĥtem ‘Aynî ḡabâyî ber-ten-i nezzâre-em
 Şod nigâhem rişte-hâ müjgân-ı çeşmem sûzeneş

دوختم عینی قیایی بر تن نظاره ام
شد نگاهم رشته ها مزگان چشمم سوزنش

5-Ey Ayni ! Vücuda öyle bir kaba (abanın altından giyilen elbise) diktim. Görüyorum ki benim bakışım onun iplikleri oldu ve gözümün kirpikleri de iğnesi oldu.

XXVI

NAZÎRE BE-ĞAZEL-İ ŞÂ’İB

نظیره به غزل صائب

[Mefâ’ilün Fe’ilâtün Mefâ’ilün Fe’ilün]

مفاعن فعلاتن مفاعن فعطن

Ayni:

نه به فکر قیامت ز قد یار چه حظ
تورا ز باغ جنان بی رخ نگاه چه حظ

- 1 Ne’i be-fıkr-i kıyâmet zi-ğadd-i yâr çi hâz
To-râ zi-bâğ-ı cinân bî-ruh-ı nigâh çi hâz

1-Seni cennet bahçesinde, sevgilinin yüzü olmadan haz olur mu? Kıyamet düşüncesi olmadan sevgilinin boyundan haz olur mu?

Saib Divanı: Sayfa 246

Gazel 512

ز گنجهای گرانمایه بی نثار چه حظ؟
?????

Zi genjhâ-yı girân-mâyeye bî- nisâr çi haz
Eger zi hod nefeşeni zi berg ü bâr çi haz

Bağış edilmeyen çok değerli hazinelerden ne fayda. Eğer kendin dağıtmasan yaprak ve meyveden ne fayda?

Ayni:

همان سعادت دارین در عبادت حق
ز بحث مسئله جبر و اختیار چه حظ

- 2 Hemân sa’âdet-i dâreyn der-’ibâdet-i Hâk
Zi-bağş-i mes’ele-i cebr ü ihtiyâr çi hâz

2-Hakk’ın ibadetindeki o iki dünya saadeti, cebr ve ihtiyar konusunda ne haz.

Saib:

بهار تازه کند داغ تخم سوخته را
دماغ سوخته را از وصال یار چه حظ

Bahâr tâze koned dâğ-ı tohm-ı sûhte râ
Demâğ-ı sûhte râ ez visâl-i yâr çi haz

Bahar yanan tohumun dağını tazeler. Aklı yanana sevgili vuslatından ne fayda?

Aynî:

میاد هیچ دلت جای حرص و طول امل
به خانه ای که شود پر ز مور و مار چه حظ

3 Me-bâd hîç dilet cây-ı hırş u tûl-i emel
Be-hâneî ki şeved pür-zi-mûr u mâr çi hâz

3-Senin gönlün hırs ve arzunun çokluğundan olmasın. Öyle bir ev ki kanınca ve yılan ile doluysa na haz.

Saib:

خوش است دامن تحریک نیم سوخته را
جنون کامل ما را ز نو بهار چه حظ

Hoş est dâmen-ı tahrîk-ı nîm sûhte râ
Cunûn-ı kâmil-i mâ râ zi nev-bahâr çi haz

Aşktan tam kavrulmayanların eteğini hareketlendirmek ne güzel. Bizim tam deliliğimize yeni gelen bahardan ne fayda?

Aynî:

ز عشق زاهد خودبین نمی ستاند فیض
به چشم شبیره از پرتو نهار چه حظ

4 Zi-‘ışk-ı zâhid-i hûd-bîn ne-mî sitâned feyz
Be-çeşm-i şeb-pere ez-pertev-i nehâr çi hâz

4-Kendini beğenen zahit, aslından feyz almaz. Yarasanın gözünde gündüzün ışıklarından haz almaz.

Saib:

چراغ صبح به یک جلوه می شود خاموش
مرا به موسم پیری ز اعتبار چه حظ

Çerâğ-ı subh be-yek cilve mî-şevêd hâmûş
Merâ be mevsim-i pîrî zi-i‘tibâr çi haz

Sabah lambası bir cilve ile kapanacak. Bana ihtiyarlık zamanından itibardan ne fayda?

Aynî:

خیال آن گهر از دیده ترم نرود
سفینه را که به دریا شد از کنار چه حظ

5 Hâyâl-i ân güher ez-dîde-i terem ne-reved
Sefîne-râ ki be-deryâ şod ez-kenâr çi hâz

5-O cevherin hayali benim yaş gözümde gitmez. Deryaya yol almış bir gemi sahilden ne haz bulabilir.

Saib:

درخت خشک به نشو و نما نمی جوشد
ترا که نیست جنون در سر از بهار چه حظ

Dıraht-ı huşk be-neşv ü nemâ nemî cûşed

Tu râ ki nîst cünûn dar sar az bahâr çi haz

Kuru ağaç güzelleşme ve büyüme ile kaynamaz. Başında delilik olmayan sana bahardan ne fayda?

Aynî:

جنون من که به سودای سنبلش نشود
به گلستان ز تماشای جویبار چه حظ

6 Cünûn-ı men ki be-sevdâ-yı sünbüleş ne-şevd

Be-gülsitân zi-temâşâ-yı cûybâr çi haz

6-Onun sünbülünün sevdasından bende delilik olmazsa gül bahçesinde akan suyun akan suya bakmaktan ne haz.

Saib:

تمام دلخوشی روزگار در عشق است
ترا که عشق نوروزی ز روزگار چه حظ

Tamâm-ı dil-hoşî-i rûzgâr der ‘aşk est

To râ ki ‘aşk ne-verzî zi rûzgâr çi haz

Devranın bütün neşe ve tesellisi aşklardır. Sevmeyen sana devrandan ne fayda?

Aynî:

ریا و سمعه مکن هر عمل که خواهی کرد
درین رواج که از نقد بی عیار چه حظ

7 Riyâ vü sem‘e me-kon her ‘amel ki hâhî kerd

Der-în revâc ki ez-naqd-i bî-‘ayâr çi haz

7-Yapmak istediğin her işte riya ve dedikodu yapma. Bu yürürlükte olan itibarsız paradan ne haz.

Saib:

خوش است سوختن با سیه چشمان
ترا که داغ نسوزی ز لاله زار چه حظ

Hoş est suhtan-ı dâg bâ siyeh-çeşmân

To râ ki dâg nâ-sûzî zi lâlezâr çi haz

Yanmak karagözlülerle güzeldir. Damgalanmayan sana lalezardan ne fayda?

Aynî:

مرا به کلب معلم خوش است صید غزال
که بی رقیب شد از شوخ جلوه کار چه حظ

8 Merâ be-kelebi mu‘allem hoş-est şayd-ı ğazâl
Ki bî-raķîb şod ez-şûh-ı cilve-kâr çi haz

8-Eğitilmiş köpekle ceylan avlamak çok hoştur. O cilve yapan şuh, rakipsiz oldu mu ne tadı çıkar?

Saib:

ز انتظار شود اب تلخ اب حیات
ز وصل باده گلرنگ بی خمار چه حظ

Zi-intizâr şevved âb-ı telh âb-ı hayât

Zi-vasl-ı bâde-i gül-rengî bi homâr çi haz

Beklemekle acı su hayat suyu olacaktır. Gülrenkli şarabın vuslatından humarı olmayana ne fayda?

Aynî:

9 Be-ğayr-ı midhat-i dendân-ı yâr-ı men ‘Aynî
Me-râ ez-goften-ı nazm-ı güher-nişâr çi haz

به غیر مدحت دندان یار من عینی
مرا از گفتن نظم گهر نثار چه حظ

9-Sevgilimin dişlerini övmekten başka Aynî, benim inci saçan nazmımdan ne haz?

Saib:

ترا که غم نگرفته است در میان صائب
زمهریانی یاران غمگسار چه حظ

To râ ki gam ne-girefte est der miyân Saib

Zi-mihrâbânî-i yârân-ı gam-güsâr çi haz

Ey Saib! Senin etrafına kederler sarmamışlar. Şefkatlı arkadaşların dert ortağı olmalarından ne fayda?

XXVII

ĠAZEL

غزل

[Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün]

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

1 Be-şevk ez-dâĝ-ı dil cestem şerârem nîstem hestem
Şodem kül der-çerâĝ-ı bezm-i yârem nîstem hestem

به شوق از داغ دل جستم شرارم نیستم هستم
شدم کل در چراغ بزم یارم نیستم هستم

1-Gönül yanıĝından şevk ile kurtuldum, yanıyorum. Sevgilimin ziyafetimin tamamen lambası oldum.

- 2 Me-râ dâdend feyz ez-ḥod-güzeştan yek-nefes ân-câ
Çü şem‘-i şubḥ-ı ḥasret-i tâb-dârem nîstem hestem

مرا دادند فیض از خود گذشتن یک نفس این جا
چو شمع صبح حسرت تاب دارم نیستم هستم

2-Bana kendinden geçme feyzini bir nefesle verdiler. Kıvrılmış (mumun kıvrım kıvrımdır) sabah hasretinin mumuyum; yokum, varım.

- 3 Zi-bes endîşe-i ebrû-yı ân mehrû nizârem kerd
Hilâl-âsâ nihânem âşkârem nîstem hestem

ز بس اندیشه ابروی آن مهر و نزارم کرد
هلال آسا نهانم آشکارم نیستم هستم

3-O sevgilinin kaşının düşüncesi beni öyle perişan etti ki hilâl gibi gizliyim, ortadayım; yokum, varım.

- 4 Be-bezm-i lâ-ta‘yyün neşve-i âb-ı beḳâ dârem
Ḥabâb-ender-şarâb-ı bî-ḥumârem nîstem hestem

به بزم لا تعین نشوه آب بقا دارم
حباب اندر شراب بی خمارم نیستم هستم

4-Ölümsüzlük suyunun tayin edilmemiş (sınırsız) ziyafetle bende beka suyunun neşesi var. Beni sarhoş etmeyen şarabın içinde kabarcığım; yokum, varım.

- 5 Cihân yek-perde-i zıll-i ḥayâl ü kâr-ı û lu‘b est
Mişâl-i ‘aks-i şûret bî-ḳarârem nîstem hestem

جهان یک پرده ظل خیال و کار او لعب است
مثال عکس صورت بی قرارم نیستم هستم

5-Cihan bir perdelik karagöz oyunudur. Onun işi, oyundur. Yüzünün resmi aksi gibi huzursuzum; yokum, varım.

- 6 Zi-şubḥ-ı ‘âlem-ı îcâd tâ şâm-ı ‘adem her rûz
Be-pây-ı mihr-rûyî sâye-vârem nîstem hestem

ز صبح عالم ایجاد تا şam عدم هر روز
به پای مهر روی سایه وارم نیستم هستم

6-Yaratılış âleminin sabahından yokluk akşamına kadar hergün güneş yüzlünün ayağında (indinde) gölge gibiyim; yokum, varım.

- 7 Ziyâü'd-dîn-i Ḥâlid k'ez ḥayâl-i mihr-i dîdâreş
Mişâl-i necm-i şubḥ-ı intizârem nîstem hestem

ضیاء الدین خالد کز خیال مهر دیدارش
مثال نجم صبح انتظارم نیستم هستم

7-Ziyaüddin Halid'in yüzünün güneşinin (sevgisinin) hayalinden bekleyiş sabahının yıldızı gibiyim; yokum, varım.

8 Be-Kâf-ı âstân-ı dâr-ı feyzeş âşyân kerdem

Çü ‘anķâyî-vücûdem nâm-dârem nîstem hestem

به قاف آستان دار فیضش آشیان کردم
چو عنقای وجودم نام دارم نیستم هستم

8-Onun feyzinin huzurunun eşiğinin Kaf’ında yuva yaptım. Varlık ankası gibiyim, namlı olmuşum; yokum, varım.

9 Be-ümmîd-i füyûzât-ı yem-i ihsân-ı ân güher

Der-în gülşen-i reg-i ebr-i bahârem nîstem hestem

به امید فیوضات یم احسان آن گوهر
درین گلشن رگ ابر بهارم نیستم هستم

9-O cevherin ihsan denizinin feyizlerinin umuduyla bir gül bahçesinde bahar bulutunun sağnağıyım; yokum, varım.

XXVIII

ĠAZEL

غزل

[Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün]

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

1 Zi-bes der-şevķ-i dîdâr-ı to ey meh gerd-i cevânem

Şerâr-ı şu‘le-i cevvalê dâred gerd-i dâmânem

ز بس در شوق دیدار تو ای مه گرد جولانم
شرار شعلۀ جواله دارد گرد دامانم

1-Ey ay gibi sevgili! Senin yüzünün şevkinde öyle dönen bir tozum. Eteğimin tozunda hareketli şulenin ateşi var.

2 Heyûlâyem ki ez-âyîne-i şad-pâre şûret yâft

Çirâ işkesteğî der-men nemî bînend hayrânem

هیولایم که از آیینۀ صد پاره صورت یافت
چرا اشکستگی در من نمی بینند حیرانم

2-Yüz parça olmuş aynadan şekil bulmuş o küçük bir maddeyim.. Bende bilgilenmek feyzinin kırıklığını görmüyorum. Hayretle içinde kaldım.

3 Be-gülşen-i şeb-nem-i eşkem țarâvet-bağş-ı ‘ibret şod

Bahâr-ı feyz-i âğâhî çeked ez-ğâr-ı müjgânem

به گلشن شبنم اشکم طراوت بخش عبرت شد
بهار فیض آگاهی چکد از خار مژگانم

3-Gülşende gözyaşımın çiğ tanesi bilgi (anlamak) feyzinin baharında kirpiklerimin dikeninden damlıyor.

- 4 Be-mestî ger konem ez-ḥasret-i la‘l-i lebet şekvâ
Ḥumâr-ı neşve-i mey cûşed ez-çâk-i girîbânem

به مستی گر کنم از حسرت لعل لبث شکوا
خمار نشوه می جوشد از چاک گریبانم

4-Sarhoşlukla dudağının lalinin hayretinden şikâyet edersem. Yakamı yırtmaktan şarap sarhoşluğunun humarı kaynıyor.

- 5 Be-leylî-ḥâne-i bezm-i elestem terbiyet kerdend
Siyeh-mest-i cünûnem ‘aql u huşyârî ne-mî dânem

به لیلی خانه بزم الستم تربیت کردند
سیه مست جنونم عقل و هوشیاری نمی دانم

5-Beni Elest meclisinin Leyla evinde eğittiler. Delilikten aşırı sarhoşum. Akıl ve zekâyı (uyanıklık) bilmiyorum.

- 6 Kaza tîgeş be-mıknâtîs merg ü zindegî ber-saht
Men âhen-cân be-bismil-gâh-ı ḥod ‘ömrîst galṭânem

قضا تیغش به مقناطیس مرگ و زندگی بر سخت
من آهن جان به بسملگاه خود عمریست غلطانم

6-Kaza, kılıcını ölüm ve hayatımın mıknatısı yaptı. Çok dayanıklıyım. Kendi mezbahamda bir ömür yuvarlanıyorum.

- 7 Men âteş-zâr-ı ‘ışqam gerçi tûfân-ı belâ-cûşem
Be-berç-i âh nâlânem zi-seyl-i eşk vîrânem

من آتشار عشقم گرچه طوفان بلا جوشم
به برق آه نالانم ز سیل اشک ویرانم

7-Her ne kadar bela kaynatan (meydana getiren) tufanım, aşkın ateş meydanı yeriyim. Ahımın şimşeğiyle inlemekteyim. Gözyaşımın selinden harap olmuşum.

- 8 Güşâde-ser bürehne-pâ ḥamîde-ḳad ‘aşâ ber-kef
Be-rûy-ı ‘acz-i ‘Aynî reh-neverd-i kûy-ı cânânem

گشاده سر برهنه پا خمیده قد عصا بر کف
به روی عجز عینی ره نورد کوی جانانم

8-Baş açık yalın ayak, eğri boy, asa elimde Aynî'nin acizliği üzerine sevgilimin sokağında yürüyorum.

(Türkçe divanında benzer beyit var.)

XXIX

[Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün]

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلن

Ayni:

ساقی ز طلعتت شب من مهتاب کن
جامم به نور باده تجلی نصاب کن

- 1 Sâkî zi-ṭal‘atet şeb-i men mâh-tâb kon
Câmem be-nûr-ı bâde tecellî nişâb kon

1-Saki yüzünün aydınlığından benim gecemi mehtaplı yap (aydınlat)
Kadehime o badenin nuruyla tecelli nasip et.

Saib:

Sayfa 3094

Gazel 6393

ساقی دمید صبح قدحی پر شراب کن
از روی گرم خود بط می را کباب کن

Saki demid subh kadehî pür-şarâb kon

Ez rûy-ı germ-i hod bat-ı mey râ kebab kon

Saki, sabah oldu. Kadehi şaraptan doldur. Kendi sıcak yüzünden şarabın
sürahisini kebab et.

Ayni:

ساغر مثال شعله جواله ای به دست
چون برق نشوه مجلس می را شتاب کن

- 2 Sâgar-mişâl şu‘le-i cevvăleî be-dest
Çün berķ neşve-meclis-i mey-râ şitâb kon

2-Kadeh gibi dönen ateş elinde şimşek gibi bu neşveli şarap
meclisinde acele et.

Saib:

زان پیشتر که یاسمن صبح بشکفد
خود را به یک پیاله گل آفتاب کن

Z’ân pişter ki yâsemen-ı subh bişkofed

Hod râ be yek piyâle gül âftab kon

Sabah yasemeni açılmadan önce kendini bir kadehler güneş çiçeği gibi yap.

Ayni:

- 3 Hâhî girift dâmen-i dünyâ-yı pîre-zen
Destet be-reng-i şu‘le-i âteş hizâb kon

خواهی گرفت دامن دنیای پیره زن
دستت به رنگ شعله آتش خضاب کن

3-Dünyanın eteğinden tutacaksın. Eline ateşin şulesinin renginde kına yap.

Saib:

چون غنچه تا به چند توان پوست خنده زد؟

از یک پیاله همچو گلم بی حجاب کن
 Çün gonce tâ be çend tevân pust hande-zed
 Ez yek piyâle hemçü gülem be-hicâb kon
 Gonca gibi ne zaman kadar gülümsemek. Bir kadehle beni çiçek gibi
 perdeden çıkar.

Ayni:

چون آمدی به پای خود این بزم بی وفا
 لخت جگر کباب و سرشکت شراب کن

4 Çün âmedî be-pây-ı ħod in bezm bî-vefâ
 Laĥt-ı ciġer kebâb u sirişket şerâb kon

4-Ey vefasız bu bezme kendi ayağınla gelmişken ciğer parçasını kebab,
 gözyaşını şarap yap.

Saib:

آواز می مباد به گوش عسس خورد
 وقت خروس خوان بط می پر شراب کن
 Âvâz-ı mey me-bâd be gûşe ‘ases hored

Vakt-ı hurûs han bat-ı mey pür şarâb kon

Şarabın sesi gece bekçisinin kulağına gelmesin. Sabah zamanı şarap batını
 (şarap sürahisini) şaraptan doldur.

Ayni:

تیز است تیز خنجر غمزه ز ذو الفقار
 ای دل از او به حق عالی اجتناب کن

5 Tîzest tîz ĥançer-i ġamze zi-Zü'l-feġâr
 Ey dil ez-u be-ĥaĥġ-ı ‘Alî ictinâb kon

5-Gamze hançerinin keskinliği Hz. Ali'nin kılıcı Zülfikar'dan keskindir. Ey
 gönül Hz. Ali'nin hakkı için ondan sakın.

Saib:

چون برق، فیض صبح عنان ریز می رود
 ساقی تو هم به گرمی صحبت شتاب کن
 Çün berk feyz-i subh ‘inân rîz mîreved

Sâkî to hem be garmiye soĥbet şitab kon

Yıldırım gibi sabahın fevzi hızla gidiyor. Saki sende muhabbete geçmeye
 acele et.

Ayni:

اینک قرار و صبر و دل و جان من به سوخت
 از رخ تو را که گفت گشاد نقاب کن

6 İnek qarâr u şabr u dil ü cân-ı men be-sûht
Ez-ruḥ to-ra ki goft güşâd niḳâb kon

6-Şimdi benim gönlümü, canımı, sabrımı ve kararımı yaktı. Yüzünden peçeyi arala dedi.

Saib:

از روی آفتاب قدح چشمی آب ده
چندین هزار خانه تقوی خراب کن
Ez-rûye âftâb kadeh çeşmî âb deh
Çendîn hezâr hâneye takvâ harâb kon
Kadehin güneşinden gözlere su ver. Binlerce takvva evini boz.

Aynî:

عینی کنی نظاره گر آن ماه حسن را
از دوربین مهر نگاه انتخاب کن

7 ‘Aynî konî nezare-ger ân mâh-ı ḥüsn-râ
Ez-dûr-bîn mihr-i nigâh intiḳâb kon

7-O güzellik ayına bakarsan Dürbinden bakış güneşini (sevgisini) seç.

Saib:

آینه شکسته زمین را فرو گرفت
آن روی آتشین، نفسی بی نقاب کن
Âyîne-i şikeste zemîn râ furû girift
Ân rûy-ı âteşîn nefesî be-nikâb kon
Kırık ayna yer yüzünü tutu. O ateşli yüzü bir dem olsa perdesiz kıl.

Bu gazel de kaç Saibin birkaç beyti fazladır.

Saib:

شمشیر آبدار چو موج از میان بکش
روی محیط صاف ز نقش حباب کن
Şemşîr-i âbdâr çü mevc ez miyân be-keş
Rûy-ı muhît saf zi-nakş-i hubâb kon
Keskın kılıcı dalga gibi belden çek. Deniz yüzünü hübab nakşından saf et.

Saib:

ای آن که می دوی به سر زلف چون نسیم
اول دهان زخم پر از مشک ناب کن
Ey ân ki mî-devî be ser-i zülf çün nesîm
Evvel dehân zi hum pür ez-müşk-i nâb kon

Ey kimse ki rüzgar gibi onun zülfüne koşuyorsun. Önce yara ağzını öz miskten doldur.

Saib:

بر روی فرد باطل کثرت قلم بکش
مشق تجرد از نقطه انتخاب کن

Ber rûy-ı ferd-i bâtil kesret kalem be-keş

Meşk-i tecerrüd ez-nukat intihâb kon

Boş insanların yüzüne kesret kalem çek. (çokluk kalemi ve kesret anlamında). Tecerrüd maşkını noktadan seç.

Saib:

صائب بگیر رطل گرانی سبک ز من
عقل سبک عنان را پا در رکاب کن

Sâib be-gîr rıtl-ı girânî sebük zi-men

‘Akl-ı sebük ‘inân râ pâ der rikâb kon

Ey Saib! Büyük kadehi çabuk benden al. çok hızlı giden aklı ise kendi kontrol altında tut.

XXX

ĠAZEL

[Mef‘ûlü Fâ‘ilâtün Mef‘ûlü Fâ‘ilâtün]

مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن

1 Gülşen be-naqş-ı ezhâr tavûs-reng geşte

Bülbül zi-reng-i gül-hâ hınnâ be-çeng geşte

گلشن به نقش ازهار طاووس رنگ گشته
بلبل ز رنگ گلها حنا به چنگ گشته

1-Gül bahçesi güllerin nakşından tavus rengini almıştır. Güllerin renginden bülbül parmaklarına kına yakmıştır.

2 Ez-hey'et-i hilâl-i nâz ez-şihâb-ı ‘işve

Der-dest-i hüsn-i ân meh kavı u hadeng geşte

از هیئت هلال ناز از شهاب عشوه
در دست حسن آن مه قوس و خدنگ گشته

2-O ayın güzelliğinin elinde işve şihabı ve naz hilâlinin görüşünü keman ve ok olmuştur.

3 Ez-‘ışk-ı rûy u zülfet cân u dil ey büt-i nâz

Şod Ka‘be-i Müselmân deyr-i fireng geşte

از عشق روی و زلفت جان و دل ای بت ناز
شد کعبهٔ مسلمان دیر فرنگ گشته

حکمت - Hikmet - حکمت

3-Ey naz putu, senin yüz ve saçlarının aşkında gönül ve can müslümanlara Kabe; Firenge kilise olmuştur.

4 Ger bengerî be-şad-ı çeşm ‘aks-i germ ne bînî

Âyîne-i mürüvvet ez-bes ki reng geşte

گر بنگری به صد چشم عکس گرم نه بینی
آیینۀ مروت از بس که رنگ گشته

4-Yüz göz ile bakarsan keremin aksini göremezsın. Mürüvvet aynası öyle renk renk olmuştur.

5 Nûr-ı şu‘â‘ mihr ü zerre bedû ne-ğonced

Ez-bes ki hâne-i dil târîk ü teng geşte

نور شعاع مهر و ذره بدو ننگد
از بس که خانۀ دل تاریک و تنگ گشت

5-Işığın nuru sevgi ve zerre ona sığmıyor. Öyle ki gönül aynasından dar ve karanlık olmuştur.

6 Ser-kârvân-ı ‘ışkem hem-râh-ı derd-i şevkem

Âhem der-âteş-dih-est ü eşkem peşeng geşte v.

سر کاروان عشکم همراه درد شوقم
آهم در آتش ده است و اشکم پشنگ گشته

6-Aşkın kervan başısıyım. Dert ve zevk ile eşlik ediyorum. Ahım ateştedir. Göz yaşım öne düşmektedir.

7 Feth-i tılısm-ı genc-i cevher be-dest-i ‘Aynî

Ğufl-ı der-i sühan-râ kilkeş medeng geşte

فتح طلسم گنج جوهر به دست عینی
قفل در سخن را کلکش مدنگ گشته

7-Mücevher hazinesinin tılısımının açılışı Aynî'nin elinde söz kapısının kilidi, kalemi anahtar olmuştur.

XXXI

NAZÎRE BE-ĞAZEL-İ ŞÂ‘İB

نظیره به غزل صائب

[Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün]

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

1 Bâ-şerâb-ı ‘aşk mestem yellelî

Ez-ğam-ı kevneyn restem yellelî

با شراب عشق مستم یللی
از غم کونین رستم یللی

1-Aşk şarabıyla sarhoşum yeledi. İki dünyanın gamından kurtuldum yeledi.

- 2 Mü'min ü kâfir be-deyr ü Ka‘be şod
Men hemân âdem-perestem yellelî
مومن و کافر به دیر و کعبه شد
من همان عدم پرستم یللی
- 2-Mümin ve kâfir meyhane vü Kabe'ye girdi. Ben o ademe tapanım yeledi.
- 3 Yek qadeh dâd ez-şerâb-ı bî-ğodî
Sâkî-i bezm-i elestem yellelî
یک قدح داد از شراب بی خودی
ساقی بزم الستم یللی
- 3-Kendinden geçme şarabından bir kadeh verdi. Ben Elest Bezmi'nin sakisiyim.
- 4 Güft ân dildâr-ı bî-pervâ-yı men
Hañçer-i ğamze be-destem yellelî
گفت آن دلدار بی پروای من
خنجر غمزه به دستم یللی
- 4-Korkusuz sevgilim dedi ki gamzenin hañçeri elimde yeledi.
- 5 Kabl ez-ğalk-ı biğâr üftâde est
Mâhî-i şevkât be-şüstem yellelî
قبل از خلق بحار افتاده است
ماهئ شوقت به شستم یللی
- 5-Denizlerin yaratılışından düşmüştür. Şevk balığını yıkadım yeledi.
- 6 Bâ-ğayâl-i ħâl ü şevk-i ‘ârîzet
Çün şerâr-ı berğ cestem yellelî
با خیال خال و شوق عارضت
چون شرار برق جستم یللی
- 6-Senin yüzünün arzusu ve beninin hayaliyle şimşek kıvılcımları gibi fırladım yeledi.
- 7 Hoğqa-bâz-ı çerğ-râ dâdem firîb
Ber-sereş beyza şikestem yellelî
حقه باز چرخ را دادم فریب
بر سرش بیضا شکستم یللی
- 7-Bu felek hokkabazını aldattım. Başında yumurta kırdım.
- 8 Behr-i ân gevher zi-bes giryân şodem
Der-miyân-ı yem nişestem yellelî
بهر آن گوهر ز بس گریان شدم
در میان یم نشستم یللی

8-O mücevher için o kadar ağladım. Deniz ortasında oturdum yeleli.

9 Kes be-sırr-ı hey'etem vâkıf ne-şod
Nîstem ammâ ki hestem yellelî

کس به سر هیئتم واقف نشد
نیستم اما که هستم یللی

9-Kimse vücudumun sırrına vakıf olmadı. Yokum amma ki varım yeleli.

10 Pâ nihâdem ber-ser-i evc-i felek
Ez-hasîs-i hâk pestem yellelî

پانهادم بر سر اوج فلک
از حسیض خاک پستم یللی

10-Feleğin zirvesine ayak bastım. Toprak seviyesinden daha alçağım yeleli.

11 Halka-ı bâb-ı felek-râ beste-em
Rîsmân-ı hûd be-destem yellelî

حلقه باب فلک را بسته ام
ریسمان خود به دستم یللی

11-Felek kapısının halkasını kapatmışım. Kendi ipimi elimde tutarım yeleli.

12 Men ber-ğam-ı zâhidân der-mey-kede
Târ-ı tesbîhem gûsistem yellelî

من بر غم زاهدان در می‌کده
تار تسبیحم گسستم یللی

12-Zahitlerin üzüntüsünden meyhanedeyim. Tespihin telini kopardım.
(Tespîh çekmiyorum) yeleli.

13 Der-keşâkeş şod be-men encâm-ı kâr
Ez-kef-i gerdûn ne-restem yellelî

در کشاکش شد به من انجام کار
از کف گردون نرستم یللی

13-Benim için bu karışıklıkta bu işin sonu geldi. Feleğin elinden kurtulamadım yeleli.

14 Nokta-em ez-gerdiş-i pergâr emîn
Der-dîl-i merkez nişestem yellelî

نقطه ام از گردش پرگار امین
در دل مرکز نشستم یللی

14-Emin pergelinin dönüşünde noktayım. (merkezim) Merkezin tam ortasında oturdum yeleli.

- 15 Behr-i qahr-i ejdehâ-yı nefsi-i hod
Hem-çü şîr ez-bîşe cestem yellelî¹⁵

بهر قهر ازدهای نفس خود
همچو شیر از بیشه جستم یللی

15-Nefsimin ejderhasını öldürmek için Ormanlıkta saklanan arslan gibi fırladım yeledi.

- 16 Bâ-ḥayâl-i pîç-tâb-ı zülf-i û
Dil perîşân kerdeestem yellelî

با خیال پیچتاب زلف او
دل پریشان کرده استم یللی

16-Onun saçının kıvrımının hayaliyle gönlü perişan etmişim. Gönlümü perişan etmişim yeledi.

- 17 Sâhtem ḥinnâ zi-reng-i ma‘niyem
Ber-benân-ı Zühre bestem yellelî

ساختم حنا ز رنگ معنیم
بر بنان زهره بستم یللی

17-Mana renginden hınna yaktım. Zühre'nin elinde parmak bağladım yeledi.

- 18 Der-heves-kârî-i îñ tûl-i emel
Târ u pûd-ı ten gûsistem yellelî

در هوسکاری این طول امل
تار و پود تن گسستم یللی

18-Bu arzularımın sınırsızlığının hevesinde vücudumu meydana getiren çöğü ve atkıyı kopardım.

- 19 Men şodem ‘Aynî zi-Şâ’îb-feyz-yâb
Îñ güher-râ nazm bestem yellelî

من شدم عینی ز صائب فیضیاب
این گهر را نظم بستم یللی

19-Ben Saib'den feyiz bulan Ayni oldum. Bu mücevhere düzen verdim.

XXXII

NAZÎRE BE-ĠAZEL-İ ŞEVKET

نظیره به غزل شوکت

[Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün]

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

- 1 Zi-revzen ey hilâl-ebrû nümûdî mâh-râ destî
Tecellî-zâr şod ‘âlem ki ez-bes pür-ziyâ destî

¹⁵15. pîşe: metinde pîşe.

ز روزنه ای هلال ابرو نمودی ماه را دستی
تجلی زار شد عالم که از بس پر ضیا دستی

1-Ey hilâl kaşlı, pencereden ayın epeyce gösterdin. O kadar aydın ve ışıklı olsun ki dünya epeyce tecelli yeri oldu.

2 Furûğ-ı pençe-i ĥorşîd ez-ceyb-i felek tâbîd
Nümûd ez-âstîn ez-hûş ezrağ-ı qabâ destî

فروغ پنچه خورشید از جیب فلک تابید
نمود از آستین از هوش ازرق قبا دستی

2-Güneş penceresinin aydınlığı feleğin cebinden yansıdı. Zekâ yeninden, elbisenin kolundan bir el çıktı.

3 Zi-ĥâk-i türbet-i Cem neşve-i âb-i beqâ cûşed
Ki dâred câm ey sâkî be-bezm-i cân-fezâ destî

ز خاک تربت جم نشوه آب بقا جوشد
که دارد جام ای ساقی به بزم جانفزا دستی

3-Cem4in mezarının toprağında varlık suyu fişkııyor. Ey saki, o can veren ziyafetinde badesi vardır.

4 Zi-bes her zaĥm-ı dil-sûzem şerer-efşân-ı dûzah şod
Çü dâred ân pür-âteş tûğ-ı cevher-dâr be-destî

ز بس هر زخم دل سوزم شرر افشان دوزخ شد
چو دارد آن پر آتش تیغ جوهردار به دستی

4-O ateşlinin sahip olduğu mücevherli kılıcı eliyle Benim gönül yakan her yaram cehennemın kıvılcım saçanı oldu.

5 Mişâl-i ģonca peydâ şod be-dil şad-‘uqde-i rengîn
Zi-bes begrift gül-pîrehan bend-i qabâ destî

مثال غنچه پیدا شد به دل صد عقده رنگین
ز بس بگرفت گل پیرهن بند قبا دستی

5-Gönül ģonca gibi belli oldu. Yüz renkli düğüm oldu. Ey çiçek gömleklı bir el, kabanın bağını öyle tuttu

6 Ne mihr-est în ki gerdûn temâşâ-gâh-ı ĥüsnet bûd
Be-pîş üftâd tâceş sîlî-i zed ez-qafâ destî

نه مهر است این که گردون تماشاگاه حسنت بود
به پیش افتاد تاجش سیلی زد از قفا دستی

6-Bu nasıl sevgidir ki felek senin güzelliğine bakış yeri oldu. Onun başındaki taç önüne düştü. Arkadan bir el sille vurdu.

7 Be-ĥâhed mürd-i înek ‘Aynî-i dil-ĥaste der-‘ışket
Biyâ ĥünem ĥalâlet bâd-gîr ez-dest-i mâ destî

به خواهد مرد اینک عین دلخسته در عشقت
بیا خونم حالات بادگیر از دست ما دستی

7-Senin aşkından gönlü hasta olan Aynî, ölmek istiyor. Gel benim kanım helal olsun elimden tut.

I

TAHMÎS-İ MUTARRAF-I ĞAZEL-İ ŞEYH HÂLİD KADDESALLÂHU
SIRREHU

تخمیس مطعرف غزل شیخ خالد قدس الله سره

[Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün]

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

I

Be-mi‘mâr-ı ğamet nev sâhtem vîrâne-i ħod-râ

Be-‘işk̄et şem‘a-hâ efrûhtem kâşâne-i ħod-râ

Be-feyz̄et âşinâ kerdem dil-i bîġâne-i ħod-râ

Zedem lebbeyk cây-ı na‘ra-i mestâne-i ħod-râ

Be-yâdet Ka‘be kerdem ‘âkıbet büt-ġâne-i ħod-râ

به معمار غمت نو ساختم ویرانه خود را

به عشقت شمع ها افروختم کاشانه خود را

به فیضت آشنا کردم دل بیگانه خود را

زدم لبیک جای نعره مستانه خود را

به یادت کعبه کردم عاقبت بتخانه خود را

1-Senin mimar gibi olan kederin sayesinde harabe evimi tazeledim. Aşkınla evimde mumlar yaktım. Yabancı gönlüme senin fevzini tanıttım. Sarhoşluk bağırmanın yerine Lebbeyk dedim. Seni anmakla nihayet puthanemi Kabe'ye çevirdim.

II

Fürû mândend eţibbâ-yı cihân ez-çâre-i derdem

Keşem tâ âġir-i ‘ömrem cefâ-yı yâre-i derdem

Be-âh u zâr u girye kûdek-i gehvâre-i derdem

Be-pâ-zencîr der-dârü‘ş-şifâ âvâre-i derdem

Be-derdî yâftem dermân dil-i dîvâne-i ħod-râ

فرو ماندند اطبای جهان از چاره دردم

کشم تا آخر عمرم جفای یاره دردم

به آه و زار و گریه کودک گهواره دردم

به پا زنجیر در دار الشفا آواره دردم

به دردی یافتم درمان دل دیوانه خود را

2-Dünyanın doktorları bana bir çare bulmaktan aciz kaldılar. Ömrümün sonuna kadar yarın derdeni çekeceğim. Ah ve inleme ve ağlamakla dert beşiğinin bebeğiyim. Ayakta zincir, şifa evinde derdin derbederiyim.

Nihayet ben, divane gönlümün ilacını bir dertte-aşkta-buldu.

III

Zi-sevdâyet çünân bed-nâm geştem der-heme ‘âlem
 Be-fıkr-i Leylî-i zülfet şodem Mecnûn-râ hem-dem
 Siyeh pûşîde vü seyyâh bûdem der-şeb-i mâtem
 Be-yâd-ı midhât-i hâl-i siyâhet Hind-râ refstem
 Be-gûş-ı hûd şenîdem her taraf efsâne-i hûd-râ

ز سودایت چنان بدنام گشتم در همه عالم
 به فکر لیلی زلفت شدم مجنون را همدم
 سیه پوشیده و سیاح بودم در شب ماتم
 به یاد مدحت خال سیاهت هند را رفتم
 به گوش خود شنیدم هر طرف افسانه خود را

3-Senin aşkından bütün âlemde öylesine rüsva oldum. Senin saçların Leylî için Mecnunla beraber oldum. Matem gecesinde siyah geymiştim ve geziyordum. Senin siyah benini övmek için Hinde bile gittim.

Her taraftan kulak ile kendi hikâyemi buldum.

IV

Be-gird-i şem‘-i rûyet bes ki kerdem mândem ez-pervâz
 Der-ân dem refsten-i cây-ı ‘adem-râ kerde-em âgâz
 Hemân cân-ı ‘azîzem şod neyâmed bâz hîç âvâz
 Ne mümkün kâşif-i esrâr bâşed ‘âşık-ı ser-bâz
 Seret gerdem çi zîbâ sûhtî pervâne-i hûd-râ

به گرد شمع رویت بس که کردم مانندم از پرواز
 در آن دم رفتن جای عدم را کرده ام آغاز
 همان جان عزیزم شد نیامد باز هیچ آواز
 نه ممکن کاشف اسرار باشد عاشق سرباز
 سرت کردم چه زیبا سوختی پروانه خود را

4-Yüzünün güzelliği etrafında o kadar döndüm ki artık uçmaya takatim kalmadı. O gidiş zamanında ‘Ademe gitmeye başladım. Sevgili canım ogidişten hala geri gelmedi. Başını veren aşık sırları çözse imkansız değildir.

Kurbanın olayım! Kendi pervaneni ne güzel yaktın.

V

Edîb-i men celîs-i men şevved der-ğalka-ı rindân
 Eger nuşed zi-dest-i himmet-i men sâgar-ı ‘ırfân
 Ki nûr-ı bâde-em kerd ân çerâğ-ı şems-râ rağşân
 Buved der-bezm-i qudsî ‘aql-ı küll medhûş u ser-gerdân
 Be-gûşîş ger resânem nâle-i mestâne-i hûd-râ

ادیب من جلیس من شود در حلقه رندان
 اگر نو شد ز دست همت من ساغر عرفان
 که نور باده ام کرد آن چراغ شمس را رخشان
 بود در بزم قدسی عقل کل مدهوش و سرگردان
 به گوشش گر رسانم ناله مستانه خود را

5-Terbiyeli arkadaşım, rintler halkasına gerecektir. Benim himmet elimden irfan kadehi tazelense olur. Şarabımın ışığı güneş lambasını parlattı. Kudus meclisinde Külli Akıl şaşkın olacaktır. Kulağına sarhoşça iniltirsem

VI

Der-ıqlîm-i maḥabbet ez-ḥarâbihâst ma‘mûrî
Metânet dâde-em bünyâd-ı mestî râz-ı maḥmûrî
Be-ḥâk-üftân u ḥîzân âmedem ez-semt-i mehcûrî
Resîdem çün be-dergâhî ki giryânem zi-mesrûrî
Be-seyl-i eşk bâyed koned esâs-ı ḥâne-i ḥod-râ

در اقلیم محبت از خرابی هاست معموری
متانت داده ام بنیاد مستی راز مخموری
به خاک افتان و خیزان آمدم از سمت مهجوری
رسیدم چون به درگاهی که گریانم ز مسروری
به سیل اشک باید کند اساس خانه خود را

6-Muhabbet ve sevgi ülkesinde birçok yıkılıştan tamir doğar. Sarhoşluk sırrı ve bünyanına ağırbaşlığımı verdim. Ayrılık yönünden yere düşerek, kalkarak geldim. Bir kapıya yattım ki sevinçten ağlıyorum. O halde göz yaşlarının seli evin temelini söküp atmak lazım.

VII

Ser-â-pâ ni‘metem bâ-în heme der-mândeğî Ḥâlîd
Bedel her bâr ilhâmem tecellî-i Ḥudâ dâred
Şodem ez-cân-ı ‘Aynî bende-i în mürşid-i mâcid
Biḥamdillâh ki rûḥâniyyet ü feyzeş nîm câhid
Be-meydânem çisân ârem be-câ şükrâne-i ḥod-râ

سرایا نعمتم با این همه در ماندگی خالد
بدل هر بار الهام تجلی خدا دارد
شدم از جان عینی بنده ای این مرشد ماجد
بحمد الله که روحانیت و فیضش نیم جاهد
به میدانم چسان آرم به جا شکرانه خود را

7-Baştan ayağa dek Allah'ın nimetiyim. Bunca aciz ve iktidarsızlıkla Ey Halid! Her seferde gönlüme Alla'ın tecellisi ilham verdi. Ey Ayni gönülünden bu büyük mürşidim kulu oldum. Allaha şükür ki onun fevzini ve maneviliğini inkar etmiyorum. Bilmiyorum şu şükür vazifemi yerine nasıl getireceğim.

MAṬLA‘-I ĠAZEL-İ SULTÂN SELÎM-İ KADÎM

مطلع غزل سلطان سلیم قدیم

[Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün]

فعلاتن فعلاتن فعلاتن فعلن

I

În ğazâ reften ü in ceng-i cihân-bânî-i mâ
 İn ‘adû küšten ü in heybet-i sultânî-i mâ
 İn feres-rânî-i mâ ‘azm-i şitâbânî-i mâ
 İn sefer kerden ü in bî-ser ü sâ mânî-i mâ
 Behr-i cem‘iyyet-i dilhâst perîşânî-i mâ

این غزا رفتن و این جنگ جهانبانی ما
 این عدو کشتن و این هیبت سلطانی ما
 این فرس رانی ما عزم شتابانی ما
 این سفر کردن و این بی سر و سامانی ما
 بهر جمعیت دلهاست پریشانی ما

1-bizim bu savaşa gitmemiz, dünyayı korumak için savaşlarımız, düşmanı öldürmek ve sultanlık haybetim, bu at binmemiz, bu acelemiz, yaptığımız bu seferler, çektiğimiz bu mahrumiyetler, bu perişanlığımız; gönüller huzur ve rahat içinde bulunsun diyedir. (Yavuz Sultan Selim Divanı, s. 44)

II

Cünd-i ğaybîye koned sırr-ı cihâdem ta‘lîm
 Kerd ħorşîd-i cihân pertev-i tîgem teslîm
 Güft in maṭla‘-ı ğarrâ be-ġazâ Şâh Selîm
 İn sefer kerden ü in bî-ser ü sâ mânî-i mâ
 Behr-i cem‘iyyet-i dilhâst perîşânî-i mâ

جند غیبیه کند سر جهادم تعلیم
 کرد خورشید جهان پرتو تیغم تسلیم
 گفت این مطلع غرا به غزا شاه سلیم
 این سفر کردن و این بی سر و سامانی ما
 بهر جمعیت دلهاست پریشانی ما

2-ğayb ordusu cihadımda bana öğretiyorlar. Dünyanın güneşi kılıcımın ışınına teslim oldu. Bu güzel ve fasih matlai Sülтан Selimin gazasına yazdım. Yaptığımız bu seferler, çektiğimiz bu mahrumiyetler, bu perişanlığımız; gönüller huzur ve rahat içinde bulunsun diyedir.

III

Menem ân şâh-ı cihân ħâzret-i sultân Maĥmûd
 Bende-i ħaşş-ı nebî zıll-i cenâb-ı ma‘bûd
 Kerde-em der-reh-i dîn ez-dil ü cân bezl-i vücûd
 İn sefer kerden ü in bî-ser ü sâ mânî-i mâ
 Behr-i cem‘iyyet-i dilhâst perîşânî-i mâ

منم آن شاه جهان حضرت سلطان محمود
 بنده خاص نبی ظل جناب معبود
 کرده ام در ره دین از دل و جان بذل وجود
 این سفر کردن و این بی سر و سامانی ما
 بهر جمعیت دلهاست پریشانی ما

3-Ben o dünyanın sülmanı Mahmudum. Peygamberin özel yarısı Allah’ın gölgesiyim. Din yolunda can ü gönülden canımı adadım. Yaptığımız bu seferler, çektiğimiz bu mahrumiyetler, bu perişanlığımız; gönüller huzur ve rahat içinde bulunsun diyedir.

IV

Râh-ı dil-râ zi-ğam u vesvese reftem reftem
Şeb ü rûz ez-heves-i ceng ne-ħuftem reftem
Men tevekkeltü ‘alallâh be-goftem reftem
În sefer kerden ü İn bî-ser ü sâ mânî-i mâ
Behr-i cem‘iyyet-i dilhâst perîşânî-i mâ

راه دل را ز غم و وسوسه رفتم رفتم
شب و روز از هوس جنگ نخفتم رفتم
من توکلت علی الله بگفتم رفتم
این سفر کردن و این بی سر و سامانی ما
بهر جمعیت دلهاست پریشانی ما

4-Gam ve gûnahtan gönül yolumdan sildim gittim. Gece gündüz savaş hevesinden uyumadan gittim. Ben Alla’a güvendim dedim gittim. Yaptığımız bu seferler, çektiğimiz bu mahrumiyetler, bu perişanlığımız; gönüller huzur ve rahat içinde bulunsun diyedir.

V

Hzır-tevfîk der-în râh me-râ rehber şod
Heme hem merħamet-i ħazret-i peygamber şod
Kudsîyân-ı leşkerem imdâd-ı Hudâ yâver şod
În sefer kerden ü İn bî-ser ü sâ mânî-i mâ
Behr-i cem‘iyyet-i dilhâst perîşânî-i mâ

خضر توفیق در این راه مرا رهبر شد
همه هم مرحمت حضرت پیغمبر شد
قدسیان لشکر امداد خدا یاور شد
این سفر کردن و این بی سر و سامانی ما
بهر جمعیت دلهاست پریشانی ما

5- Tefvik hı zırı bu yolda bana kılavuz oldu. Hepsî Peygamberimizin marhemetindedir. Melekler ordum ve Allahın yardımı desteğim oldu. Yaptığımız bu seferler, çektiğimiz bu mahrumiyetler, bu perişanlığımız; gönüller huzur ve rahat içinde bulunsun diyedir.

VI

Dûr ez-kerd-i Hudâ şâh-ı cihân-gîr-i me-râ
Mehdî-i devr-i zamân dâver-i Manşûr-livâ
Tîğ-ı nuşret be-miyân pâ-ber-rikâb-ı ağrâ
În sefer kerden ü İn bî-ser ü sâ mânî-i mâ
Behr-i cem‘iyyet-i dilhâst perîşânî-i mâ

دور از کرد خدا شاه جهانگیر مرا
مهدی دور زمان داور منصور لوا

تبع نصرت به میان پا بر رکاب اغرا
این سفر کردن و این بی سر و سامانی ما
بهر جمعیت دلهاست پریشانی ما

6-Yaptığımız bu seferler, çektiğimiz bu mahrumiyetler, bu perişanlığımız;
gönüller huzur ve rahat içinde bulunsun diyedir.

VII

Be-cihân nâm nihâden ğarâz u mağşûdem
Râhat-efzâyeş-i İslâm hemân mechûdem
Be-heme-ğâl mu‘înest me-râ ma‘bûdem
În sefer kerden ü in bî-ser ü sâ mânî-i mâ
Behr-i cem‘iyyet-i dilhâst perîşânî-i mâ

به جهان نام نهادن غرض و مقصودم
راحت افزایش اسلام همان مجهودم
به همه حال معین است مرا معبودم
این سفر کردن و این بی سر و سامانی ما
بهر جمعیت دلهاست پریشانی ما

7-hedefim dünyaya ismimim kalması, telaim ise islamın daha rahat olması.
Her nasıl olsa da Alla’ım bana destekçidir. Yaptığımız bu seferler, çektiğimiz
bu mahrumiyetler, bu perişanlığımız; gönüller huzur ve rahat içinde
bulunsun diyedir.

VIII

Berğ şod ma‘reke-râ şa‘şa‘a-ı şemşîrem
Ber-ser-i düşmen-i dîvest şihâb-ı tîrem
În be-terfîb-i cünûd in himem ü tedbîrem
În sefer kerden ü in bî-ser ü sâ mânî-i mâ
Behr-i cem‘iyyet-i dilhâst perîşânî-i mâ

برق شد معرکه را شعشعه شم شیرم
بر سر دشمن دیو است شهاب تیرم
این به ترتیب جنود این همم و تدبیرم
این سفر کردن و این بی سر و سامانی ما
بهر جمعیت دلهاست پریشانی ما

8- kılıcımın şaşaesî savaş meydanına yıldırım oldu. Okum ise düşmanın
başına dev oldu. Bu askerlerin düzeni bu himmetim ve düşüncem,
yaptığımız bu seferler, çektiğimiz bu mahrumiyetler, bu perişanlığımız;
gönüller huzur ve rahat içinde bulunsun diyedir.

IX

Rûh-ı sulţânî-i mâ taqviye dâden be beden
 Der-şaf-ı ceng-i vefâ na‘ra-i merdâne-i zamân
 Düşmenân-râ gâlebe kerden ü key-firistden?
 İn sefer kerden ü in bî-ser ü sâ mânî-i mâ
 Behr-i cem‘iyyet-i dilhâst perîşânî-i mâ

روح سلطانی ما تقویه دادن به بدن
 در صف جنگ وفا نعره مردانه زمان
 دشمنان را غلبه کردن و کی فرستدن?
 این سفر کردن و این بی سر و سامانی ما
 بهر جمعیت دلهاست پریشانی ما

9-Yaptığımız bu seferler, çektiğimiz bu mahrumiyetler, bu perişanlığımız;
 gönüller huzur ve rahat içinde bulunsun diyedir.

X

Sâye-i râyet-i fahr-ı dü cihânem me'men
 Ne-şevêd reh-zen-i men hîç gürûh-ı düşmen
 İn gâ m-ı gûrbet ü in mişnet-i dûrî-i vaţan
 İn sefer kerden ü in bî-ser ü sâ mânî-i mâ
 Behr-i cem‘iyyet-i dilhâst perîşânî-i mâ

سایه رایت فخر دو جهانم من
 نشود رهزن من هیچ گروه دشمن
 این غم غربت و این محنت دوری وطن
 این سفر کردن و این بی سر و سامانی ما
 بهر جمعیت دلهاست پریشانی ما

10-İki dünyanın görkem bayrağının gölgesi benim. Hiç düşman grübü benim
 yolumu kesemeyecek. Bu garibanlık kederi ve ülkeden uzaklık zorluğu,
 yaptığımız bu seferler, çektiğimiz bu mahrumiyetler, bu perişanlığımız;
 gönüller huzur ve rahat içinde bulunsun diyedir.

XI

Yâverem nîst be-cüz ‘avn-ı Hudâ-yı Müte‘âl
 Nuşret ü fetḥ ü zafer maqşad-ı men der-heme hâl
 Be-‘adû her dem ü ân keşmekeş ü ceng ü cidâl
 İn sefer kerden ü in bî-ser ü sâ mânî-i mâ
 Behr-i cem‘iyyet-i dilhâst perîşânî-i mâ

یاورم نیست به جز عون خدای متعال
 نصرت و فتح و ظفر مقصد من در همه حال
 به عدو هر دم و آن کشمکش و جنگ و جدال
 این سفر کردن و این بی سر و سامانی ما
 بهر جمعیت دلهاست پریشانی ما

11-Yüce Allahtan başka yardımcım yok. Her zaman zafer, kazanmak benim
 hedefimdir. Düşmanlarla savaşmak ve bu savaşlar,yaptığımız bu seferler,

çektığımız bu mahrumiyetler, bu perişanlığımız; gönüller huzur ve rahat içinde bulunsun diyedir.

XII

‘Âkifân-ı harem-i kurb-ı ilâhî be-du‘â
Kerd teşbî‘-i me-râ cünd-i sürûşân-ı semâ
În be-şahrâ-dev ü in bâdiye-pûyânî-i mâ
În sefer kerden ü in bî-ser ü sâ mânî-i mâ
Behr-i cem‘iyyet-i dilhâst perîşânî-i mâ

عاکفان حرم قرب الاهی به دعا
کرد تشبیع مرا جند سروشان سما
این به صحرا دو و این بادیه پویانی ما
این سفر کردن و این بی سر و سامانی ما
بهر جمعیت دلهاست پریشانی ما

12- Allah kurbunun haremindeki ikamet edenler duaları ile doyardular. Çöllerde ve sahralarda gezmemiz ,yaptığımız bu seferler, çektığımız bu mahrumiyetler, bu perişanlığımız; gönüller huzur ve rahat içinde bulunsun diyedir.

XIII

Li'llâhi'l-ḥamd ne ez-luḥf-ı Ḥudâ me'yûsem
Ced-be-ced bâ-zafer ü fetḥ ü ğazâ me'nûsem
Pür-koned kişver-i güftâr şadâ-yı kûsem
În sefer kerden ü in bî-ser ü sâ mânî-i mâ
Behr-i cem‘iyyet -idilhâst perîşânî-i mâ

الله الحمد نه از لطف خدا مایوسم
جد به جد با ظفر و فتح و غزا مانوسم
پر کند کشور گفتار صدای کوسم
این سفر کردن و این بی سر و سامانی ما
بهر جمعیت دلهاست پریشانی ما

13-Allaha şükür onun rahmetinden ümitsiz değilim. Nesilden nesile fatih ve yenmekle alışığım. Davulumun sesi söyleyiş ülkesini dolduracak. Yaptığımız bu seferler, çektığımız bu mahrumiyetler, bu perişanlığımız; gönüller huzur ve rahat içinde bulunsun diyedir.

XIV

Güft ‘Aynî zi-zebân-ı şeh –i Ḥaydar-ı Kerrâr
În muḥammes ki şod el-ḥaḥ ser-i saṭr-ı âşâr
Nîz in maṭla‘-ı ra‘nâ-yı ḥamâset-iş‘âr
În sefer kerden ü in bî-ser ü sâ mânî-i mâ
Behr-i cem‘iyyet-i dilhâst perîşânî-i mâ

گفت عینی ز زبان شه حیدر کرار
این مخمس که شد الحق سر سطر آثار
نیض این مطلع رعناى حماسه اشعار

این سفر کردن و این بی سر و سامانی ما
بهر جمعیت دلهاست پریشانی ما

14-Ayni hazret-i Ali’nin dilinden söyledi. Bu muhammes ki doğrudan eserlerin başı oldu. Bu güzel şiirin başı hamasi şiirlerin güzeli oldu. Yaptığımız bu seferler, çektiğimiz bu mahrumiyetler, bu perişanlığımız; gönüller huzur ve rahat içinde bulunsun diyedir.

XV

Beşşirallâh li-sultânî zamân be-zafer
Hüve Maḥmûd-ı selâṭîn-i enâm u beşer
Raḥmetullâhi ‘alâ nâzım hâze'l-cevher
În sefer kerden ü in bî-ser ü sâ mânî-i mâ
Behr-i cem‘iyyet-i dilhâst perîşânî-i mâ

بشرا لله لسلطان زمان به ظفر
هو محمود سلاطين انام و بشر
راحمه الله على ناظم هذا الجوهر
این سفر کردن و این بی سر و سامانی ما
بهر جمعیت دلهاست پریشانی ما

15-Yaptığımız bu seferler, çektiğimiz bu mahrumiyetler, bu perişanlığımız; gönüller huzur ve rahat içinde bulunsun diyedir.

XV

LEFF Ü NEŞR-İ MÜRETTEB

لف و نشر مرتب

فاعلاتن فاعلاتن فاعلن

Fa’ilatün fa’ilatün fa’ilün

- 1 Be-bezm ender âmed şebân mâh-veş
Niger gerden u zülf ü cism ü lebeş

به بزم اندر آمد شبان ماهوش
نگر کردن و زلف و جسم و لبش

Güzel çoban meclise girdi. Boynuna, saçına, bedenine ve dudağına bakın.

- 2 Sefîd ü siyâh u laṭîfest ü nâb
Zi-kâfûr u müşğ ü ḥarîr ü şarâb

سفید و سیاه و لطیف است و ناب
ز کافور و مشک و حریر و شراب

Beyaz, siyah, yumşak, halisti, kafur ve misk ve ipek ve şarap.

NAZÎRE-İ BEYT-İ MEŞHÛRE

نظیره بیت مشهوره

[Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlu Fa‘ûlün]

مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن

Kebk ez-to biyâmuht be-hengâm-ı remîden

Tersîden ü kûşîden ü her sû nigerîden

کبک از تو بیاموخت به هنگام رمیدن

ترسیدن و کوشیدن و هر سو نگریدن

Keklik korkmayı, çabalamayı ve her tarafa bakmayı senden öğrendi ürktiği zaman.